

**T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü**

**SOSYAL VE DAYANIŞMA EKONOMİSİ: “ZEYTİN
OKULU” ÖRNEĞİ**

AKIN ERDOĞAN

İktisat Anabilim Dalı

**İZMİR
2019**

**T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü**

**SOSYAL VE DAYANIŞMA EKONOMİSİ:
“ZEYTİN OKULU” ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Akın ERDOĞAN

Tez Danışmanı: Prof. Dr. R. Funda BARBAROS ÖZAY

**İktisat Anabilim Dalı
Bölgesel Kalkınma İktisadı Yüksek Lisans Programı**

ETİK KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne sunduğum *SOSYAL VE DAYANIŞMA EKONOMİSİ: "ZEYTİN OKULU" ÖRNEĞİ* adlı yüksek lisans tezinin tarafımdan bilimsel, ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırlandığını, tezimde yararlandığım kaynakları bibliyografyada ve dipnotlarda gösterdiğimi onurumla doğrularım.

Akın ERDOĞAN

İmza

T.C.EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ SAVUNMA TUTANAĞI

ÖĞRENCİNİN

Adı Soyadı : Akın ERDOĞAN
Numarası : 92120000371
Anabilim Dalı : İKTİSAT
Tez Başlığı (Türkçe) : Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi: "Zeytin Okulu" Örneği
Tez Başlığı (İngilizce) : Social And Solidarity Economy: "Olive Academy" Case
Tez Savunma Tarihi : 28/08/ 2019
Tez Başlığı Değişikliği Varsa Yeni Başlık:

JÜRİ ÜYELERİ

Jüri Başkanı

Unvan, Adı, Soyadı : Prof. Dr. R. Funda BARBAROS ÖZAY
Karar : ☒ Başarılı ☐ Başarısız ☐ Düzeltme
İmza :

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : Prof. Dr. Sedef AKGÜNGÖR
Karar : ☒ Başarılı ☐ Başarısız ☐ Düzeltme
İmza :

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : Doç. Dr. Meneviş UZBAY PİRİLİ
Karar : ☒ Başarılı ☐ Başarısız ☐ Düzeltme
İmza :

TEZ HAKKINDA JÜRİNİN GENEL GÖRÜŞÜ

(Jüri Başkanı Tarafından Doldurulacaktır)

Tez savunması sonucunda öğrenci tarafından hazırlanan çalışma;

Oybirliğiyle ☒

Oy çokluğuyla ☐

Başarılıdır

Düzeltilmelidir

Başarısızdır

- Bu tutanak üç (3) işgünü içerisinde jüri üyelerinin raporlarıyla beraber Anabilim Dalı Başkanlığı üst yazısıyla Enstitü Müdürlüğüne gönderilmelidir. Tezli yüksek lisans programlarında düzeltme alan öğrencinin 3 (üç) ay içerisinde yeniden savunmaya girmesi zorunludur.

ÖNSÖZ

Bu çalışma yoksulluğun ve yoksunluğun, eşitsizliğin, işsizliğin, kayıt dışılığın, sosyal dışlanmanın, cinsiyet ayrımcılığının, yani tüm dezavantajlıların ekonomisi olan Sosyal Ve Dayanışma Ekonomisinin boyutlarını araştırmak amacıyla yapılmıştır. Topluluk ekonomisi olarak da bahsedebileceğimiz bu yeni ekonomi modelleri sorunların çözümünde yeni bir alternatif sunmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarında çalışan “gönüllü” biri olarak umarım bu çalışma bu alana küçük de olsa bir katkı sunar.

Öncelikle lisans hayatımdan başlayarak benim bugünlere kadar gelmem de üzerimde büyük emeği olan saygıdeğer tez danışmanım Prof. Dr. Renan Funda Barbaros’a; her zaman dayanışma içinde olduğum desteğini asla eksik etmeyen birlikte çalışmaktan büyük keyif aldığım Doç. Dr. Meneviş Uzbay Pirili’ye; bölüme girmemde desteği büyük olan yüksek lisans kariyerim boyunca ilham veren Prof. Dr. Neşe Kumral’a; her zaman benden desteğini esirgemeyen sevgili Pınar Börü’ye; çalışma süresince az çok demeden bana zaman ayıran değerli dostum başta Özge Yılmaz olmak üzere, Bağcan Güneş, Leyla Ögüt, Cansu Pelin İşbilen’e; hayatımda çok önemli bir yere sahip olan tüm Zeytin Okulu Gönüllüleri ve Zeytince E.Y.D.D. üyelerine; eğitim hayatım boyunca beni her zaman her koşulda destekleyen sevgisini hiç esirgemeyen bütün hayatını eğitime adanmış olan annem Aysel Erdoğan’a; her zaman özlem ve rahmetle andığım bugünlere gelmemde ve bu tezin ruhunu yıllar önce ondan aldığım ilkelerle oluşturan babam Hasan Erdoğan’a sonsuz teşekkür ederim.

Akın ERDOĞAN

ÖZET

Ekonomik krizler, yoksulluk ve yoksunluk, gelir eşitsizliği, ekolojik sürdürülebilirlik, bölgesel eşitsizlikler çağımızın önemli sosyal ve ekonomik sorunları olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal ve dayanışma ekonomisi (SDE), bu sorunların çözümünde dayanışma, işbirliği ve demokratik özyönetim ilkeleri ve uygulamalarıyla kalkınma teorisinde yeni bir perspektif sunmaktadır (RIPESS, 2015,sy1). SDE bu bağlamda 2030 Küresel Kalkınma Gündeminin bütünleşik hedeflerini ele almak için önemli bir taahhütte bulunmaktadır(UNTFSSSE, 2014 sy1). BM Görev Gücü'ne göre; sürdürülebilir kalkınmaya geçişte, SDE kendine özgü organizasyonları ile (kooperatifler, karşılıklı fayda kuruluşları, sivil toplum hareketi, NGO'lar vb.) kilit rolü oynayan, yeni bir yerel sürdürülebilir kalkınma aracıdır.

Tezin ilk bölümünde sosyal ve dayanışma ekonomisinin teorik çerçevesi; SDE'nin kavramsal gelişimi ve kapsamı açısından ele alınmıştır. İkinci bölümde SDE'nin sürdürülebilir kalkınma ile ilişkisi; sürdürülebilir yerel kalkınma ve Gündem 2030 ekseninde incelenmiştir. Üçüncü bölümde dünyadaki sosyal ve dayanışma ekonomisi organizasyonlarının mevcut durumu, gelişimi ve SDE aktörleri uluslararası örneklerle açıklanmaktadır. Dördüncü bölümde Türkiye'de SDE bileşenlerinden sivil toplum hareketinin tarihçesi, gelişimi, yapısı ve göstergelerine değinilmiştir. Son bölümde ise potansiyel bir SDE aktörü olarak "Zeytin Okulu" özelinde gerçekleştirilen uygulama çalışmasına yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi, Sürdürülebilir Kalkınma, Yerel ve Bölgesel Kalkınma, Sivil Toplum Hareketi, Kooperatifler, Zeytin Okulu*

ABSTRACT

Economic crisis, poverty, income inequality, ecological sustainability, regional imbalances are the main social and economic challenges we face in the present era. Social and Solidarity economy (SSE) guided by the principles and practices of cooperation, solidarity, and democratic self-management, offers a new perspective in development theory (RIPESS, 2015, p.1) . In this regard SSE holds considerable promise as an integrative approach to achieving the sustainable development goals of the 2030 Global Development Agenda (UNTFSSSE, 2014 p.1). According to the UN Task Force, SSE with its organizations such as cooperatives, self-help groups non-governmental organizations, etc, provides a new visions for regional development and can play a key role in transition to sustainable development .

The outline of the thesis is as follows: Section one involves the theoretical and conceptual issues related to SSE. Section two analysis the relevance of SSE to sustainable development, Agenda 2030 and its implications for local development. In the third section, the development and scale of SSE organizations existing worldwide and the SSE actors are presented with reference to various international establishments. NGO's being one of the core organizations of SSE, the forth section provides a brief review of the history, development, structure and indicators of the NGO movement in Turkey. Finally the last section examines the case study of "Olive Academy" as a potential SSE enterprise in Turkey.

Key Words: *Social and Solidarity Economy; Sustainable Development; Local and Regional Development; Civil Society Movements; Cooperatives; Olive Academy*

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYAL VE DAYANIŞMA EKONOMİSİ'NİN TEORİK ÇERÇEVESİ

1.1. Sosyal ve Dayanışma Ekonomisinin Kavramsal Gelişimi	5
1.1.1. Sosyal Ekonomi	6
1.1.2. Dayanışma Ekonomisi	10
1.1.3. Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi	12
1.2. Sosyal ve Dayanışma Ekonomisinin Kapsamı	14
1.2.1. SDE'nin Dünyadaki Açılımı	14
1.2.2. SDE'nin Ayırt Edici Özellikleri	17
1.2.3. SDE'nin Aktörleri	18

İKİNCİ BÖLÜM

SDE VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA GÜNDEMİ

2.1. Gündem 2030 ve SDE	23
2.2. SDE ve Yerel Sürdürülebilir Kalkınma	28

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÜNYA'DA SDE VE ORGANİZASYONLARININ MEVCUT DURUMU VE GELİŞİMİ

3.1. Ağlar (Networkler) ve Kurumlar	36
3.1.1. Kanada Quebec Örneği	37

3.2.Kooperatifler	38
3.2.1. İspanya Mondragon Örneği.....	41
3.3.NGO’lar.....	43
3.3.1. İskoçya Findhorn Örneği	44
3.4.Diğer SDE Aktörleri	45
3.4.1. Hindistan Sewa Örneği.....	46

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE SDE BİLEŞENİ OLARAK SİVİL TOPLUM HAREKETİ

4.1.Türkiye’de Sivil Toplumun Tarihsel Gelişimi.....	49
4.1.1.Türkiye’de Sivil Toplum Örgütleri.....	50
4.2. Türkiye’de Sivil Toplumun Yapısı ve Göstergeleri	53
4.2.1.Dernekler	53
4.2.2.Kooperatifler	55

BEŞİNCİ BÖLÜM

UYGULAMA: ZEYTİN OKULU ÖRNEĞİ

5. 1. Metodoloji ve Analiz	59
5. 2. Çalışma Alanı Olarak Karaburun.....	59
5. 3. SDE Kapsamında Zeytin Okulu	65
5. 4. Zeytin Okulu’nun Kuruluşu ve Gelişimi.....	66
5. 5. Analiz.....	67
5. 5. 1. Zeytin Okulu’nun Faaliyetleri ve Çalışmaları	69
5. 5. 2. Bulgular	74
5. 5. 3. Bulguların Değerlendirilmesi.....	78

SONUÇ VE TARTIŞMA	80
KAYNAKÇA	85
EK.A.	90
EK.B.....	92
ÖZGEÇMİŞ	93

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 2. 1. Sürdürülebilir Kalkınmanın Dört Farklı Dünya Görüşü	22
Tablo 2. 2. SDE'ler ve SDG'ler Arasındaki Bağlantılar.....	24
Tablo 2. 3. SDE'nin Yerel Kalkınmaya Katkısına İlişkin SDG Alt Amaçları	32
Tablo 3. 1. En İyi 300'de Sektörlere ve Ülkelere Göre İlk 10 Kooperatif.....	39
Tablo 3. 2. Dünyanın En Büyük 10 Kooperatifinin Cirolarına Göre Sıralaması.....	43
Tablo 4. 1. Türkiye'deki STK Bileşenleri ve Sayıları.	51
Tablo 4. 2. Türkiye'deki Derneklerin Faaliyet Alanları.	54
Tablo 5. 1. Karaburun'da Yer Alan Kooperatifler ve Faaliyet Alanları.....	62
Tablo 5. 2. Karaburun'da Yer Alan Dernekler ve Faaliyet Alanları	62
Tablo 5. 3. Zeytin Okulu'nun Faaliyetlerindeki Paydaşları.....	68
Tablo 5. 4. Zeytin Okulu'nun Ağındaki Yeni,Özel ve Kamu Aktörleri	68

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. 1 Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi'nin Konumu.	13
Şekil 1. 2. SDE, Sivil Toplum ve Kurumsal Aktörler.....	15
Şekil 1. 3. Üç Sektör İçin Fikirsal Yapıtaşları.....	18
Şekil 3. 1 SDE'nin Uluslararası Ağları	35
Şekil 3. 2.Dünyadaki En Büyük 300 Kooperatifin Sektörlere Göre Dağılımı	38
Şekil 4. 1.Gıda, Tarım,Hayvancılık Bakanlığı Bünyesinde Yer Alan Kooperatifler.....	56
Şekil 4. 2.Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Bünyesinde Yer Alan Kooperatifleri.....	57
Şekil 4. 3.Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Bünyesinde Yer Alan Kooperatifler.	57
Şekil 5. 1.Yarımadadaki Faal Derneklerin İlçelere Göre Dağılımı.....	61
Şekil 5. 2.Faaliyet Alanlarına Göre Karabun'daki Dernekler	64

KISALTMALAR

AIM	: Karşılıklı Fayda Organizasyonları Topluluğu
BM	: Birleşmiş Milletler
CICOPA	: Uluslararası Sanayi ve Hizmet Kooperatifleri Örgütü
CONGO	: Sivil Toplum Kuruluşları Konferansı
ICA	: Uluslararası Kooperatifler Birliği
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
İZKA	: İzmir Kalkınma Ajansı
HABITAT	: Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Merkezi
GEN	: Küresel Ekoköyler Ağı
NGO	: Hükümet Dışı Kuruluşlar
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
RIO+20	: 2012 Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı
RIPESS	: Kıtalararası Sosyal Dayanışma Ekonomisi Ağı
SDE	: Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi
SDG	: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları
SSEO	: Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi Organizasyonları
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
STEP	: Sivil Toplum Endeksi Projesi
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNITAR	: Birleşmiş Milletler Eğitim ve Araştırma Enstitüsü
UN-NGLS	: Birleşmiş Milletler Sivil Toplum İrtibat Servisi
UNRISD	: Birleşmiş Milletler Sosyal Kalkınma Araştırma Enstitüsü
UN-TFSSE	: Birleşmiş Milletler Görev Gücü
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜSEV	: Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı
WBCSD	: Dünya Sürdürülebilir Kalkınma İş Konseyi
WFTO	: Dünya Adil Ticaret Örgütü

GİRİŞ

Çağımızın önemli sorunları arasında yer alan, ekonomik ve çevresel krizler, yoksulluk ve yoksunluklar, gelirin bölüşümdeki eşitsizlikler, ekolojik sürdürülebilirlik, bölgesel eşitsizlikler gibi çeşitli sorunlar sosyal ve ekonomik alanlarda karşımıza çıkmaktadır. Sosyal ve dayanışma ekonomisi (SDE), kalkınma teorisinde bu sorunların çözümünde içerdiği dayanışma, işbirliği ve demokratik özyönetim ilkeleri ve uygulamalarıyla yeni bir perspektif sunmaktadır (RIPESS, 2015,sy1). SDE bu bağlamda 2030 Küresel Kalkınma Gündeminin bütünleşik hedeflerini de ele almak için önemli bir taahhütte bulunmaktadır(UNTFSSSE, 2014 sy1). BM Görev Gücü'ne göre; sürdürülebilir kalkınmaya geçişte, kooperatifler, karşılıklı fayda kuruluşları, sivil toplum hareketi, NGO'lar kendine özgü organizasyonları ve aktörleri ile kilit rolü oynayan, yeni bir yerel sürdürülebilir kalkınma aracı olarak ön plana çıkmıştır.

Bu tezin amacı; SDE'nin yerel sürdürülebilir kalkınma kapsamında İzmir Karaburun özelinde gelişebilmesini olanaklı kılacak koşulları ve içeriği araştırmaktır. Bu bağlamda SDE'nin en önemli organizasyonlarından birisi olan STK'ların bölgedeki varlığını, etkilerini ve gelişme potansiyellerini ortaya koymaktır.

Tezde, İzmir Karaburun bölgesi uygulama sahası olarak seçilmiştir. İzmir Karaburun bölgesi Yarımada olarak adlandırılan ilçeler arasında yer almaktadır. 2014 yılında İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA) ve bölgedeki üniversitelerin işbirliği ile oluşturulan “*Yarımada Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi*”; İzmir'in batısında yer alan Urla, Seferihisar, Çeşme, Güzelbahçe ve Karaburun ilçelerini kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. Bu belge ile bölgenin yerel kalkınmasına ilişkin bir eylem planı ve strateji raporu oluşturulmuştur. Yarımada Kalkınma Stratejisi, Gündem 2030'un hayata geçirilmesi kapsamında önemli bir girişim olarak değerlendirilebilir.

Bu tezde özellikle Karaburun ilçesinin seçilmesinde etkili olan nedenler şu şekilde sıralanabilir;

Yarımada Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi (İZKA, 2014)' ne göre; Dünya ile ilişkilerin/bağlantıların güçlenme eğilimi Karaburun dışındaki ilçelerde artmaktadır. Yine aynı strateji belgesinde Yarımada'daki faal derneklerin¹ ilçelere göre dağılımlarına

¹ Yarımada dışında kurulmuş olan derneklerin şubelerini içermemektedir.

bakıldığında; 2012 verilerine göre Karaburun % 7 oranı ile tüm ilçeler içerisinde en düşük değeri almaktadır (İZKA, 2012).

Aynı zamanda Yarımada Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi sonuç kısmında belirtildiği üzere:

“Yarımada mikro üretim bölgeleri ve merkezsiz yapısıyla butik anlayışta ele alınmalıdır. Kitlese yatırım ve yığılmanın artması, örneğin Urla’da ortaya çıkan nüfus yığılması, girişimcileri tüketim bazlı yatırımlara itmektedir. Bölgede gelişen bu tür girişimcilik tipinin sürdürülebilir kalkınma amacı ile uyumlu olmaması nedeniyle, girişimcilik konusunda yerel yönetimlerin işlev yüklenmesi gereklidir. Seferihisar’da yerel yönetim, Karaburun’da ise sivil toplum örgütlerinin sürüklediği sosyal girişimcilik modeli yaygınlaştırılmalıdır.” (Kaynak: İZKA,2014,sy. 236)

2013 yılında İzmir metropol /merkezde kurulan “Zeytin Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği”; 2015 yılında eğitim çalışmalarını ve faaliyetlerini yürütmek üzere bir “Zeytin Okulu” kurma kararı almış ve Zeytin Rotası çalışması ile birlikte dahil olduğu İZKA tarafından gerçekleştirilen “Yarımada Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi 2014-2023” raporu çerçevesinde, Karaburun ilçesini kendisine çalışma alanı olarak seçmiştir. Zeytin Okulu, 2017 Mayıs ayından itibaren bölgede faaliyetlerine başlamıştır. Hem bir sivil toplum kuruluşu hem de Dünya ile ilişkilerin/bağlantıların güçlenme eğilimine katkı sağlayacak bir model olarak “Zeytin Okulu” bu tezde örnek olarak ele alınmaktadır.

Tezin uygulama sahası; sosyo-ekonomik gelişmişlik açısından İzmir metropole göre daha geri durumdadır. Bu kapsamda çalışmanın *ana hedefi* ve *alt hedefleri* şu şekilde ifade edilebilir:

Tezin *ana hedefi*: Zeytin Okulu özelinde çevresel, kültürel, sosyal ve ekonomik katkılarını ölçmek ve SDE’nin etkisinin sekiz tematik boyutta ne ölçüde ortaya çıktığını tespit etmektir.

Tezin *alt hedefleri* ise;

- Karaburun’da SDE’nin STK’lar yoluyla, SDG 2-5-8-9 ve alt amaçlarına etkisini incelemek.
- Zeytin Okulu’nun Karaburun’daki yerel ve uzak paydaşlarını araştırarak dayanışma ağının boyutunu ortaya koyabilmek

- Zeytin Okulu'nun bölge aktörleriyle, hem özel hem de kamusal aktörlerle aralarındaki ağ ilişkilerini araştırmak
- Bölgede SDE'nin sürdürülebilir kalkınma açısından görünürlüğünü ve önemini ortaya koymaktır.

Bu temel amaç ve alt hedefler doğrultusunda tez çalışmasında şu *araştırma soruları* ele alınacaktır:

1. Araştırma bölgesinde var olan sivil toplum inisiyatiflerinin faaliyet alanları ve amaçları nelerdir?
2. Zeytin Okulu'nun bölgenin yerel sürdürülebilir kalkınmasına olan etkileri (istihdam, yoksullukla mücadele, kadınların ve gençlerin güçlendirilmesi gibi) nelerdir?
3. Seçilen bölgede SDE'nin gelişmesi ve potansiyellerinin ortaya çıkmasını teşvik etmek için, dünyadaki bu konudaki olumlu örneklerden de esinlenerek neler yapılabilir?

Yukarıda verilen araştırma sorularını yanıtlayabilmek amacıyla tezin uygulama bölümünde betimsel bir araştırma yapılmıştır. SDE'nin sekiz tematik alanı ve bölgedeki etkisini, dayanışma ağının boyutunu ölçmek için Karaburun'daki Zeytin Okulu'nun yönetim kurulu üyeleri ile bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerin amacı; bölgedeki dayanışmanın boyutunun, devamlılığının ve bölgedeki hareketinin geleceğe yönelik etkisini ortaya koyabilmektir. Aynı zamanda sivil toplum inisiyatiflerinin kapasitelerinin gelişebilmesi, yenilerinin oluşabilmesi önündeki engelleri ve sorunları daha derinlemesine ortaya koyabilmek ve aynı zamanda var olan potansiyelin gelişebilmesi için uygun koşulların, alınacak önlemlerin, uygulanacak politikaların saptanmasını sağlamaktır.

Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi'nin teorik çerçevesinin ele alındığı ilk bölümde bu çerçeveye SDE'nin kavramsal gelişimi ve kapsamı ile oluşturulacaktır. İkinci bölümde SDE'nin sürdürülebilir kalkınma ile ilişkisi; sürdürülebilir yerel kalkınma ve Gündem 2030 ekseninde ele alınacaktır. Üçüncü bölümde dünyadaki Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi Organizasyonları'nın (SDEO) mevcut durumu, gelişimi ve SDE aktörleri uluslararası örneklerle açıklanacaktır. Dördüncü bölümde Türkiye'de SDE

bileşenlerinden sivil toplum hareketinin tarihçesi, gelişimi, yapısı ve göstergelerine değinilecektir. Son bölümde ise potansiyel bir SDE aktörü olarak “Zeytin Okulu” özelinde gerçekleştirilen uygulama çalışmasına ve sonuçlarına yer verilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYAL VE DAYANIŞMA EKONOMİSİ'NİN TEORİK ÇERÇEVESİ

İlk bölümde Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi (SDE)'nin teorik çerçevesi; gelişimi ve ilgili kavram ve tanımlar ile ele alınacaktır.

1.1. Sosyal ve Dayanışma Ekonomisinin Kavramsal Gelişimi

SDE bir şemsiye kavram olup bu kavram; müştereklik, demokrasi, adalet, gelir eşitsizliği, yoksulluk ve yoksunlukla mücadele gibi alt kavramları barındıran, bu kavramların hem ortak özellikleri hem de farklılıklarını taşıyan iki alt modelin birleşmesinden oluşturulmuştur. SDE'yi oluşturan ana iki ana model olan “Sosyal Ekonomi” ve “Dayanışma Ekonomisi” birbirlerinden farklı zamanlarda ve farklı kavramlarla şekillenmiş olup, günümüzde benzer ortak değerlerin ve ortak hedeflerin günümüz sorunlarına daha iyi cevap bulunabilmesi ve ekonomideki alternatif yerine tamamlayıcı ve dönüştürücü bir role bürünebilmesi için SDE kavramına evrilmiştir.

Sosyal Ekonomi kapitalist sistemin içinde; kapitalist sistemin temel özelliklerine uyum sağlamakla birlikte, kapitalizmin zayıf yönleri olarak kabul edilen; gelir eşitsizliği, sosyal adalet, mülkiyet sorunu, yoksulluk ve yoksunluk, vb. kavramları konu edinerek tamamlayıcı bir rol üstlenmektedir (Marquez,2013,sy 4).

Dayanışma Ekonomisi ise, kapitalist sistemi sorgulayan ve bölüşüm, sosyal adalet, çevresel sürdürülebilirlik, aktif vatandaşlık ve hiyerarşik ilişkilerin yeniden yapılandırılması üzerine odaklanan alternatifler arar. Aslında, dayanışma ekonomisi “daha geniş bir medeniyet kriziyle başa çıkabilen etkili ve derin dönüştürücü süreçler hakkında düşünmenin ve öngörmenin tek yeni yolu” olarak adlandırılmıştır (Utting, 2016, sy 3).

Bu iki kavramın “sosyal ve dayanışma ekonomisi” olarak bir araya gelmesi, ilke ve uygulamalardaki ortak yönleri göz önüne alındığında kavramsal ve stratejik olarak anlam kazanmıştır. SDE, açıkça sosyal ve çevresel hedefleri olan çok çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından mal ve hizmetlerin üretimini ifade eder. İşbirliği, dayanışma ahlakı ve demokratik öz yönetim ilke ve uygulamalarına rehberlik eder. SDE, kooperatifleri ve diğer sosyal girişim türlerini, kendi kendine yardım gruplarını,

topluluk temelli örgütleri, sendikaları, dayanışmacı finans programları ve diğerlerini içermektedir (United Nations Interagency Task Force- UN-TFSSE,2014, sy 1).

SDE her ne kadar iki alt modelin birleşiminden oluşmuş olsa da dünyada kavramsal olarak tanınırlığı ve ifade ettiği değerler homojen değildir. Çünkü; SDE yapı olarak yerel örgütlenmelerden ve iki kavramı bir araya getiren kapitalizm karşıtı kuruluşların politik farklılıklarından dolayı, kavramsal olarak ifadede bazı nüans farkları içerebilir. Aşağıdaki bölümde bu nüans farklılıklarının karşılık geldiği değerleri daha detaylı biçimde açıklamakla birlikte, SDE üzerine son yıllarda yapılan uluslararası çalışmaların, kavramsal farkların oluşturduğu ayrılıkları azaltmaya ve SDE hareketinin daha homojen bir hareket olarak gelişmesini sağlamaktadır (Kıtalararası Sosyal Dayanışma Ekonomisi Ağı- Intercontinental Network For The Promotion of Social Solidarity Economy -RIPESS², 2015, sy 5).

SDE kavramının farklılıklarına, özelliklerine ve dünyadaki gelişimine değinmeden önce; SDE'yi oluşturan iki alt modelin gelişim sürecini ve ortak özelliklerini ifade etmek, kavramsal çerçeveyi anlamada daha faydalı olacaktır.

1.1.1. Sosyal Ekonomi

“Sosyal Ekonomi” ifadesinin kullanımı 19. yüzyılın ortalarına kadar uzanır. Bazı tarihçiler, ilk modern sosyal ekonomi örneğini, ilk kooperatif olarak kabul edilen Birleşik Krallık'taki “*Rochdale Equitable Pioneers Society*” nin (1844) kuruluşu olarak görmektedirler (Poirier,2014, sy 5). Sosyal ekonomi kavramının ortaya çıkışı, sanayi toplumlarında doğmuş olan politik ekonominin bireyciliği ve rekabetle yüzleşme çabasının sonucunda; yoksulluk, sosyal dışlanma ve gelir eşitsizliğinin ortaya çıkması ile bağlantılıdır. Charles Gide (1905), sosyal ekonomiyi “*fakirlerin ekonomisi, politik ekonominin dışında kalanlar*” olarak tanımlar. Bu bakış açısına göre, baskın bireyciliğe karşı, yoksullukla ve sosyal adaletsizlikle kolektif bir yaklaşımla mücadele etmek öne çıkmaktadır. Öte yandan, sosyal ihtiyaçları da; ekonomik ihtiyaçların yanında sosyal ekonomi içerisinde ele almayı amaçlamaktadır (Marques, 2013, sy 4).

² RIPESS (Fr.) Réseau Intercontinental de Promotion de l'économie Sociale Solidaire

Genel olarak, sosyal ekonomi; kooperatifi veya karşılıklı fayda organizasyonlarını ağırlıklı olarak ifade eder. Bu tanımda sosyal kelimesi, mülkiyet türü ile ilgilidir. Toplumsal olarak, mülkiyetin hissedarlar tarafından değil, tüzel kişiler tarafından sahiplenildiği anlamına gelir (Poirier,2014, sy 6).

Sosyal ekonomi, sosyal sorunların üstesinden gelmek için kolektif örgütlenme modellerini kullanır. Kolektif örgütlenme modellerinden kastedilen çoğunlukla kooperatifler, karşılıklı fayda kuruluşlarıdır (vakıflar ve dernek iktisadi teşekkülleri). Sosyal ekonomi, sosyal çıktı ile ekonomik geliri birlikte düşündüğü için, bu nedenle sosyal ekonominin gelişiminde kooperatiflerin yeri büyük önem taşımaktadır. Kooperatifçilik faaliyetleri genelde yerelde örgütlenmiş olmasına rağmen sektörel olarak; imalat, tarım ve balıkçılık, finans (kredi birlikleri), sosyal hizmetler vb. gibi farklı alanlarda yaygınlaşmıştır (Poirier,2014,sy 6).

Yukarıdaki tanımlamayı takiben, kooperatifler ve ortaklar en önemli sosyal ekonomi örgütü türüdür. Çoğu ulusal örgüt üyesidir. Bu alandaki ana uluslararası organizasyon Uluslararası Kooperatif Birliği (International Cooperatives Alliance, ICA)'dır. ICA'nın kendi web sitesindeki ifadesi ile;

“ICA günümüz itibariyle 95 ülkede 284 kooperatif federasyonunu ve organizasyonunu temsil eden dünya çapındaki kooperatifler için üst düzey bir örgüttür.” (www.ica.coop ,28.07.2019)

ICA, kooperatiflerin sahip olması gereken temel ilkeleri aşağıdaki yedi madde ile sıralamaktadır:

1. Gönüllü ve açık üyelik
2. Üyelerin demokratik kontrolü
3. Üyelerin ekonomik katılımı
4. Özerklik ve bağımsızlık
5. Eğitim, öğretim ve bilgi aktarımı
6. Kooperatifler arası işbirliği
7. Topluluk için sosyal duyarlılık

(<https://www.ica.coop/en/cooperatives/cooperative-identity> ,28.07.2019)

Geçtiğimiz 25-30 yıl boyunca, birçok ülkede yukarıdaki ilkeler temel alınarak kooperatifler ekonomik faaliyetlerini sürdürmektedirler. Ancak her ne kadar ICA, faaliyetlerini geniş bir konsorsiyumda tutsa da ülkelerin kendi içindeki mevzuatlar, kamu ve özel sektörün yapısı, ülkelerin politik durumu yukarıdaki ilkelerin tam anlamıyla uygulanmasını güçleştirmektedir. Bu sebeple bazı ülkelerde kooperatifçiliğin yerine aynı temel ilkeleri benimsemiş fakat farklı mevzuatla kurulmuş, kâr amacı gütmeyen kuruluş, vakıf veya dernekler iktisadi teşekkülleri altında ekonomik faaliyetlerine devam etmektedirler. Aynı zamanda insanların mevzuat nedeniyle bir kooperatifin bu temel ilkeleri karşılayan en iyi model olmadığını düşünmesi sebebiyle de farklı aktörlerle piyasa içinde ekonomik faaliyetlerine devam edebilmektedirler. Ayrıca bazı ülkelerde kooperatiflerin piyasa rekabetine karşı korunaklı olmadığı durumlarda iflas tehdidinin oluşması ve insanların kooperatifte gelir kaybetmelerine sebebiyet vermesi toplumsal olarak kooperatifçiliğe sıcak bakılmamasına sebep olmaktadır. Bazı ülkelerde ise kooperatifler sıkı devlet kontrolü altındadır. Bu da kooperatiflerin özellikle bağımsız ve özerk olmasına engel teşkil etmektedir. Yine kooperatifçiliğin önündeki engellerden biri olarak kooperatiflerin arasında işbirliğinin olmaması birçok ülkede, hatta üniversitelerde bile herhangi bir işbirliği eğitimi verilmemesi de dâhil birçok başka neden söz konusudur. (Poirier, 2014, sy 6-7) (Uluslararası Çalışma Örgütü, International Labour Organization- ILO, 2010, sy 12-14).

Sosyal ekonomi kavramının kullanımının bir başka örneği de 2008'de “Mont Blanc Toplantıları” başkanı Thierry Jeantet tarafından yayınlanan bir kitaptır. “*Ekonomik sosyal, alternatif bir kapitalizm*” de (kapitalizme bir alternatif olan Sosyal Ekonomi), Jeantet, kapitalist hissedarlık yerine tüm üretim araçlarının ortak mülkiyetini önermektedir. Argüman, işlerin ve üretimin demokratik kontrolü içindir; hisse senetleri ile kontrol yerine tek kişi oy ilkesi geçerlidir. Bu sayede sermaye üzerinde ortak karar alma ve daha esnek hiyerarşi içeren karar alma sürecinin etkin kılınması amaçlanır.

2000 yılında kurulan Avrupa Daimî Kooperatifler, Karşılıklı Topluluklar, Dernekler ve Vakıflar Konferansı (CEP-CMAF)’nda sosyal ekonominin misyonu, politikayı etkilemek ve sosyal ekonomiyi teşvik etmek olarak açıklanmıştır. Konferansta paylaşılan değerlerden bazıları şöyle tanımlanmıştır:

Sosyal ekonomi, aynı zamanda aşağıdaki ortak özelliklere ve değerlere dayalı olarak “girişimciliğe farklı bir yaklaşımı” da vurgulamaktadır:

- Bireyin ve sosyal hedeflerin sermayeye üstünlüğü,
- Dayanışma ve sorumluluk ilkelerinin savunulması ve uygulanması,
- Üye kullanıcıların çıkarları ile genel çıkarların bir araya gelmesi,
- Üye tarafından demokratik kontrol,
- Gönüllü ve açık üyelik,
- Yetkililer ile ilgili olarak yönetim,
- Özerklik ve bağımsızlık,
- Sürdürülebilir kalkınma projelerine öncelik (Poirier, 2014, sy 6).

Sosyal ekonomiyi içeren organizasyonların; rolleri, üretim çeşitleri ve faydalanıcıları, üyelik yapıları, güçler ayrılığı ilkesinin nasıl uygulandığının, finansman ve artı değer dağıtım konularında nasıl ayrıştıklarının veya benzediklerini gösteren sosyal ekonominin ana işletim mekanizmaları tablosu aşağıda verilmektedir.

Tablo 1.1. Sosyal Ekonominin Ana İşletim Mekanizmaları

	Dernekler	Birlikler	Kooperatifler
Rol	Üyelerine ve / veya daha geniş olarak topluma hizmet sunar.	Üyelerine ve kendi içinden bakmakla yükümlü oldukları kişilere hizmet vermektedir.	Üyelerine ve şartlar dahilinde genel olarak topluma mal ve hizmet sağlar.
Üretim Çeşitleri ve Faydalanıcıları	Genellikle piyasa dışı mal ve hizmetler, aynı zamanda artan sıklıkta piyasaya dayalı tiptedir. Çok değişken olan uygulama yöntemlerine bağlı olarak, hem üyeler hem de halk mal ve hizmetlerden faydalanabilir.	Temel olarak piyasa dışı hizmetler. Üyeler bu hizmetlerden ihtiyaçlarına göre faydalanırlar.	Piyasa malları ve hizmetleri üretir. Her üye bu mal ve hizmetlerden kooperatifle yaptığı işlemlerle orantılı olarak faydalanır.
Üyelikler	Özel şahıslar veya tüzel kişiler	Sadece özel şahıslar	Özel şahıslar veya tüzel kişiler
Güçler Ayrılığı	Genel kurulda “bir	Üyelerin genel	Üyelerin genel

	kişi, bir oy” ilkesi uygulanır.	kurullarında “bir kişi, bir oy” ilkesi uygulanır.	kurullarında “bir kişi, bir oy” ilkesi uygulanır.
Finansman	Aidatlar ve/ veya bağışlar. Üyeler istifa ettiğinde aidatları geri ödenmez.	Aidatlar düzenli aralıklarla ödenir. Üyeler istifa ettiğinde aidatları geri ödenmez.	Düzenli aralıklarla yapılan sermaye iştirak taahhütleri ve/ veya katkı payları
Artı Değerin Dağıtımı	Üyelere asla dağıtılmaz. Sosyal açıdan faydalı bir şekilde yeniden yatırım yapılmalıdır.	Üyelere asla dağıtılmaz. Aidatları azaltmak ve/ veya kazancı artırmak için bir rezerv fonu olarak hizmet verebilir.	Üyelere kısmen iade yapılır. Hizmetlerin iyileştirilmesi veya işbirliğine yönelik faaliyetlerin daha da geliştirilmesi için yedek fon olarak hizmet verebilir.

Kaynak: Defourny, Develtere, Fonteneau, 1999 sy 15.

1.1.2. Dayanışma Ekonomisi

Dayanışma ekonomisi üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde, “*dayanışma ekonomisi*” kavramının 20 yy. ortalarında Fransa’da “*economie solidarite*” olarak ortaya çıktığı ve toplum temelli bir ekonomiyi ifade ettiği görülmektedir. Sosyal ekonominin sadece ekonomik kolektifliğe ağırlık vermesi, politik alanda geri kalmış olması, kapitalizm üzerinde dönüştürücü etkiden ziyade sosyal eksiklikleri tamamlayıcı bir rol üstlenmeye çalışması bu bakış açısı tarafından sosyal ekonominin eksik noktaları olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle bazı ekonomistler dayanışma ekonomisini hem ekonomik hem de politik alanda varlık gösterilmesinden ötürü sosyal ekonomi yerine tercih etmektedirler. Dayanışma ekonomisi sosyal ekonomi ile benzer konular ve organizasyonlar üzerine çalışsa da kapsam olarak örgütlenme biçimi, temel ilkeleri ve tamamlayıcılık yerine önerdiği dönüştürücülük etkisiyle farklılaşır. Dayanışma ekonomisi demokrasi ile doğrudan ilişki kuran ve ekonomik birimlerin demokratik olarak yönetilmesi esasına dayanan bir modeldir. Dayanışma ekonomisi (SE) kavramı ilk olarak Güney Amerika’da ve Fransızca konuşulan ülkelerde (Fransa, Belçika, Kanada’da Quebec eyaleti) ortaya çıkmıştır. Konseptin yayılması, 1970’lerde başlamış,

uluslararası tanınırlığı ve İngilizce konuşulan ülkelerdeki bilinirliği ise 2000 sonrası gerçekleşmiştir (Poirier, 2014, sy 8) (RIPESS, 2015, sy 7).

Dayanışma ekonomisinin ifade olarak ilk kullanımı 1930'ların sonudur. Fransa'da kent ve kırsal kesim arasında işçi kolektiflerinin dayanışmasını ifade etmek için kullanılmıştır (Marques, 2013, sy 10). Dayanışma ekonomisinin çağdaş kullanımı 1970 sonlarını bulur. Bu yıllarda sosyo-ekonomik sorunların (yoksulluk, gelir eşitsizliği, vb.) artış göstermeye devam etmesinin yanında göç, toplumun demografik yapısının değişmesi, bölgesel eşitsizlikler gibi yeni sorunlarla karşı karşıya kalınmıştır. Bu dönemde yukarıda ifade edilen sorunlarla daha etkin biçimde mücadele etmek için dayanışma ekonomisi model olarak ön plana çıkmaya başlamıştır. Özellikle Fransa, İspanya, Brezilya, Karayipler, Peru, Bolivya, gibi demografik yapısı değişkenlik gösteren ve bölgesel eşitsizliklerin en az gelir eşitsizliği kadar yoğun yaşandığı ülkelerde yaygınlaşmaya başlamıştır. Avrupa ise dayanışma ekonomisi ile daha geç tanışmıştır. Avrupa ve Amerika'nın bu kavramla geç tanışmasında aynı tarihlerde bu ülkelerdeki sosyal ekonominin üçüncü sektör adı altında değişim ve başkalaşım göstermesinin etkisi olmuştur (Marques, 2013, sy 10-11).

Fransa'da, Ekim 1995'te, *Le Monde* adlı gazetede "*Dayanışma Ekonomisine Temyiz*" başlıklı yarım sayfalık bir ilan yayınlanmıştır. Bu itiraza (temyize) yüzlerce önde gelen Dayanışma Ekonomisi pratisyeni ve aydını tarafından imzalanmıştır. Bu itirazın amacı dayanışma ekonomisinin Fransa'daki örgütlenme biçiminin kapsamını daha geniş kitlelere ulaştırılması ile ilgilidir. Fransa'da kent ve kırsal alan arasındaki refah farkının açılması, göç sorununun giderek artması, kentlerin demografik yapısının bozulması sosyal sorunların sadece işçi sınıfı ile ilgili olmadığını göstermiştir. Bu itiraz ile birlikte dayanışma ekonomisi daha geniş bir kapsamda politik dönüşümü hedefleyen bir yapıya bürünmüştür. Dayanışma ekonomisi kendine özgü bir yapıda yoğunluklu olarak İspanyolca konuşan Latin Amerika ve İspanya; Fransızca konuşan Fransa, Kanada ve Belçika; Portekizce konuşan Portekiz ve Brezilya arasında yaygınlaşmaya başlamıştır. İlk dayanışma ekonomisi ağları ve alternatif küreselleşme arayışı bu perspektif altında dil üzerinden şekillenmiştir (RIPESS, 2015, sy 6) (Poirier, 2014, sy 9-10).

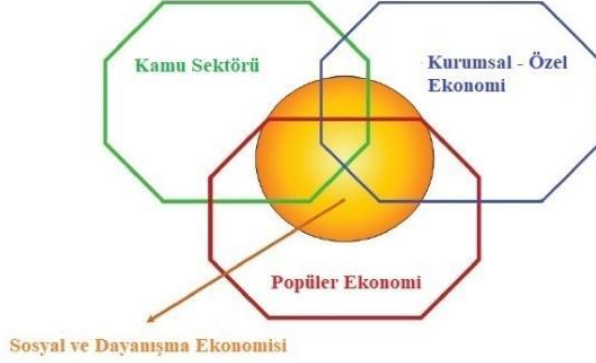
1.1.3. Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi

SDE kamu ve özel sektör dışında kalan ekonomik alanı ifade etmektedir. SDE, yukarıda “Sosyal Ekonomi” ve “Dayanışma Ekonomisi” olarak adlandırılan iki ekonomik perspektifin bir araya gelmesi sonucunda oluşmuştur. SDE, “Sosyal Ekonomi”nin kolektif yapısını, sosyal hedeflerini ve organizasyonlarını içerir. SDE tüm bu kazanımlarının yanında “Dayanışma Ekonomisi”nin örgütlenme biçimini, politik ilkelerini, kapsayıcılığını, kapitalist ekonomik sistem üzerindeki dönüştürücü etkisini, sürdürülebilir çevre ve kalkınma politikalarını da içermektedir (UN-TFSSE, 2014, sy5) (RIPESS, 2015, sy 2,6).

SDE tüm bu kavramları ve bu kavramların temsil ettiği hedeflere kendisine has organizasyonları (aktörleri) aracılığıyla ulaşmayı hedefler. SDE organizasyonları; piyasa ve piyasa dışı aktörler olmak üzere sınıflandırılırlar (UN-TFSSE, 2014, sy5). Piyasa aktörleri; kooperatifler, karşılıklı fayda organizasyonları, sosyal girişimler, dayanışmacı finans kurumları, derneklerin iktisadi kuruluşları olarak ifade edilirken piyasa dışı aktörler ise; dernekler, vakıflar, Hükümet dışı Kuruluşlar (NGO, Non-Governmental Organizations), uluslararası yardım kuruluşları, ekolojik topluluklar ve ekoköyler, sendikalar (Utting, 2016, sy 10).

Aşağıdaki grafik sosyal ve dayanışma ekonomisinin literatürde kamu, özel sektör bağlamında konumlandırıldığı yeri ifade etmektedir. Bu gösterim biçimi hemen hemen Sosyal ve dayanışma ekonomiyle ilgili yapılmış bütün çalışmalarda mevcuttur.

Şekil 1.1. SDE'nin Konumu³

Kaynak: Utting (2014)

RIPESS'e göre; kapitalizm ve otoriter devlet politikalarına alternatif bir ekonomik sistem oluşturan SDE'nin dört ana boyutu vardır. Ekonomik, sosyal, politik ve çevresel boyutları hem ekonominin tüm sektörleri üzerinde dönüşüm hedeflerken, aynı zamanda ekonominin dışında kalan alanlarda da örgütlenmeyi ve dönüşümü hedeflemektedir. SDE sadece yoksullar ve belli bir dezavantajlı gruba hitap eden bir model olmanın dışında toplumun tüm kesimleri için kapsayıcı ilkelere sahip bir ekonomik modeli ifade eder. SDE sadece ekonomik sistemi değil ekonomik sistemle birlikte sosyal ve politik alanları da birlikte düşünülmesi gerektiği fikrini savunur. RIPESS'in SDE için kullanıldığı "Sosyal Dayanışma Ekonomisi"nin; Birleşmiş Milletler ve ILO gibi uluslararası kurumlarca kullanılan "Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi" kavramından farkı politik dönüşüm ilkesidir. RIPESS'in, SDE tanımından "ve" bağlacını çıkarmasının sebebi SDE'yi oluşturan iki kavramın birbiriyle birleşmiş, genişlemiş, kapsayıcılığının değişmiş, politik dönüşümde içeren yeni bir modeli ifade etmek içindir.(Poirier, 2014, sy 11). Uluslararası kurumlar (UN, ILO vb.) RIPESS'in bu tanımını kabul edip referans olarak da göstermekle birlikte "ve" bağlacını kullanmaya da devam etmektedirler. Açıklamasında SDE'nin dünyanın her yerinde aynı şekilde tanımlanmaması, bazı ülkelerde sadece dayanışma ekonomisi veya bazı ülkelerde de sosyal ekonomi ya da üçüncü sektör olarak geçmesini sebep göstermektedir. Bu nedenle

³ Coraggio'dan adapte edilmiştir.

SDE'nin kapsayıcılığının diğer tüm ülkelerin pratik ve deneyimlerini göz önüne alarak en geniş biçimde açıklamayı amaçlamaktadır. SDE kurumlar arasındaki tanımların küçük nüans farklarına rağmen ilkeler ve hedefler açısından ortak kabul teşkil eder. Hem RIPESS'in hem de uluslararası kuruluşların tüm bu farklılıklara rağmen işbirliği içinde hareket ettikleri görülmektedir (RIPESS, 2015, sy 12) (ILO, 2014, sy 4,146).

1.2. Sosyal ve Dayanışma Ekonomisinin Kapsamı

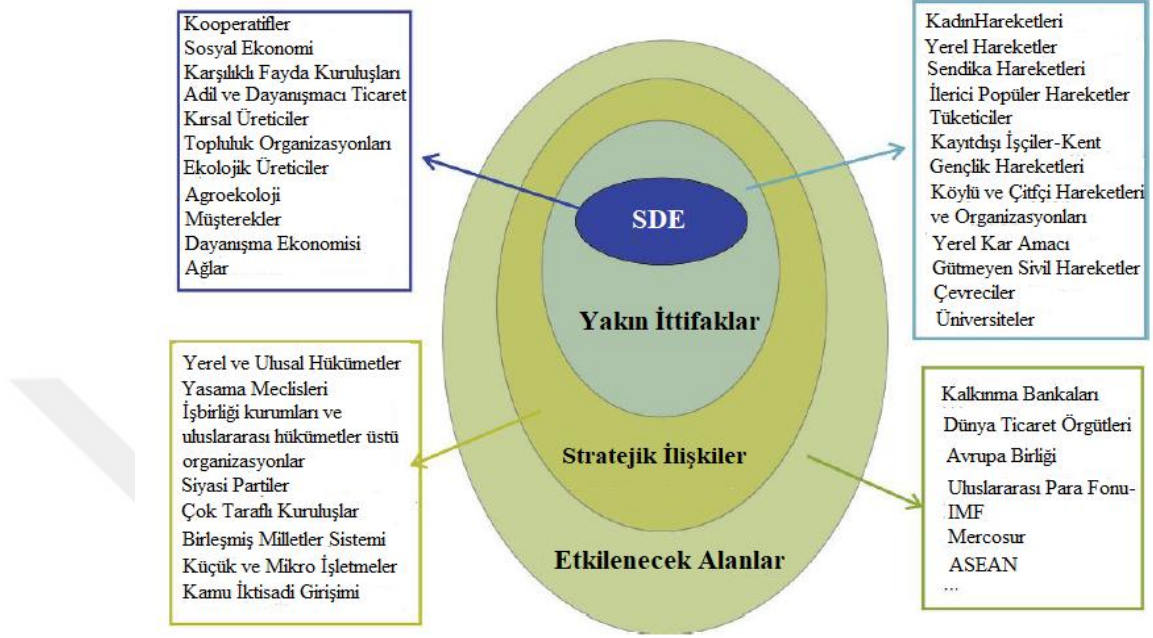
Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi'nin kapsamı bu alt bölümde dünya genelindeki benzerlikler ve farklılıkları, ayırt edici özellikleri, organizasyonları açısından ele alınmaktadır.

1.2.1. SDE'nin Dünyadaki Açılımı

Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi kavramsal olarak hem “Sosyal Ekonomi” hem de “Dayanışma Ekonomisi”nin farklı özelliklerini barındırır. Ancak bu kavramlarında henüz uluslararası alanda yeterince yaygınlaşmamış olması kavramın ifade ettiği değer ve ilkelerde bazı farklılıklar olmasına sebep olur. Bu farklılıkların temelinde; ülkelerin farklı pratiklere ve tecrübelerine sahip olması, kıtalardaki ekonomik ve politik yapıların farklılığı gibi nedenler yer alır. Bunlar SDE'nin içeriğinin ve kavramlarının uluslararası kabul görmüş homojen bir model oluşturmada engel teşkil etmektedir. SDE, aktörler üzerinden yerel örgütlenme modelini benimseyen bir yapıya sahip olduğu için mevcut yapısal farklılıkları da bu bağlamda inceleyip kabul etmek anlamlıdır. Örneğin Afrika'daki ihtiyaçlar ve sorunlar, Avrupa, Amerika ya da Latin Amerika'daki ihtiyaç ve sorunlardan farklıdır. Bu sebeple ihtiyaca göre farklı politika önerileri ve farklı aktörlerin Afrika için olduğu söylenebilir. SDE, zaten kapitalist sistemden farklı olarak tek merkezli bir yapı olmaktansa ya da ekonomik problemlere karşı tek bir reçete sunmaktansa ihtiyaca göre mevcut politik farklılıkların olabileceğini kabul eder (Utting ve diğ. , 2015, sy 4).

Aşağıda Şekil 1.2'de SDE'nin, sivil toplum ve kurumsal aktörler ile yakın ittifaklar, stratejik ilişkiler ve etkilenecek alanlar üzerinden bir değerlendirmesine yer verilmektedir.

Şekil 1.2. SDE, Sivil Toplum ve Kurumsal Aktörler

Kaynak: RIPESS, 2015, sy 7

Örneğin Avrupa’da geleneksel olarak bu organizasyonlar sosyal ekonomi adı altında gelişmiştir. Avrupa’da yeni gelişen sosyal girişimcilik kavramı da bazı kurumlar tarafından (ILO, OECD) SDE’nin bir parçası olarak görülmektedir. Avrupa’da mülkiyet ve yasal kapsam açısından farklılıklar mevcuttur. Örnek olarak; İtalya’da kooperatifçiliğin sosyal ekonomideki ilkelerini öne çıkarmak için “sosyal kooperatifçilik” terimi ortaya çıkmıştır. Bunun sebebi bölgedeki birçok kooperatifin mülkiyet ve işleyiş açısından geleneksel şirketlerden ve özel sektörden çok fazla fark ifade etmemesidir. Kuzey Avrupa’da ise daha çok ön plana çıkan sosyal girişimcilik, özel sektöre yakın kuruluşlar gibi gözükse de ülkelerin ticaret mevzuatları; bu yapıların kar elde edebilmenin yanında ortaya çıkardıkları sosyal faydayı da resmi olarak ifade etmelerine olanak tanır. Böylece bu kurumlar hem şeffaf şekilde denetlenir. Hem de ortaya koyulan sosyal faydanın görünürlüğü sağlanmış olur. Amerika Birleşik Devletleri ve Güney Asya’da Sosyal ve Dayanışma Organizasyonları (Social and Solidarity Organizations, SDEO) daha çok üçüncü sektör adı altında ifade edilmektedir.

Daha neoliberal bir yaklaşım olan üçüncü sektör tanımı; bu tür organizasyonları özel sektör (birinci sektör), ve kamu sektörü (ikinci sektör) yanında tamamlayıcı, sosyal değer üreten bir sektör olarak görülmesi ile ilgilidir. Ancak son zamanlarda bu tanımlamanın SDE'nin gelişimi ve yaygınlaşması karşısında iyi bir ifade olmadığı düşünülerek dördüncü sektör kavramı ortaya konulmuştur.

Güney Asya'da ise son yıllarda kendi kendine yardım ve topluluk grupları ön plana çıkmaktadır. Tüzel bir kişiliğe sahip olup olmamaları önem arz etmemektedir. Önemli bir kısmının da ekolojik topluluklar, eko köyler ve permakültür toplulukları tarafından oluşturulduğu belirtilmektedir (ILO, 2010, sy 13,30,40).

Kanada'da ise daha çok RPIESS'in de genel merkezinin bulunduğu Quebec eyaletinde kolektif gruplar birçok farklı isimde ve türde yaygınlaşmışlardır (RPIESS,2015, sy 15). Kanada'da özel sektörün içinde kâr amacı gütmeyen şirketlerin bulunmasına izin veren bir yasal prosedür vardır. Kanada'nın bu bağlamda en esnek ülkelerden biri olduğu söylenebilir. Sadece imalat, tarım, finans gibi alanlarla sınırlı kalmayıp eğitim, üniversite, Ar-Ge gibi alanlarda da SDEO'lar aktif faaliyet gösterirler.

Latin Amerika'da ise; SDE'ler 1997 Lima Konferansı sonrası ülkelerin ekonomik planlarına ve hükümet planlarına eklenmiştir. Bu açıdan Latin Amerika SDE'lerin politik alanda dönüştürücü etkisinin ilk olarak görüldüğü ülkeler olarak kayda geçmiştir. Brezilya'da SDEO'lar için "*Dayanışma Genel Sekreterliği*" ve daha sonrasında "*Dayanışma Ekonomisi Bakanlığı*" kurulmuştur. Bu değişimin temelinde SDEO'ların Latin Amerika'da sayılarının hızla artması ve bu ülkelerin sosyal problemlerine kamu ve özel sektörden daha etkin çözümler sunması neden olmuştur.

Güney Afrika, Ekvador ve Bolivya'da ise "*Buen Vivir*"⁴ bir SDE terminolojisi olarak neoliberalizmin refah kavramına karşı geliştirilmiş müşterek mülkiyet anlayışını benimseyen bir kavram olarak ortaya çıkmıştır (ILO, 2015, sy 41).

⁴ Buen Vivir:Living Good Life

1.2.2. SDE'nin Ayırt Edici Özellikleri

SDE'ler yapılarında çok çeşitli organizasyonları barındıran farklı bir yapı oluşturmaktadırlar. Kamu ve özel sektörün dışında kalan, piyasa ve piyasa dışı olarak örgütlenen bu kurum ve toplulukları ortak bir çatı altında toplayan sahip oldukları temel ilkeler ve ayırt edici özellikleridir. SDE organizasyonlarını özel sektörden ve kamu sektöründen farklı kılan ayırt edici ve ortak özelliklerine bakıldığında:

- Özeldirler, başka bir deyişle, kamu sektörünün bir parçası ya da kontrolünde değildirler; Resmi olarak örgütlüdürler, yani genellikle yasal bir kimlikleri vardır;
 - Sosyal mal ve hizmetler ya da değer üretirler.
 - Bireyin ve sermayenin üzerindeki sosyal amaç önceliği söz konusudur.
 - Sosyal ekonomi işletmeleri ve örgütleri yerel düzeyde köklüdür.
 - Üyeliğe göre demokratik kontrol söz konusudur. Demokratik yapılanma zorunlu olup tüm SDE aktörlerinin temel ilkesini oluşturur.
 - Üyelerin, kullanıcıların ve genel menfaatlerin (toplumun) çıkarlarının kombinasyonunu ve ortak uyumunu ifade ederler.
 - Dayanışma ve sorumluluk ilkesinin savunulması ve uygulanması söz konusudur.
 - Sürdürülebilir kalkınma amaçları doğrultusunda, üyelere yönelik menfaatler veya genel menfaat sağlamak için fazlalığın yeniden yatırılmasına öncelik verirler.
 - Gönüllü ve açık üyelik söz konusudur.
 - Özerk yönetim ve kamu yetkililerinden bağımsızlık söz konusudur
- (UN-TFSSE, 2014, sy 4).

Aşağıda verilen Şekil 1.3'te SDE'nin kamu ve özel sektörden ayrılan fikirsal farklılıkları ifade edilmektedir.

Şekil 1.3. Üç Sektör İçin Fikirsal Yapıtaşları

	<i>Kamu</i>	<i>Özel</i>	<i>SSE</i>
<i>Baskın Aktörler</i>	DEVLET	PİYASA	TOPLULUK
<i>Rasyonalite</i>	Bölüşdürücü	Rekabetçi	Birlikte Çalışan
<i>Temelli İlişki</i>	Otorite	Mübadele	Dayanışma/ Karşılıklık
<i>Yönetişim Prensipleri</i>	Kontrol	Serbestlik	Katılım
<i>Değer Oluşturma</i>	Kamu Malları	Servet Oluşturma	Harmanlanmış Değerler (sosyal, ekolojik, manevi)

Kaynak: Dash (2013), sy 9.

1.2.3. SDE'nin Aktörleri

BM Görev Gücü, 2015 sonrası kalkınma gündemi ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları hazırlama sürecinde SDE'nin rolüne şu ana kadar yetersiz dikkat gösterildiğine dair endişelere yanıt olarak bir “Durum Belgesi” (UN-TFSSE,2014, sy 2) yayınlamış, bu bildiride, SDE'nin ekonomik, sosyal ve çevresel hedefleri ve sürdürülebilir kalkınma kavramının doğasında bulunan bütünleşik yaklaşımları ele alma potansiyeli değerlendirilmiştir. Buna göre; SDE krizlerin çözümünde toplumsal paydaşları temel alarak, hedeflenen alanlarda iş birliği, dayanışma, demokratik ve öz örgütlenme yöntemleri ile çözüme ulaşmayı hedeflemektedir (UN-TFSSE, 2014, sy 4). SDE kamu ve özel sektördeki gelişmelere dayanan toplumsal uçurumun neden olduğu sosyo-ekonomik kırılganlıkların tamirini amaçlayan alternatif bir yaklaşımdır. SDE sosyo-ekonomik kırılganlıkların ve zayıflıkların dayanışma kültürü, eşit ve demokratik temsil, adil yaşam hakları, ortak paylaşım, sürdürülebilir çevre bağlamında çözümüne yoğunlaşır. SDE kapsam olarak kooperatifler, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, üçüncü sektör, sosyal girişimler, tüketim ve üretim toplulukları, takas toplulukları, yardım kuruluşları gibi aktörleri konu alır. SDE bu aktörler aracılığıyla ekonominin yatayda toplumsal olarak dezavantajlı ve kırılganlık gösterdiği durumlarda dayanışma ve demokratik örgütlenme içeriğiyle çözüm önerileri sunmaktadır (Marques,2013, sy 9).

Sosyal ve Dayanışma Ekonomisinin genel ekonomik organizasyondan en önemli farkı; sosyal ve ekonomik alanda gösterilen faaliyet ve bu faaliyetleri

gerçekleştiren aktörlerden oluşmaktadır. SDE çoğunlukla kâr amacı gütmeyen gönüllü katılım veya dayanışma esaslı müşterek hareketlerinden oluşan kuruluşlardan oluşmaktadır. SDE'ye konu olan aktörler; kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, dernekler, vakıflar, kooperatifler, yardım kuruluşları, dayanışma amacı ile bir araya gelmiş topluluklar, meslek birlikleri, sosyal girişimlerdir.

SDE aktörleri temelde; piyasa (kooperatifler, sosyal girişimler, vb.) ve piyasa dışı (dernek, NGO, vakıf, sosyal topluluklar vb.) aktörler olarak ayrılmaktadır. Bu ayrımındaki amaç aktörlerin kâr amacı güdenler (piyasa) ve Kâr amacı gütmeyen kuruluşları ifade etmek için kullanılmaktadır (Utting,2014, sy 3-5). Temel de kolektif yapılanmaları ve ilkeleri aynı olsa da amaç ve yöntem farklılıklarına sahiptirler. Piyasa dışı aktörlerin, dayanışma ekonomisinin 20. yy. başlarındaki gelişimi ile birlikte sayıları tüm dünyada artmıştır. Kamu ve özel sektör dışı alanlarda hemen hemen her konuda etkin bir şekilde faaliyet göstermeye başlamışlardır. Piyasa dışı aktörlerin temel hedefi; çevre, yoksullukla mücadele, özgürlükler, göç, eğitim gibi piyasanın değer üretmediği alanlarda kolektif ve gönüllülük bilinci ile değer üretebilmektedir. Bu piyasa dışı aktörlerin içinde en yaygın olanı ise derneklerdir. Hemen hemen her faaliyet alanında etkinlik gösteren bu sivil toplum kuruluşları refahın ve yapabilirliklerin artması ve toplumun tabanına eşit bir şekilde yansıma açısından SDE de önemli bir yere sahiptir.

İKİNCİ BÖLÜM

SDE VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA GÜNDEMİ

Sürdürülebilir Kalkınma kavramı ilk olarak 1987 yılında Brutland Komisyonunun ortaya attığı, teorik içerik olarak; ekonomik, sosyal, çevresel boyutları ve nesiller arası eşitliği birlikte düşünen bir kalkınma terimi olarak tanımlanmıştır. Bu raporda SDE ile bağlantılı olduğundan değinilmesi gereken bir diğer önemli nokta da ilk defa sadece sürdürülebilir kalkınma kavramını değil, zayıf devlet ve STK kapasitelerine karşı çevresel verimliliği korumak ve arttırmaktan, benzer şekilde NGO'ların kapasitelerini arttırmak ve halk temelli gelişme kavramından da ilk defa bahsedilmektedir (Utting, 2014, sy 10).

SDE'lerin sürdürülebilir kalkınma ile ilişkisi 1997 yılındaki Lima Deklarasyonu sonrasına dayanmaktadır. RIPESS, Lima deklarasyonu sonrası kendisinin sosyal dayanışma ekonomisi olarak adlandırdığı SDE'nin kıtalararası bir harekete dönüşmesi için bu tarihten sonra her dönemde farklı grup ve organizasyonların yer aldığı konferanslar düzenlemiştir. SDE için düzenlenen bu organizasyonlardan 5 ana konferans SDE hareketinin küresel bir hareket olmasına öncülük etmiştir. Bu konferanslardan ilki 1997 yılında Peru'nun başkenti Lima'da gerçekleştirilmiş ve çıktı olarak "Lima Deklarasyonu" yayınlanmıştır.

"Biz vatandaşlar, çiftçiler, yerliler, kadınlar, gençlik organizasyonları, işçiler, sendikalar, kooperatifler, mikro girişimler, dernekler, NGO'lar, çevreci gruplar, teknoloji toplulukları, kalkınma ağıları olarak sosyal ekonomiyi konuşmak için 32 ülkeden 1-4 Temmuz arası Lima'da gerçekleştirdiğimiz konferansın sonunda; dayanışma ekonomisine dair alınan kararları Lima Deklarasyonu ile sizlere bildiriyoruz". (Lima Deklarasyonu, 1997, sy 1).

Lüksemburg'ta 2009 yılında RIPESS'in düzenlediği 4. Uluslararası SDE Toplantısı'na (Lux'09 Deklarasyonu) diğerlerinden farklı olarak Latin Amerika ve Fransızca konuşan ülkelerin yanı sıra; Amerika Sosyal Forumu, Amerika Dayanışma Ekonomisi Networkü, aynı yıl kurulan 1.Asya Forumu gibi uluslararası ve kıtalararası kuruluşlarda katılmıştır. Konferansın teması "*Başka bir ekonomi mümkün, sosyal ve*

dayanışma ekonomisinde yenilikler” olarak belirlenmiştir. Bu konferansın sonunda SDE ağlarının genişletilmesi, kapasitelerinin artırılması, yeni ağların kurulması, toplumlararası işbirliğinin geliştirilmesi ve hareketin gelişiminin bütünleşik olarak gözlemlenmesi kapsamında kararlar alınmıştır. Bu kararların sonunda, SDE küresel bir hareket olarak yoluna devam etme motivasyonu kazanmıştır. (Lux’09, 2009,sy 1).

RIPESS’in organize ettiği 5. konferans olan, Afrika SDE networkünün ev sahipliği yaptığı, birçok uluslararası kuruluşun katılım gösterdiği Manila 2013 Deklarasyonu’nda kalkınma konusu ana başlık olarak incelenmiştir. Deklarasyon; *“Alternatif Bir Kalkınma Modeli Olarak Sosyal Dayanışma Ekonomisini Oluşturma”* ana teması ile gerçekleştirilmiştir. 31 ülkeden 650 katılımcının, uluslararası kurumların katıldığı en geniş kapsamlı deklarasyon olmuştur. Bu deklarasyondan sonra RIPESS’in 2014’te sürdürülebilir kalkınma amaçlarını düzenlemek için kurulacak olan Birleşmiş Milletler Görev Gücü’nde gözlemci kuruluş olarak yer almasına karar verilmiştir (Manila Deklarasyonu 2013).

SDE için, Birleşmiş Milletler açısından önemli bir dönüşümü ifade eden gelişmeler ise 2012 Rio+20 Konferansına dayanmaktadır. Farklı bir kalkınma modeli arayışı için düzenlenen forumlarda RIPESS aktif bir katılım göstermiştir. Aynı zamanda RIPESS *“Peoples Summit and Issued to Declaration of Social and Solidarity Economy Movement”*⁵ paneli ile gündeme gelmiştir. Panel çıktısı olarak *“The Economy We Need”*⁶ bildirgesi 370 organizasyon ve uluslararası kuruluş tarafından imzalanmıştır. Halk Zirvesi (People Summit); SDE’nin insana dayalı kalkınma potansiyelini ön plana çıkarmıştır. *“The Economy We Need”* raporunda *“Farklı bir gelecek mümkün!”* sloganı altında 20 farklı çalışma grubuyla tematik sosyal forumun düzenlenmesine karar verilmiştir. Bu çalışmaların sonunda; *“Çevre, Sosyal ve Finansal Krize Karşı Adil ve Sürdürülebilir Bir Düzen için İstedığımız Gelecek”* adı altında SDE’nin kalkınmaya olan potansiyel etkilerinden bahsedilmiştir. Birleşmiş Milletler Sivil Toplum İrtibat Servisi (UN Non-Governmental Liaison Service, UN-NGLS)’ de; SDE’nin Rio+20 deki bütün paralel aktivitelerine katılıp forum ve toplantılarda Birleşmiş Milletler Sosyal

⁵ Halklar Zirvesi ve Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi Hareketi Deklarasyonu

⁶ Bu bildirim, 5. Latin Amerika ve Karayipler Dayanışma Ekonomisi Konferansı’nda Rio + 20 hakkındaki tartışmalara ve diğer kıtalardan gelen delegelerin girdilerine ve görüşmelerine dayanarak RIPESS Kurulu tarafından yazılmıştır.

Kalkınma Araştırma Enstitüsü (UNRISD)’i temsil etmiştir. Karşılıklı Fayda Organizasyonları Topluluğu (Association of Mutual Benefit Societies, AIM) ve ICA bu süreç boyunca (UNRISD)’den hem SDE topluluklarına hem de UN-NGLS ile SDE üzerine çalışmak için işbirliği sözü almışlardır. UN-NGLS bu sürecin sonunda Ekim 2012’de UNRISD’le ortak ev sahipliği yaptığı “*Dayanışma Ekonomisi ve Alternatif Finans: Farklı Bir Kalkınma Modeli*” adlı forumu gerçekleştirmiştir. Bunu izleyen dönemde ILO “*UN The Reader Campinas 2014 Social and Solidarity Economy: Inclusive and Sustainable Development*” adlı çalışmasını yayınlamıştır. Bu çalışmaya ILO, İnsan Hakları Derneği, RIPESS, UNRISD, AIM katılım göstermiştir (Utting,2014, sy 8-15) (UNRISD, 2016 , sy 116,119,132).

Aşağıda Tablo 2.1’de sürdürülebilir kalkınma kavramı için farklı yaklaşımların anahtar açıklayıcı terimlerinin; görüşleri, zaman aralıkları, çevre ve ekonomi ve temsilci kuruluşları bakımından karşılaştırılmasına yer verilmektedir.

Tablo 2.1. Sürdürülebilir Kalkınmanın Dört Farklı Dünya Görüşü

Patikalar	Yeşile Boyalı Kapitalizm	Güçlü Sürdürülebilirlik	Sosyal Ekonomi	Büyümenin Sınırları
Dünya Görüşü	Liberal Piyasa	Kurumsalcı	Yeşil Sosyal	Biyo-çevre
Zaman Aralığı	Kısa-Orta	Orta	Kısa ve Uzun	Uzun
Çevre	Yeşil İşler Hassas gruplar için sosyal koruma Fırsat eşitliği Danışmanlık Yeşil tüketimi özendirme	Küresel kooperatifleşme Gelirin yeniden dağıtımı Güçlenmiş kurumlar Kuşak içi ve kuşaklar arası eşitlik Kapasite geliştirme Sosyal diyalog	Gücün yeniden dağıtımı Hak temelli sosyal adalet Denklerin eşitliği Vatandaş hareketinin güçlendirilmesi	Tüketim ve nüfus büyümesinde radikal düşüş Kapsayıcılık İhtiyaçlar Haklar
Ekonomi	Yeşil büyüme Gönüllü CSR Karbon piyasaları, PES Üretim odaklı	Ekonomik/ticari reform Yeşil finans Yeşil vergiler Devlet yönetimi CDM	Küreselleşme Yerelleşme Kurumsal reformlar Bölgesel	Büyümeme/ Küçülme GSYH’nın Ötesinde ölçmek Ekolojik

	Özel yönetim		Dayanışma Yeşil ekonomiler	Ekonomiler
Temsilci Organizasyo nları	WTFO, IMF, WBCSD	UNEP, UNFCCC, Global Environment Facility	Dünya Sosyal Forumu, Üçüncü Dünya Ağı	Dünya Gözlem Enstitüsü, Pachamama

Kaynak:UNRISD,2014

UNRISD sürdürülebilir kalkınma amaçları ile ilgili çalışmalarını başarıya ulaştırabilmek için farklı alternatif kalkınma yaklaşımlarına da çalışmalarında yer vermiştir. Bu kapsamda yukarıda belirtilen panel ve rapor⁷ baz alınarak SDE'nin kalkınmadaki rolünü daha iyi açıklayabilmek için 2014 yılında “Birleşmiş Milletler Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi Görev Gücü (UN-Task Force,UN-TFSSE) ” adlı yeni bir çalışma programı başlatmıştır. UNRISD, görev gücü bünyesinde bütün SDE çalışmalarının toplanmasına karar vermiştir.

Görev gücü bu kapsamda; SDE'nin uluslararası alandaki hareketliliğini ve potansiyelini gözlemlemek, SDEO'lar için kurulan networklerin görünürlüğünü arttırmak, kapasitelerinin gelişmesini sağlamak ve SDE paradigmalarının SDG'ler doğrultusunda tartışılmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Görev gücü 2014 yılında yayınladığı “Position Paper” raporuyla SDE'lerin SDG'lerle ilişkisini ve katkısını ele almıştır (Utting,2015,sy 4, 7) (UNTFSE, 2016, sy 1-2).

2.1. Gündem 2030 ve SDE

2015 yılında Birleşmiş Milletler öncülüğünde “Küresel Sürdürülebilir Kalkınma – Gündem 2030” tüm ülkelerce kabul edilmiş ve bu eylem planı kapsamında 17 adet Sürdürülebilir Kalkınma Amacı (SDG) benimsenmiştir. SDG'ler, diğer bir deyişle Küresel Amaçlar, yoksulluğu ortadan kaldırmak, gezegenimizi korumak ve tüm

⁷ “Dayanışma Ekonomisi ve Alternatif Finans: Farklı Bir Kalkınma Modeli” Forumu
“UN The Reader Campinas 2014 Social and Solidarity Economy: Inclusive and Sustainable Development” raporu

insanların barış ve refah içinde yaşamasını sağlamak için evrensel bir kalkınma eylemi çağrısıdır.

Ancak uluslararası kalkınma topluluğu, küresel düzeyde tüm ülkelerin karşı karşıya olduğu iktisadi kriz, işsizlik, artan gelir eşitsizliği ve iklim değişikliği gibi sorunlar karşısında, SDG'lerin hayata geçirilebilmesi için, gerek kar maksimizasyonuna ve rekabete dayalı piyasaların, gerekse kamu sektörünün yetersiz kalabileceğini vurgulamaktadır. Bu noktada, Birleşmiş Milletler Görev Gücü (UN Task Force, UN-TFSSE) ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) başta olmak üzere; uluslararası kalkınma topluluğu, Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi (SDE)'yi, piyasa ve kamu sektörü yanında ve bunları tamamlayıcı nitelikte, ekonomik aktörlerin farklı bir şekilde örgütlenmesine ilişkin yeni bir model olarak önermiştir. Birleşmiş Milletler; SDG'lerin ekonomik, sosyal ve ekolojik boyutlarının hayata geçirilebilmesi için 17 SDG amacı ile SDE ekonomisi arasında çeşitli bağlantılar oluşturmuştur. SDE'nin 17 SGD ile ilişkisini gösteren Tablo.2.2 aşağıda verilmektedir (UN-TFSSE,2016, sy 3).

Tablo.2.2. SDE'ler ve SDG'ler Arasındaki Bağlantılar

SDG'ler	Amaçlar	Gerekçesi
Yoksulluğun ortadan kaldırılması, eşitlik ve iyi yönetim		
SDG 1: Yoksulluğa son	1.2; 1.4	SDE, sosyal korumaya, temel ihtiyaçların sağlanmasına ve katılımcı yönetime vurgu yapar. Doğrudan yoksulluğun ortadan kaldırılması, eşitlik ve iyi yönetim ile ilgili genel amaçlardan üçüne değinir (SDG1, SDG10, SDG16).
SDG 10: Eşitsizliklerin azaltılması	10.1; 10.2	Somut olarak SDE, adil istihdamın yaratılması, ekonomik kaynaklara erişimin artırılması, sosyal hizmetlere ve yardıma erişimin kolaylaştırılması, gıda güvenliği ve kadınların ekonomik olarak güçlenmesine yardımcı olmak ve diğer SDG'lerin gerçekleştirilmesiyle bağlantılı olan hedefler yoluyla bu hedeflere katkıda bulunabilir.
SDG 16: Barış , Adalet ve Güçlü Kurumlar	16.6; 16.7	
Açlık, yiyecek ve tarım		

SDG 2:Açlığa son	2.3; 2.4; 2.5	SDE, açlık, gıda güvenliği, beslenme ve sürdürülebilir tarım (SDG2) amacı gerçekleştirilirken önemli bir role sahiptir. SDE faaliyetinin büyük bir kısmı, kooperatiflerde, kentsel toplum tarımında, adil ticarete ve alternatif gıda ağlarında, milyonlarca üreticinin tarım ve gıda sağlaması üzerine odaklanmaktadır. Bu organizasyonların birçoğu tarımsal-ekolojik uygulamaları benimser veya teşvik eder ve yerli bilgiyi kullanır.
Sosyal hizmetler ve yardım		
SDG 3: Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam	3.3; 3.7; 3.8; 3.c	SDE kuruluşları, sağlık hizmetleri, yaşlı bakımı, çocuk bakımı ve engellilik desteği gibi sosyal hizmetler ve yardımların (SDG3, SDG4) sağlanmasında da etkilidir. Eğitim ve öğretim SDG4: SDE kuruluşları için kapsamlı, adil ve kaliteli eğitim alanının önemli olmasını sağlar.
SDG 4: Nitelikli Eğitim	4.1; 4.2; 4.4; 4.5; 4.6; 4.7	
Cinsiyet eşitliği		
SDG 5: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	5.4; 5.5; 5.a S	SDE, ev ile ilgili işlerde bakım ve değer verme gibi ilgili amaçlara ulaşmak için önemlidir. Kadınların ve kızların güçlendirilmesi ve SDE örgütlerine aktif katılımdan kaynaklanan toplumsal cinsiyet eşitliği (SDG 5) kadınların kurtuluşu ve ev içi ve kamusal alanlarda hak iddialarında önemli kayda değer etkilere sahiptir.
İstihdam, altyapı ve kapsayıcı büyüme		
SDG 8: İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme	8.3; 8.4; 8.5; 8.9; 8.10	İstihdam, altyapı ve kapsayıcı büyüme (SDG 8,SDG9) ile ilgili olarak giderek artan sayıda hükümet, SDE'nin küresel finansal kriz sonrasında istihdam yaratma rolünü kabul etmektedir. SDE, aynı zamanda, istikrarsız istihdamın

SDG 9: Sanayi, yenilikçilik ve altyapı	9.1; 9.3; 9.4	artmasına ve geleneksel kesimin, örneğin kırsal alanlardan gelen artı emeği algılama rolünü yerine getirmede başarısızlığa karşı koymasına katkıda bulunur. SDE'nin altyapı gelişimiyle olan rolü ağırlıklı olarak sosyal ve enerji altyapısına odaklansa da, savunuculuk yoluyla ekonomik alt yapının geliştirilmesinde önemli bir rol oynayabilir. Kooperatiflerde örgütlenme, hasat, pazarlama, işleme ve ekonomik çeşitlendirme için gerekli olan finans, makine, iş gücü ve uzmanlığa erişimi kolaylaştırabilir.
İnsan yerleşimlerinde yaşam kalitesi		
SDG 11: Sürdürülebilir şehirler ve topluluklar	11.1;11.2;11.3; 11.4; 11.6; 11.a	Toplunun yenilenmesi ve kent merkezlerinde, kırsal köylerde ve kasabalarda kapsamlı bir kalkınma için gerekli olan katılımcı yönetim sistemlerini geliştirmenin anahtarı olduğu için, insan yerleşimlerindeki yaşam kalitesi (SDG 6, SDG11) SDE ile ilişkili etkin vatandaşlık ile birlikte artacaktır.
SDG 6: Temiz su ve sıhhi koşullar	6.1; 6.2; 6.3; 6.b	
Ormanlar, okyanuslar ve kıyı ekosistemleri		
SDG 15: Karasal yaşam	15.1; 15.2; 15.3; 15.5	SDE sadece ormanları, okyanusları ve kıyı ekosistemlerini (SDG 14, SDG15) korumaya elverişli örgütlenme biçimlerini ve toplu karar verme süreçlerini içermekle kalmaz, aynı zamanda sürdürülebilir tarım ve doğal kaynak yönetiminin geliştirilmesini de içerir.
SDG 14: Sudaki yaşam	14.2; 14.4; 14.b	
Sürdürülebilir üretim ve tüketim ve iklim değişikliği		
SDG 7: Erişilebilir ve temiz enerji	7.2; 7.a	SDE sürdürülebilir üretim ve tüketime katkıda bulunur ve iklim değişikliğiyle mücadelede özellikle de döngüsel ekonominin (geri dönüşüm ve yeniden kullanım), atık azaltma ve hasat sonrası kayıpların ele alınmasıyla mücadele etmeye yardımcı olur (SDG 7, SDG12, SDG13).
SDG 12: Sorumlu tüketim ve üretim	12.2; 12.3; 12.5; 12.6; 12.8	SDE, aynı zamanda tüketim kalıplarını dönüştürmek için çok önemlidir ve tüketim ve tüketim ile ilişkili eğilimleri,
SDG 13: İklim eylemi	13.1; 13.3	

		ekonomik büyüme ile çevresel sürdürülebilirlik arasındaki dengeyi kurmaya çalışan kültürel bir değişimin bir parçasıdır.
Uygulama araçları		
SDG 17: Amaçlar için ortaklıklar	17.1; 17.3; 17.6; 17.7; 17.9; 17.14; 17.16; 17.17; 17.18; 17.19	Her şeyden önce SDE, Gündem 2030'un dönüşümsel vizyonunu (SDG17) gerçekleştirmede yardımcı olacaktır. SDE resmi olmayan ekonomi biçimine geçişte önemli bir araç olduğu ölçüde, vergi sistemi aracılığıyla yerel kaynak seferberliğini desteklemektedir. Birçok sosyal ve dayanışma finansmanı, ek mali kaynakların harekete geçirilmesi hedefi ile de alakalıdır. SDE kuruluşlarını içeren savunma ve politika diyalogu, politika tutarlılığının sağlanması için önemlidir. Bölgesel ve uluslararası SDE ağları, ilgili sosyal, teknolojik, kurumsal ve politika yenilikleri hakkında bilgiyi yaymada önemli bir rol oynayabilir. SDE ile ilgili veriler, sürdürülebilir kalkınma ölçümünün ilerlemesini iyileştirmek için önemlidir.

Kaynak: (UN-TFSSE, 2016)

Yukarıdaki tablo; SDG amaçlarına SDE araçlarıyla ulaşmayı hedefleyen politika önerilerini ve SDE'nin bu politika önerileriyle birebir örtüşen özelliklerini ortaya koymaktadır. Tablo aynı zamanda her bir SDG amacına karşılık SDE'nin aktif olarak oynayabileceği rolü de ifade etmektedir. UN-TFSSE'ye göre SDG amaçlarında SDE'nin potansiyel rolünün ortaya konulmasındaki amaç; SDE aktörlerinin kamu ve özel sektöre oranla dönüşüme açık, dinamik ve SDG amaçlarını özümseyen temel değerlere sahip olmasıdır. SDE'nin SDG amaçlarını gerçekleştirmedeki oynayabileceği en önemli rollerden birisi de SDG 17'de yer alan amacın başarıya ulaşması için küresel ortaklıklar kurulmasındaki kolaylaştırıcı etkisidir. Yine SDE'nin önemli katkılarından biri de sadece makro boyutta değil, yerel boyutta da SDG amaçlarını yerel kalkınma hedeflerine uyarlanabilir hale getirebilmedeki potansiyelidir. Ve SDG amaçlarının bölgesel olarak gerçekleştirilmesindeki etkisidir. SDE dünyanın pek çok noktasına

yayılmış aktörleriyle ve bu aktörlerin birbirleriyle kurdukları ilişkiler ağı sayesinde SDG amaçlarının yerelde gerçekleşme potansiyelini belirlemede önemli bir katkısı da mevcuttur (UN-TFSSE,2015,sy.3).

Bundan sonraki alt bölümde ise; SDE ve yerel sürdürülebilir kalkınma arasındaki bağlantılara yer verilmektedir.

2.2. SDE ve Yerel Sürdürülebilir Kalkınma

BM Görev Gücü, sürdürülebilir kalkınmaya ve Gündem 2030'un başarılı bir şekilde uygulanmasına geçişte SDE'yi daha merkezi bir konuma getirmek için sekiz tematik konu alanını belirlemiştir. Söz konusu tematik alanlar ve içerikleri aşağıdaki gibidir.

I. Kayıt Dışı Ekonomiden İnsana Yakışır İşe Geçiş,

SDE, istihdamsız büyüme ve kayıt dışı ekonomi ile bağlantılı nominal istihdam açığının büyümesi ile mücadelede tamamlayıcı bir yol oynar. Etkin politika araçları ile kooperatifler ve diğer sosyal girişimler, insana yakışır iş hedeflerinin gerçekleştirilmesinde kilit bir rol oynayabilir. SDE'nin dünya genelinde istihdam potansiyeli en yüksek olan aktörü kooperatiflerdir. SDE organizasyonları finansmana, girdilere, teknolojiye, destek hizmetlerine ve piyasaya erişimi kolaylaştırabilir ve üreticiler daha makul fiyat seviyelerinde pazarlık yapma kapasitelerini geliştirebilirler. Emek ve mal piyasalarındaki güç ve bilgi asimetrisini azaltabilir ve gelirler genel düzeyini artırabilirler. Ve bölgesel gelir eşitsizliğinin azalmasına katkı sağlayabilirler. Belli kooperatif türleri oluşturmak için gereken düşük sermaye gereksinimleri, kurumsal faaliyetlerde bulunmak isteyen kayıt dışı işçiler için faydalı olabilir.

II. Yeşil Ekonomi ve Yeşil Toplum,

Çevre koruma perspektifinden bakıldığında, büyümeyi ve çevresel etkileri ayırma ve hem yeşil hem de adil olan ekonomik geçişleri oluşturma zorluğu göz önüne alındığında, SDE organizasyonlarının geleneksel işlere göre bir takım temel avantajları mevcuttur. Varsa, çevresel ve sosyal maliyetleri dışlamak ya da tüketicileri kar

maksimizasyonu ve rekabet stratejilerinin bir parçası olarak piyasada yer alma zorunluluğundan kurtarabilir. Ayrıca bu tür organizasyonlar sadece çevresel hedefler için değil aynı zamanda üretim ve değişim sistemlerinin doğası gereği daha düşük karbon ayak izlerine sahip olma eğilimindedirler. SDE organizasyonları özel sektörün faaliyet göstermediği kar amacı gütmeyen alanlarda da faaliyet gösterip, çıktı olarak yeşil dönüşüme öncelik verebilirler. Örneğin; ormancılık kooperatifleri ve agroforestry de denilen tarımsal ormancılık toplulukları gibi kuruluşlar, özellikle ortak havuz kaynakları oluşturarak, doğal kaynakların sürdürülebilir yönetiminde önemli bir rol oynayabilirler.

III. Yerel Ekonomik Büyüme,

SDE, istihdam yaratma, yerel kaynakları harekete geçirme, topluluk risk yönetimi, tasarruflar ve bölüşüm işlemleriyle yerel alanları proaktif olarak yenileyip geliştiren bir yerel gelişme vizyonu sunmaktadır. SDE, yerel ekonomi ve işgücü piyasasının yapısını genişletmeye ve çeşitli mal ve hizmetlerle karşılanmayan ihtiyaçları karşılamaya hizmet edebilir. Güven ve sosyal bütünlük sağlayabilir ve katılımcı yerel yönetişimde önemli bir rol oynayabilir. SDE perspektifi; SDE'nin yerel çıkarlarla uyumu ve aynı anda birkaç amacı birden gerçekleştirebilme kapasitesi nedeniyle faaliyet gösterdikleri sektörler arasında katma değer sağlayabilirler.

IV. Sürdürülebilir Şehirler ve İnsan Yerleşimleri,

Sosyal girişimler ve toplum temelli kuruluşlar, sürdürülebilir şehirler inşa etmeye yardımcı olma potansiyeli gibi yüksek özelliklere sahiptirler. Örneğin sosyal hizmetleri (sağlık, eğitim ve öğretim dâhil), yerel kültürü, kentsel ve çevresel tarımı teşvik etmek, toplumun yenilenmesi, adil ticaret, uygun fiyatlı konaklamaya erişim, yenilenebilir enerji, atık yönetimi ve geri dönüşüm gibi sosyal, çevresel ve ekonomik hedefleri destekleyebilirler. Yerel bilgi konusunda köklü olmaları ve iç demokratik yapıları, sosyal ve politik olarak sürdürülebilir kentsel gelişim için bütünlük formular elde etmenin bir yolunu sunmaktadır.

V. Kadının Refahı ve Güçlendirilmesi,

Kadınlar SDE organizasyonlarında ve işletmelerinde genellikle güçlü bir varlığa sahiptirler aynı zamanda ulusal, bölgesel ve uluslararası birliklerde liderlik rolleri üstlenmişlerdir. SDE organizasyonlarında istihdam, işgücü piyasası ayrımcılığına maruz kalan ve iş-aile çatışması yaşayan yoksul kadınlar için özellikle önemli olabilir. SDE kurumları ve işletmeleri, zaman yönetimi konusunda da esneklik sağlamakta bunun yanında ücretli işlerle birlikte yapılabilecek sorumlulukları kolektif biçimde paylaşabilecek yapılara sahiptirler. Dahası, sosyal girişimin yükselişinin büyük kısmı, bakım ve diğer hizmetlerin sağlanmasına odaklanmıştır. Sesini duyurma, ağ oluşturma ve savunuculuk becerilerinin kazanılmış olması kadınların özgürleşmesi ve politik güçlenmesi için de önemli olup, geleneksel cinsiyet ilişkilerini yeniden müzakere etmelerine ve dış kurumlara talepte bulunmalarına olanak sağlamıştır.

VI. Gıda Güvenliği ve Küçük Çiftçilerin Güçlendirilmesi,

Tüm dünyada milyonlarca kırsal işçi ve üretici, küçük işletmelerin güçlendirilmesi, gıda güvenliği ve daha fazla dönüştürücü egemenlik misyonuna iyi uyum sağlayacak şekilde kendi kendine yardım grupları ve kooperatiflerde örgütlenmektedir. Ekonomik olarak tarımsal kooperatiflerde ve siyasi olarak politika diyalogu ve savunuculuğuna katkıda bulunabilecek derneklerde örgütlenerek, SDE organizasyonları hem piyasanın hem de kamu kesiminin başarısızlıklarını ele alabilir. Ayrıca, düşük girdili, düşük karbonlu üretim yöntemleri kullanma eğilimleri, biyolojik çeşitlilik, tarımsal ekoloji alanlarındaki ilkelere ve uygulamalara saygı duyulması, sürdürülebilir tarımsal yoğunlaşma için de iyi bir göstergedir.

Adil ticaret ve toplu tedarik ile ilgili alternatif gıda ağları, dayanışmanın daha adil tarımsal gıda sistemlerini desteklemede oynayabileceği rolü vurgulamaktadır.

VII. Evrensel Sağlık Kapsamı

Genel sağlık sigortası ile ilgili uluslararası hedeflerin gerçekleştirilmesindeki zorluklar, kamuya açık, özel veya hayır amaçlı düzenlemelerin ötesine geçen alternatif yaklaşımlara dikkat çekmiştir. Böyle bir bağlam, SDE kuruluşlarının hem sağlık hizmeti sunumunda hem de sağlık sigortasında önemli ortaklar olarak ortaya çıkmaları için alan

açmıştır. Çeşitli SDE örgütleri, yaşlanma, sakatlık, HIV / AIDS, üreme hakları, zihinsel sağlık, travma sonrası bakım, rehabilitasyon ve önleme gibi alanlarda iyileştirilmiş sağlık hizmetlerine yönelik yerel olarak erişilebilir ve uygun fiyatlı rotaların geliştirilmesinde ve sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadırlar. SDE, devletin sağlık hizmetinin yerine bir alternatif olarak algılanmasına rağmen, SDE kuruluşlarının üyelerine ve hizmet ettikleri topluluklara yakınlığı göz önüne alındığında sağlık hizmet sunumunda sadece tamamlayıcı bir rol oynamaktadır.

VIII. Dönüştürücü Finans

Finansal krizler, SDE örgütleri adına uygun fiyatlı krediye sınırlı erişim ve mikro kredilerin ticarileştirilmesi, finansal sistemlerin dönüştürülmesi ihtiyacına işaret etmektedir. Büyük finansal kooperatifler, dünyanın çeşitli bölgelerinde önemli finansman kaynakları haline gelmişlerdir ve finansal kriz zamanlarında dirençli olduklarını kanıtlamışlardır. SDE, yatırımcının sosyal, kültürel ve çevresel etkilere karşı hesap verebilirliğini güçlendirerek sorumlu finansman veya yatırımları teşvik etmekte SDE'nin önemli bir rolü bulunmaktadır. Topluluk temelli tasarruf programları ve çeşitli alternatif finans programları, tamamlayıcı para birimleri, topluluk risk yönetimi ve yerel kalkınmada önemli bir rol oynamaktadır. Genellikle yerel düzeyde ve küçük ölçekte en iyi şekilde çalışsalar da, bu ve diğer SDE girişimleri, çok daha fazla para birimi ve finansal kurumu içeren daha istikrarlı ve insan merkezli bir parasal eko-sistem yaratma konusunda potansiyel teşkil etmektedir (UN-TFSEE, 2015, sy 2-3).

Yukarıda sekiz başlıkta verilen bu tematik alanlar içinde SDE organizasyonlarının yerel kalkınmadaki rolü ise şu noktalarda ön plana çıkmaktadır:

- SDE, yerel varlıkların (doğal, fiziki ve kültürel varlıklar ve beşeri sermaye gibi) mobilize hale getirilmesi ve yerelde istihdam yaratılması yoluyla, bölge ekonomisinin ve emek piyasasının gelişmesine katkıda bulunmaktadır.
- SDE organizasyonları yerelde ihtiyaç duyulan, ancak piyasa ve kamu yoluyla karşılanamayan hizmet ve malların karşılanmasıyla toplumsal risk yönetimine katkıda bulunmaktadır.
- Böylece SDE organizasyonları yerelde güven ve dayanışma ilişkilerine dayalı olan sosyal sermayenin gelişmesi yoluyla bölgede içsel ve kapsayıcı bir kalkınma

sürecinin harekete geçirilmesinde önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. (ILO ,2014, sy 107,110,113).

SDE ekonomisinin yerel kalkınmaya olan katkıları 17 SDG içinde özellikle SDG1, SDG2, SDG5, SDG8, SDG9 ve bunların alt amaçları kapsamında gündeme gelmektedir. Söz konusu amaç ve alt amaçlar aşağıdaki tabloda ifade edilmektedir.

Tablo.2.3. SDE'nin Yerel Kalkınmaya Katkısına İlişkin SDG Alt Amaçları

Amaçlar	Açıklaması	Alt Amaçlar
SDG 1	Yoksulluğa son	1.2; 2030 yılına kadar, yoksulluk içinde yaşayan her yaştan erkek, kadın ve çocuk oranını ulusal tanımlara göre en az yarı yarıya azaltmak. 1.4; 2030 yılına kadar, tüm erkek ve kadınların, özellikle fakirlerin ve savunmasız kişilerin, ekonomik kaynaklara erişimde eşit haklara sahip olmalarını ve aynı zamanda temel hizmetlere erişimlerini sağlamak, arazi ve diğer mülkiyet biçimleri, miras, doğal kaynaklar, uygun yeni teknoloji ve mikrofinans da dâhil olmak üzere finansal hizmetler üzerinde mülkiyet ve kontrollerini geliştirmek.
SDG2	Açlığa son	2.3; 2030 yılına gelindiğinde, küçük ölçekli gıda üreticilerinin, özellikle de kadınların, yerli halkların, aile çiftçilerinin, göçebe çobanların ve balıkçıların tarımsal üretkenlik ve gelirlerini, toprağa güvenli ve eşit erişimlerini, diğer verimli kaynakları ve girdileri, bilgi, finansal hizmetler dahil, iki katına çıkarmak, katma değer ve tarım dışı istihdam için piyasalar ve fırsatlar yaratmak. 2.4; 2030'a kadar, sürdürülebilir gıda üretim sistemlerinin sağlanması ve verimliliği ve üretimi artıran, ekosistemlerin korunmasına yardımcı olan, iklim değişikliğine, aşırı hava koşullarına, kuraklığa, sel ve diğer felaketlere uyum sağlama kapasitesini güçlendiren ve toprak ve toprak kalitesini iyileştiren esnek tarım uygulamalarını hayata geçirmek. 2.c; Gıda fiyatlarındaki aşırılıkların sınırlandırılmasına yardımcı olmak için gıda emtia piyasalarının ve bunların türevlerinin uygun şekilde çalışmasını sağlamak ve gıda rezervleri de dahil olmak üzere piyasa bilgilerine zamanında erişimini kolaylaştırmak için önlemler almak.
SDG5	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	5.4; Kamu hizmetleri, altyapı ve sosyal koruma politikaları ve hane halkı ve aile içindeki ortak sorumluluğun ulusal olarak uygun bir şekilde tanıtılması yoluyla ücretsiz bakım ve ev işlerini tanıyıp değer vermek. 5.5; Kadınların siyasi, ekonomik ve kamusal yaşamda her türlü karar verme düzeyindeki liderlikleri için tam ve etkili katılım

		ve eşit fırsatların sağlanması. 5.a; Ulusal yasalara uygun olarak, kadınlara ekonomik kaynaklara eşit haklar sunmanın yanı sıra arazi ve diğer mülkiyet, mali hizmetler, miras ve doğal kaynaklar üzerinde mülkiyete erişim ve kontrolü sağlamak için reformların gerçekleştirilmesi.
SDG8	İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme	8.3; Üretken faaliyetleri, insana yakışır iş yaratma, girişimcilik, yaratıcılık ve inovasyonu destekleyen ve finansal hizmetlere erişim de dahil olmak üzere mikro, küçük ve orta ölçekli işletmelerin resmîleştirilmesini ve büyümesini destekleyen geliştirme odaklı politikaların teşvik edilmesi. 8.4; 2030 yılına kadar, tüketim ve üretimde küresel kaynak verimliliğinin ilerleterek iyileştirilmesi ve 10 yıllık sürdürülebilir tüketim ve üretim programları çerçevesinde, gelişmiş ülkelerin öncülüğünde, ekonomik büyümeyi çevresel bozulmadan ayırmaya çalışmak. 8.5; 2030 yılına kadar, gençler ve engelliler de dahil olmak üzere, tüm kadınlar ve erkekler için tam ve üretken istihdam ve insana yakışır işler sağlamak ve eşit değerde iş için eşit ücret almalarının sağlanması. 8.9; 2030'a kadar, işler yaratan ve yerel kültür ve ürünleri teşvik eden sürdürülebilir turizmi teşvik etmek için politikalar tasarlamak ve uygulamak.
SDG9	Sanayi, yenilikçilik ve altyapı	9.3; Özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki küçük ölçekli sınıai ve diğer işletmelerin, ekonomik kredi dâhil olmak üzere finansal hizmetlere erişimini ve bunların değer zincirleri ve pazarlarına entegrasyonunu artırmak.

Kaynak: (UN-TFSSE,2014) ve (UNRISD,2015)'den uyarlanmıştır.

SDE'nin sekiz tematik alanını belirlemede alt amaçlardan özellikle SDG5: Amaç 5.4 ve 5.5, SDG8: Amaçlar 8.3,8.5 ve SDG9 ön plana çıkmaktadır. SDE ile SDG'ler arasındaki bağlantıların genel ve yerel düzeyde ele alındığı bu bölümün ardından, üçüncü bölümde; dünyadaki SDE organizasyonlarının ağ yapısı ve dünya üzerindeki dağılımları ele alınacak ve SDE aktörlerinin bölgesel örnekler üzerinden açıklanmasına yer verilecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÜNYA'DA SDE VE ORGANİZASYONLARININ MEVCUT DURUMU VE GELİŞİMİ

SDE'nin birinci bölümde ifade edildiği gibi hâlihazırda her ülkede homojen biçimde gelişmemesi, ülke ve kıtalarda politik ve mevzuat olarak SDE'nin hayata geçişinde farklılıklar olmasından kaynaklanmaktadır. SDE'nin yapısı gereği yerel ağırlıklı bir hareket olduğu da düşünülürse yerel örnekler ve yerel örgütlenmeler SDE'nin gelişiminin gözlemlenmesi ve yaygın etkisinin ölçülmesinde önemli bir yer tutar. Dünyanın her yerine yayılmış olan organizasyonlarının SDE'nin tanımlanmadığı dönemlere dayanan bilgi birikimi, günümüze taşıdığı önemli değerlerinden birini oluşturmaktadır. Bu bağlamda SDE'nin uluslararası platformdaki gelişimi, önemi ve SDG'ler açısından oynadığı rolü organizasyonları üzerinden değerlendirmek gerekmektedir.

Bir bölgedeki SDE potansiyeli; o ülkedeki SDE aktörlerinin sayısına, yoğunlaştığı alana, yerel aktörlerle olan ilişkisine, ekonomiye katılımındaki payına, yarattığı sosyal değere ve SDG'ler kapsamında oynadığı role göre değerlendirilebilir. Bu bağlamda aktörlerin niceliği kadar niteliği ve SDE özelliklerini ne kadar taşıdıkları da önemlidir. Aktörlerin SDE değerlerine uygun hareket edip etmediği o toplumun aktörlerle olan ilişkisine, politik yapısına, aktörlerin arasındaki iş birliği kültürüne de bağlıdır. Aktörlerin toplumun iç dinamiklerine uygun örgütlenmiş olması, demokratik yapısı, içsel ve kapsayıcı ekonomik değerler üretmesi gerekmektedir. Bahsettiğimiz Ortak değerler SDE organizasyonları içinde yer alma potansiyeli taşıyan her aktör için geçerli olmayabilir. Ancak, aktörler arasındaki işbirlikleri ve aktörlerin kendi arasında hem yerel hem ulusal hem de uluslararası alanda ayrı ayrı örgütlenmeleri SDE değerlerinin her platformda hayata geçirilmesine katkı sunacaktır. SDE ekonomik bir model olarak dönüştürücü yapısı gereği, tüm aktörlerinin aynı homojenlikte olması beklentisini taşımaz. Aktörlerin ortak değerleri dışında yerel değerleri de, ihtiyaçları da gözetmesi gerekmektedir. SDE'nin ekonomi ile olan ilişkisini beş boyutta değerlendirmek gerekir. Bunlar; bölüşüm, üretim, kalkınma ve sürdürülebilirlik, kar, yerelleşme olarak ifade edilebilir. Bu bölümde SDE'nin dünyadaki mevcut durumunu

organizasyonları (kooperatifler, NGO'lar, sosyal girişimler vb.) üzerinden değerlendirilecek olup, en çok kalkınma ve sürdürülebilirlik boyutuna olan katkısına değinilecektir. Her organizasyon için spesifik örnekler de yer alacaktır. SDE'nin dünyadaki uluslararası hareketini gösteren harita Şekil 3.1 'de verilmektedir.

Şekil 3.1. SDE'nin Uluslararası Ağları

Kaynak: www.socioeco.org⁸

Yukarıdaki haritada SDE'nin ilkeleri için sonuç niteliğinde gerçekleştirilen faaliyetleri tanımlayan, herhangi bir ayırım yapılmaksızın işaretlenmiş, ulusal, uluslararası ve yerel düzeylerdeki oluşumların faaliyet türleri ve lokasyonları gösterilmektedir. Yukarıdaki harita; SSE aktörleri tarafından yapılmış organizasyon, kuruluşlar, tez çalışmaları, makaleler, vaka örnekleri, videolar, konferanslar ve eğitimleri göstermektedir. Ve SDG amaçlarıyla ilgili olan faaliyetlere de bu haritada yer verilmektedir.

⁸ www.socioeco.org; RIPESS Europe ve RIPESS International ve COREDEM (Communauté de sites ressources pour une démocratie mondiale) 'in parçasıdır.

3.1. Ağlar (Networkler) ve Kurumlar

Bir bölgede SDE ekonomisinin gelişmiş bir yapıda olması sadece SDE aktörlerine bağlı değildir. SDE organizasyonları en küçük yerel birimlerde topluluk bazlı örgütlenme ve SDE değerlerini barındırsa dahi, bölgede SDE üzerinden bir yaygınlaşma hareketi yaratmayabilir. Özellikle de SDEO'ların aracılığıyla SDG amaçlarına giden yeni kalkınma teorisinin hayata geçmesi, organizasyonların içinde bulunduğu bölgedeki kurulu ilişkiler ağına bağlıdır. SDE; sürdürülebilir yerel kalkınmayı bir taban hareketi olarak örgütlediği için bölgeler arası farklılıklar veya bölgenin içinde bulunduğu ülke arasında politik farklılıklar oluşabilir. Örneğin; Kanada'nın Quebec eyaleti SDE açısından en gelişmiş bölgelerden biriyken, bu Kanada'nın tümü için geçerli bir durum değildir. Ayrıca Kanada ve Quebec eyaleti arasında sürdürülebilir kalkınma politikaları ve SDG performansları açısından farklar bulunmaktadır (ILO, 2014 sy 73). Bu bağlamda ağ ilişkileri, organizasyonların yanında SDE'nin küresel ve bütüncül bir harekete dönüşmesi için önemli bir rol oynamaktadır. Bu Ağ (Network) grupları SDE organizasyonu üzerinde birleştirici ve işbirliği kültürünü yaygınlaştırıcı bir etkiye de sahiptir (ILO, 2011 sy 48). Ağlar, toplulukların veya SDE aktörlerinin bir bölgede dünya genelinden izole olmasına da engel olur. Böylece bu kurumların ve toplulukların işbirliği içerisinde sürdürülebilirliği de bir bakıma güvence altına alınmış olmasına katkı sağlar. (UN-TFSSE, 2014, sy 6).

Ağlardan bazılarını ifade etmek gerekirse RIPESS, Asya Kalkınması, Avrupa Kalkınması, Afrika Sosyal Dayanışma Örgütü, Amerika Dayanışma Örgütü, Avrupa Sosyal Ekonomi Birliği, Fransa'da Mont Blanc, Latin Amerika ve Karayipler'deki Buen Vivir ağları, UNSDE, bunlar uluslararası ve kıtalar arası kuruluşlardan bazılarıdır. Ağların yanında SDE ekonomisi taban hareketi olmakla birlikte dayanışma ekonomisinden gelen politik dönüştürücülüğü olan bir harekettir. Bu politik söylemin altında; çevre, adalet, eşitlik, insana yakışır iş, gibi kavramlar yer almaktadır. Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi topluluklar arasında ekonomik bir örgütlenme modeli olmasının yanı sıra bu kavramlar ve hassasiyetler üzerinde dönüştürücülüğünü mevcut sisteme karşı kolektif ve ortak hareketi içeren politik değerlerle gerçekleştirir. Bu değerler bazı ülkelerde gerçekten de karşılığını bulmuştur. Özellikle Latin Amerika ülkeleri SDE ekonomisinin, organizasyonlarını ve ağlarını temsil edebilecek kurum ve kuruluşların

yasal olarak temsil edilmelerine izin vermişlerdir. Hatta Karayipler, Ekvador, Peru gibi ülkeler SDE ile ilgili anayasalarında değişiklik yapmış, SDE kurum ve topluluklarının yaygınlaşmasının önünü açmıştır (ILO, 2014, sy 103,119, 45-146). Latin Amerika ülkelerinin içinden Brezilya’da SDE organizasyonları ve kooperatifçilikteki gelişmeler bunların temsilinde bir genel sekreterlik kurulmasına neden olmuştur. Ve bu kurum uluslararası alanlarda da ülkedeki SDE organizasyonlarını temsil etmektedir. Aynı zamanda hükümet politikalarının SDE’nin lehine çalışması için eylem planları hazırlamaktadır. Bunların yanı sıra SDE organizasyonlarının yaygınlaşması amacıyla finansal ve kurumsal teşvikler de vermektedir (ILO, 2014, sy 35,67). Alt bölümlerde bu bölümde bahsedilen örneklerin detaylı biçimde açıklamasına yer verilmektedir.

3.1.1. Kanada Quebec Örneği

Kanada’da Quebec eyaleti sosyal dayanışma ekonomisi için önemli bir yere sahiptir. Bunun temeli eyaletin hukuk sisteminde yaptığı yenilikçi değişikliklerdir. Eyalet yasaları SDE aktörlerini yasal olarak tanımakta onları benzer sivil toplum kuruluşlarından ayırt edebilecek özel yasalarla korumaktadır. Bu sadece sivil toplum ve kooperatifçilik için değil aynı zamanda özel sektör için de geçerlidir. Quebec ILO’ya göre sosyal girişimciliğin dünyadaki önemli merkezlerinden biridir. Bu konudaki önemli gelişmelerden bir tanesi Quebec İşçi Federasyonu (FTQ)’nun 1983 yılından beri geliştirdiği dayanışma fonudur (WTQ Solidarity Fund). Bu fon sayesinde bugün 2239 işletme ile 5,7 milyar \$ yatırım sağlamaktadır. Bu yatırımlar 168.577 iş üretmiştir. Quebec, dünyadaki örneklerinden farklı olarak sağlık kooperatiflerine ev sahipliği yapar. 65 yaş üstü bireylerin toplam nüfusun %16’sını oluşturduğu Quebec’te sağlık kooperatifleri özellikle yaşlılara, evsizlere ve göçmenlere hizmet vermektedir. Yaklaşık 87.000 kişi bu sağlık hizmetlerinden faydalanmaktadır. Toplamda 6800 kişiye iş sağlayan bu kooperatifler istihdamda dezavantajlı gruplara öncelik sağlamaktadır. Sekiz kooperatifle ambulans hizmeti sağlayarak dünyada ilk defa böyle bir girişim örneği göstermiştir. Çoğunluğunu teknoloji ve sanayi gruplarının oluşturduğu 500 sosyal ekonomi girişimi ile 20.000 evsiz banliyölerde yaşayan dezavantajlı kişilere istihdam sağlamaktadır. (ILO, 2014 sy 72-74).

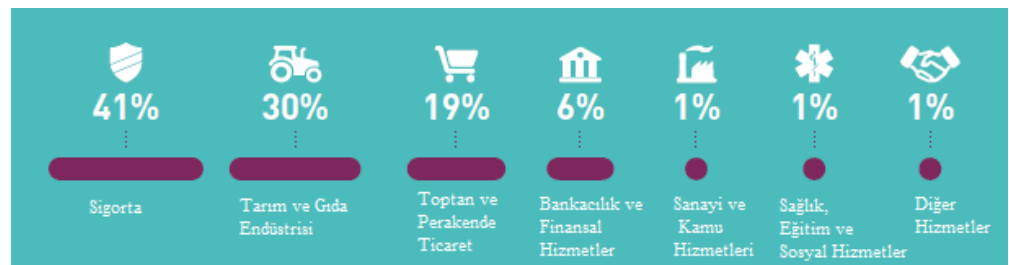
3.2. Kooperatifler

SDE'nin en önemli aktörleri olan kooperatifler aynı zamanda tüm diğer aktörler arasında geçmişi en eski olanlardandır. Kooperatifler piyasa içerisinde de yer alan aktörler olduğundan bu tarihsel kurumların SDE'nin potansiyelini ve mevcut durumunu izlemedeki rolü büyüktür. Aykaç (2018)'in ifade ettiği gibi:

“Bugün dünyada 250.000.000 insan kooperatiflerde çalışmakta ve 2.2 trilyon dolarlık bir ekonomik varlık yaratmaktadır. G20 ülkelerindeki istihdamın %20 'sini kooperatifler oluşturur. ABD’de kooperatif sayısı 30 binden fazladır ve 2 milyondan fazla kişiye iş imkanı sunmaktadırlar (ICA, 2015). Amerika veya Fransa gibi gelişmiş ülkelerde kooperatifler daha çok sanayi ve yüksek teknoloji alanlarında görülürken Endonezya ve Kenya gibi az gelişmiş ülkelerde daha çok tarımsal alanlarda yoğunlaşırlar. Dolayısıyla ekonomi kalkınma düzeyi ya da ekonomik büyüklükten bağımsız olarak kooperatiflerin ortaya çıkışında yerel faktörler daha merkezi bir rol oynar “ (Aykaç, 2018, sy 93)

Ulusal istatistik büroları her ülkede kooperatifleri farklı analiz ettiğinden küresel düzeyde kapsamlı bir kooperatif istatistik veri tabanı bulunmamaktadır. Bu nedenle küresel düzeyde tam bir resim elde etmek zordur. ICA'nın önerdiği kooperatifler hakkında küresel veri sağlayan bazı önemli raporlar ve araçlar mevcuttur. Dünyadaki en büyük 300 kooperatif için ICA'nın 2017'de yayınladığı raporda kooperatiflerin sektörlere göre dağılımında 27 ülkedeki 2.16 milyar dolar ciroya sahip 300 kooperatifin ağırlıklı olarak "sigorta" ve "tarım ve gıda endüstrisi" sektörlerinde yoğunlaştığı ifade edilmektedir. Sektörlere göre yüzdelere aşağıdaki Şekil 3.2'de verilmektedir (ICA,2017,)

Şekil 3.2. Dünyadaki En Büyük 300 Kooperatifin Sektörlere Göre Dağılımı

Kaynak: ICA (2017)

Bunlardan ilk 10 kooperatifin ülkelere göre sıralaması ise aşağıdaki Tablo 3.1’de verilmektedir.

Tablo 3.1. En İyi 300’de Sektörlere ve Ülkelere Göre İlk 10 Kooperatif

Sıralama	Organizasyon	Ülke	Faaliyet Gösterdiği Sektör
1	Groupe Crédit Agricole	Fransa	Bankacılık ve Finansal Hizmetler
2	Kaiser Permanente	ABD	Sigortacılık
3	State Farm	ABD	Sigortacılık
4	BVR	Almanya	Bankacılık ve Finansal Hizmetler
5	Zenkyoren	Japonya	Sigortacılık
6	Groupe BPCE	Fransa	Bankacılık ve Finansal Hizmetler
7	REWE Group	Almanya	Toptan ve Perakende Ticaret
8	Groupe Crédit Mutuel	Fransa	Bankacılık ve Finansal Hizmetler
9	Nippon Life	Japonya	Sigortacılık
10	ACDLEC - E.Leclerc	Fransa	Toptan ve Perakende Ticaret

Kaynak: ICA (2017)

CICOPA’nın 2017 yılında yayınladığı “*Kooperatifler ve İstihdam: İkinci Küresel Raporu*”nda Dünya’daki kooperatiflerin %73.4’ünün Asya’da, %12.7’sinin Afrika’da, %7,5’inin Avrupa’da, %6,17’sinin Amerika’da ve %0,08’inin Okyanusya’da bulunduğu işaret etmektedir. En büyük oranın geldiği Asya’da bu sayının yüksek olmasının temel sebebi esas olarak Çin ve Hindistan’dan gelmesidir. Asya, çalışma biçimlerinden bağımsız olarak kooperatif istihdamının çok büyük bir bölümünü temsil etmektedir. Üretici üyeler, Asya ve Afrika’da kooperatif istihdamının baskın şekliyle

(%90), Avrupa'da çalışanlar da büyük oranda sorumlulardan oluşmaktadır (% 30). Amerika'da kooperatif istihdamı işgücünün önemli bir bölümünü temsil etmekte (%16) ve büyük miktarda kullanıcı üyesi esas olarak ABD ve Kanada'da bulunmaktadır (CICOPA,2017 sy 25).

“Üretici ve tüketici kooperatifleri dışında ekonomik açıdan dışlanmış kesimleri destekleyen başka tür kooperatiflerden söz etmek de mümkündür. Bunların en yaygın örneklerinden biri kadın kooperatifleridir. Bu kooperatiflerde kadınların ürettiği mallar ve hizmetler kooperatif mantığına göre örgütlenir ve kolektif olarak piyasaya sunulur. Kooperatifler belirli bir yerde kurulup yerleşik bir düzen oluşturduktan sonra yeni yerleşim yerlerine, yeni kooperatiflere ya da yeni ekonomik alanlara yayılmaya başlar, örneğin tarım kooperatifi toplanan ürünlerin pazara ulaşması için bir taşıma kooperatifinin kurulmasına öncülük edebilir. Bir üretici kooperatifi bir satış kooperatifine, bir işçi kooperatifi ise üyelerinin konut sorununu çözmeye yönelik bir yapı kooperatifine öncü olabilir. Buradaki en önemli etken olarak ilk kooperatifin başarılı olmasından sonra ortaya çıkan yayılım etkisi veya bir kooperatife ya da bir kredi birliğine dönüşerek üyelerin kendi finansal varlıklarının yönetimine dâhil olmasına imkân tanıyabilir. Böyle bir durumda kooperatifler tek bir varlık olmaktan çıkıp bir örgütsel ağa dönüşürler. Ve böylece yerel düzeyden tabandan gelen örgütler yeni bir ekonomik yapının kurucu bileşenleri olurlar” (Aykaç, 2018, sy 92).

Birinci bölümde kooperatiflerin yapısının tüm dünyada homojen olmadığını, bazı ülkelerde kooperatifçiliğe dair mevzuatların farklı olması, bazı ülkelerde ise politik açıdan kooperatifçiliğe iyi bir gözle bakılmaması durumundan bahsedilmiştir. Kooperatifçiliğin bölgesel ve ulusal farklılıklarına, eksik ve zayıf yönlerine rağmen bunların büyük bir bölümü SDE ilkelerine bağlıdır. Çünkü kooperatiflerin tarihsel gelişimi ICA tarafından kabul edilmiş ilkeler ve ortak değerler çerçevesinde şekillendiği için SDE'nin doğal bir aktörü olmuştur. Mevcut ekonomik sistem içinde yer alan kooperatifler SDE' nin diğer aktörlerinden farklı olarak hemen hemen her sektöre yayılmış olan ve birçok ülkede iyi örneklerinin görülebileceği organizasyon tipleridir. Aşağıdaki bölümde “Mondragon Ortak Üretim Kooperatifi” (Mondragon Worker Cooperative Corporation, MCC) örneği ile bu durum açıklanmaktadır.

3.2.1. İspanya Mondragon Örneği

İspanya'daki Mondragon kooperatifi yalnızca sahip olduğu ilkeler ve değerler anlamında değil hem örgütlenme biçimiyle hem de yarattığı ekonomik büyüklükle literatürde pek çok çalışmada geçmektedir. Mondragon kooperatifi İspanya'nın Bask bölgesinde hem bir yerel kalkınma modeli oluşturmuş, hem de özel sektörle rekabet edebilecek büyüklükte bir üretim ağını hayata geçirmeyi başarmıştır. Mondragon kooperatifinin gelişimi İspanya İç Savaşı'ndan sonra Jose Maria Arizmendiarieta'nın Bask bölgesi içerisinde yer alan Mondragon kasabasına rahip olarak gelmesiyle başlar. Arizmendiarieta bölgedeki dayanışmayı arttırmak ve topluluk bilinci oluşturmak için spor takımlarının kurulması, yerli halkın eğitimi ve sağlık alanındaki ihtiyaçlarını karşılamasına yönelik çalışmaları halkın desteğiyle başlatmıştır. Bu esnada Mondragon Eskola adında bir politeknik okul kurarak yöredeki mesleki eğitime öncülük etmiştir. Bu okul Mondragon kooperatifçilik deneyiminin ortaya çıkmasında ve gelişiminde önemli bir altyapı oluşturmuştur. 1952 yılında hem işçi hem de Zaragoza'da teknik üniversiteyi bitirmiş 5 mühendis Arizmendiarieta öncülüğünde "Ulgor" adını taşıyan ilk kooperatifi kurmuştur. Ulgor; başlarda sadece soba ve ocak üretirken bugün ticari mutfak, beyaz eşya, iklimlendirme ve soğutma ekipmanları üreten "*Fagor Elektronikleri*" adında büyük bir kooperatife dönüşmüştür. Ürünlerini beş kıtaya pazarlayan Fagor Elektronik, piyasada birçok özel sektör kuruluşu ile rekabet edebilecek bir seviyeye gelmiştir. Fagor Elektronik gibi birçok başarılı kooperatif ve iş gruplarını bünyesinde barındıran Mondragon bu başarısını kooperatifçiliğe getirdiği yenilikçi ve dönüştürücü yaklaşımla sağlamıştır. En önemli stratejik başarılarından bir tanesi 1959 yılında "*Caja Laboral Popular*" (CLP) adıyla kurulan kooperatif kredi sandığıdır. Bu kooperatif kredi sandığı, finansal bir kurum olarak kendi bünyesindeki kooperatiflere finansal destek sağlamış aynı zamanda tüm kooperatif üyelerinin finansal ihtiyaçlarını da karşılamıştır. Verdiği desteklerin içinde en önemli olanlardan birisi barınmaya yönelik desteklerdir. Bu stratejik hamle Mondragon'a makroekonomik düzeyde finansal özerklik sağlamıştır. Ayrıca kooperatif sistemi içinde sosyal hizmetlerin sağlanması da kooperatifin sadece üretim işlevinin değil aynı zamanda bölüşüm işlevinin de etkin olduğunu göstermektedir. Bu gelişmeyi takiben Mondragon

Üretim sürekliliğini garanti altına almak için üyelerinin uzun dönem tasarruf ve sosyal güvenlik ağlarına yatırım yapmasını sağlayan karşılıklı sosyal sigorta rgt “*Lagun Aro*” yu da kurmuştur. Zaman içinde Mondragon kooperatiflerinin sayılarının ve kooperatif üyelerine sağladığı sosyal hizmetlerin çeşitliliğinin artması Mondragon kooperatiflerini en önemli örneklerden biri haline getirmiştir. Mondragon kooperatifleri bu büyük organizasyonu yönetebilmek için yılda bir defa toplanan ve tüm üyelerin katıldığı kolektif bir genel kurul düzenlemektedir. 1990 yılındaki genel kurulunda kooperatifler arası dayanışma sistemi eyleme geçirilmiştir. Mondragon’un dayanışma sistemi prensipleri:

- Çalışanların kooperatifler arası hareketliliği
- Ortak kar havuzu oluşturulması
- Karın adil dağıtımı
- Yeni kurulacak kooperatife başlangıç sermayesinin sağlanması
- Yönetime adil ödeme yapılması
- Mondragon’a veri geri bildirimin sağlanması ve
- İ rekabetin olmaması olarak ifade edilebilir.

Yukarıda bahsedilen gelişmeler çerçevesinde Mondragon’un ekonomik başarısının arkasında üretim dayanışmasının yanında bölüşümün, sosyal ihtiyaçların, eğitimin kolektif olarak ele alınması yatmaktadır. Bu da Mondragon’un hem kooperatifçilik hem de SDE’ler açısından neden iyi bir örnek olduğunu ortaya koymaktadır. 2017 yılı itibariyle Mondragon’un toplamda 266 işletmesi vardır. Bunun içinde; 98 kooperatif, 143 iştirak, 25 tane bağımsız teşebbüs bulunmaktadır. Bunlar finans, imalat sanayi, dağıtım ve bölüşüm, eğitim olmak üzere dört ekonomik alanda faaliyet göstermektedir. 80.818 kişi istihdam edilmektedir. 451 milyon Euro’luk yatırıma ve 15 tane Ar-Ge kuruluşuna sahiptir. 489 araştırma patenti ve bir niversiteye sahiptir (Aykaç,2018, sy185-191)(Mondragon,2017, www.mondragon.com). Mondragon’un dünyanın en büyük 10 kooperatifinin ciro sıralaması içindeki payını gösteren tablo aşağıda verilmektedir.

Tablo 3.2. Dünyanın En Büyük 10 Kooperatifinin Cirolarına Göre Sıralaması

Rank 2015	Rank 2014	Organizasyon	Ülkeler	Ciro 2015 (Trilyon ABD \$)	Rank 2015 (Uluslararası \$)
1	1	Mondragon Corporacion	İspanya	13, 35	1
2	3	Basin Electric Power Cooperative	ABD	213	2
3	7	Oglethorpe Power Corporation	ABD	1,35	3
4	8	Tri-State G&T Association	ABD	1,34	4
5	10	Central Electric Power Cooperative	ABD	1,22	8
6	-	ORES Assets	Belçika	1,17	5
7	5	Eandis System Operator	Belçika	1,17	6
8	-	Seminole Electric Cooperative	ABD	1,10	-
9	-	Associated Electric Cooperative	ABD	1,09	-
10	-	North Carolina Electric Membership Corp.	ABD	1,09	-

Kaynak: ICA, 2017, sy 20

3.3. NGO'lar

NGO'lar dernekler, federasyonlar, vakıflar gibi sivil toplum unsurlarını içerisinde barındırır. NGO'lar farklı kimliklerde kurulabilen bu sivil toplum organizasyonları içinden belli sosyal değerler ve hedeflere ulaşmayı amaçlayan kurumlar olarak da ifade edilebilir. Bu hedefler insan hakları, sürdürülebilirlik, çevre, sosyal adalet, mültecilik, sivil dönüşüm, cinsiyet eşitsizliği, demokrasi, düşünce özgürlüğü gibi pek çok alanda faaliyet gösterebilirler. NGO'ların varlığının ve öneminin ortaya çıkışı Lahey Anlaşmasındaki sivil toplum hareketinin ve bu harekete öncülük eden derneğin arka planda gösterdiği çabalardan sonra daha iyi anlaşılmıştır. Birleşmiş Milletler uluslararası gelişmişliğin, kalkınmanın, barışın sağlanmasında ve yayılmasında NGO'lara özel olarak yer vermektedir. Geçtiğimiz yüzyılda hemen hemen her alanda kurulan NGO'ların sayısı özellikle 1980'den sonra neredeyse 2- 3 katına

çıkıldığı gözlenmiştir. Bazı NGO'lar sadece ulusal alanda faaliyet gösterirken bazı NGO'lar da uluslararası ve adından da anlaşılacağı gibi hükümetlerin, ülkelerin ve sınırların ötesinde faaliyetlerini yürütürler. Bazı önemli NGO'lara örnek olarak; Uluslararası Af Örgütü, Uluslararası İşçi Örgütü, Sınır Tanımayan Doktorlar vb. verilebilir. SDE açısından NGO'ları değerlendirecek olursak; RIPESS'in çevresinde örgütlenmiş olan sosyal dayanışma hareketi her NGO'yu SDE'nin aktörü olarak görmez. Bu yüzden NGO'lardan; dernek ve vakıfların içinden bulundukları bölgedeki hareketin ağına katılan NGO'ları SDE'nin parçası olarak görürler. Birleşmiş Milletler açısından baktığımızda ise UNSDE Birleşmiş Milletlere akredite olmuş tüm NGO'ları SDE aktörü olarak tanımlar. Birleşmiş Milletlere Akredite olan NGO'ların sayısı; Afrika'da 6804, Asya'da 1384, Avrupa'da 2116, Kuzey Amerika'da 1982, Latin Amerika'da 672, Okyanusya'da 224, özel olarak tanımlanmamış olanlar ise 590 tanedir (<https://www.un.org/ecosoc/en/home>, 12.07.2019).

NGO'lar konularına göre ayrıldığında ise 6978'i ekonomik ve sosyal alanda kurulmuş NGO'lar, Sürdürülebilir kalkınma alanında kurulmuş olanlar 5145, sosyal kalkınma alanında 4588, Kadının güçlendirilmesi ve cinsiyet alanında 4344, Afrika için barış ve kalkınma 896 tanedir. Bunların 660'ı dernekler, 286'sını vakıflar, 56'sını enstitüler, 42'sini hükümetler arası organizasyonlar, doğrudan hükümet dışı tüzel kişiliğine sahip olan 11691, medya alanında 23, ticaret birliği 17, akademik topluluk 179, açık topluluklar 76, kooperatifler 18, özel sektör şirketi 85, diğerleri ise 270 tanedir (<https://www.un.org/ecosoc/en/home> , 17.08.2019).

3.3.1. İskoçya Findhorn Örneği

Findhorn Vakfı ilk olarak 1963 yılında İskoçya da manevi topluluk olarak kurulmuştur. 1972 yılında "Findhorn Yardımlaşma Vakfı" olarak tescillenen vakıf, 40'tan fazla ülkeden binlerce kişiye ev sahipliği yapmıştır. Önce küçük bir grup olarak başlayan Findhorn Vakfı ilk yıllarında workshop ve eğitimlerle ağırlık vermiştir. New Age akımını da takip eden grup çalışmalarını başlarda bu alanda yoğunlaştırmıştır. 1970 -1980 arası sayıları 100'e yaklaşan topluluk, öncelikle kendi ihtiyacını karşılamak için bulundukları bölgedeki arsaları alarak tarıma başlamıştır. 1980 sonlarına gelindiğinde

ise bugün bilinen adıyla Findhorn Ekoköy projesi başlamıştır. Ekoköy, Findhorn Vakfı'nın da katkısıyla sürdürülebilirliğin yeni sınırları olarak açıkladıkları; ekolojik yapılar, yenilenebilir enerji kaynakları, enerji verimliliği, biyolojik atık su arıtma sistemi, geri dönüşüm, yerel organik gıda üretimi, sürdürülebilir ekonomi, kapsamlı karar alma süreçleri gibi alanlarda oldukça gelişme göstermiştir.

Findhorn faaliyetlerini iki ana alanda yoğunlaştırmıştır. Bunlardan biri eğitim diğeri ise ekolojik dönüşümdür. 10.000 den fazla kişinin çeşitli dönemlerde Findhorn'un merkezine geldiği ve farklı sürelerde workshop ve atölyelere katılarak eğitim aldıkları bilinmektedir. Findhorn yaklaşık 3 hafta ile 3 ay arasında değişen farklı eğitim programlarıyla Ekoköyde' sürdürülebilir yaşam deneyimlerini insanlara aktarmaktadır. 2000 Yılından itibaren sadece köy içinde değil uluslararası farklı bölgelerde eğitici faaliyetler de düzenlemektedir. Findhorn ekonomik faaliyetlerini ise içlerinde Findhorn Press , alternatif tıp merkezi ve ilaç şirketinde bulunduğu 40 farklı topluluk işletmesi ile yürütmektedir. Vakıf kendisine ait 2001 yılında bir kolej kurmuştur.

2000 yıllarının başından bu yana Birleşmiş Milletler tarafından NGO olarak kabul edilen Findhorn, birçok uluslararası ağın üyesidir. Küresel Ekoköyler Ağı (Global Ecovillage Network - GEN)'nin kurucu üyesi olup dünya üzerindeki tüm ekolojik köylere destek sağlamaktadır. Eko köy hareketinin yaygınlaşması için öncülük eden kurumlardan biridir. Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Merkezi (Habitat) , Birleşmiş Milletler Eğitim ve Araştırma Enstitüsü (UNITAR) ,Sivil Toplum Kuruluşları Konferansı (CONGO) ait olduğu uluslararası kuruluşlardan bazılarıdır. (www.findhorn.org, 20.08.2019)

3.4. Diğer SDE Aktörleri

Yukarıda bahsedilen kooperatifler, NGO'lar ve sosyal girişimlerin dışında kalan daha birçok SDE organizasyonları mevcuttur. Bunların başlıcaları; karşılıklı fayda organizasyonları, kar amacı gütmeyen şirketler ve organizasyonlar, sendikalar, birlikler, vakıflar, yardım kuruluşları, grassroots, ekolojik topluluklar ve ekoköyler'dir. Bu dayanışma örgütleri; yerel ihtiyaca yönelik olarak farklı çözüm arayışlarıyla farklı tüzel

kişiliklerde kurulabilirler. Vakıflar veya dernekler her ne kadar NGO'ların bir parçası da olsa bu tüm vakıf ve dernekler için geçerli bir kategori olmayabilir. Bazı sivil toplum hareketleri yerel düzeyde sadece belli bir ihtiyaca yönelik hizmet veya sosyal değer üretirler. Bu sebeple çoğu, yaygınlaşmayı veya genişlemeyi amaç edinmeyebilir. Bu noktada tüm bu yerel birimleri birbirine bağlayan, onlara ortak temsil gücü veren, ortak değerler altında birleştiren ağlar (networkler) devreye girer (ILO, 2010, sy 12).

Bahsi geçen bu organizasyonları bölgesel nitelikleri nedeniyle, bölgelerinde yarattıkları etkiye göre değerlendirmek daha uygun olacağından toplu olarak ele alınmayacaktır. Bu organizasyonların için son zamanlarda gelişim göstermiş ve etkisini uluslararası alanda yaygınlaştırmış kurumlarda vardır. Bu bölümde saydığımız diğer aktörlerden en önemlilerinden birisi karşılıklı fayda organizasyonlarıdır. Karşılıklı fayda organizasyonları kar amacı gütmeyen, özellikle sağlık alanında kurulmuş SDG'lere kapsamlı bir şekilde katkı veren kurumlardır. Bu kurumların uluslararası alandaki temsilcisi karşılıklı fayda organizasyonları birliği AIM'dir. AIM'in 30 ülkeden 59 tane üyesi bulunmaktadır. Yaklaşık 240 milyon kişiye sağlık hizmeti sağlamaktadır. Önceliği Sahra Altı Afrika ve Karayipler'dir. AIM hem RIPESS hem de UN-SSE'ye bağlı bir kuruluştur. Karşılıklı fayda gruplarını temsil eden bir diğer kuruluş ise 1996 yılında kurulmuş olan UTM (Union Technique De La Mutialite)'dir. Ortadoğu ve Güney Asya öncelikli olarak karşılıklı sağlık organizasyonlarını desteklemektedir. Uluslararası alanda 32 üyeye ve 400 .000 faydalanıcıya hizmet vermektedir. (ILO, 2010 sy 62).

3.4.1.Hindistan SEWA Örneği

Kendi Hesabına Çalışan Kadınlar Örgütü (Self Employed Women Association-SEWA) Hindistan'da, çalışan kadınlara yönelik kurulmuş dayanışma ekonomisini temel alan önemli örgütlü hareketlerden birisidir. 1972 yılında tescillenen SEWA yoksul ve kendi hesabına çalışan; küçük işyerlerini işleten , kendi el işlerini satan, veya iş yerleri aracılığı ile emeklerini kazanca dönüştüren kadınları temsil eden bir sendikadır. SEWA'nın internet sitesinde ifade edildiği şekilde:

“ Kadınların formel sektördeki işçiler gibi düzenli geliri ve buna bağlı sosyal güvenceleri yoktur. Tüm iş gücünün % 93 kadarını oluşturan bu kesim, kayıt dışı

sektörün işçileridir. Hindistan'daki kadın işgücünün % 94 ünden fazlası kayıt dışı sektörlerde yer almaktadır. Ve kadınların işgücü piyasasına katılımı sayılmamakta ve bu nedenle görünmez kalmaktadır.” (<http://www.sewa.org/> ,28.07.2019)

SEWA 40 yıldan fazladır faaliyet göstermekte olup, 2 milyondan fazla işçiyi temsil etmektedir. SEWA'nın tabandan gelen bir hareket olarak başarısı; toplumsal cinsiyet, emek ve yerel çıkarları örgütsel yapısının içine dâhil etmesi ile, okur-yazarlığın olmaması, yoksulluk, cinsiyet eşitsizliği, taciz, işyerinde kayıt dışılık ve başka sorunlara piyasa dışı ve devlet dışı çözümler üretebilmesi ile açıklanabilir. Üyelerinin büyük bir çoğunluğu genç veya yaşlılardan, kırsal bölgelerden, Hindu ve Müslüman etnik gruplarından ve farklı ticaret kollarından gelmektedir. (Aykaç,2018,sy 194)

SEWA, geleneksel sendika tipi örgütlenmelerin dışında kalan kesimleri kapsama başarısı göstermesi ile ön plana çıkmaktadır. Hindistan'da emeğin ve çalışma hayatının düzensiz yapısı, kayıt dışılık, cinsiyetçi yapılar ve ekonomik etkinliklerin sektörel dağılımı göz önüne alındığında bu kapsam büyük önem taşımaktadır. Kayıt dışı istihdam edilen işçiler bütün dünyada örgütlenmesi en zor kesimlerden birini oluşturmaktadır. Genellikle emekleri hem değersiz hem de görünmezdir. SEWA bu açıdan marjinal kesimlere temsil olanağı sağlamaktadır. Üye katılımını sadece iş kolu üzerinden gerçekleştirdiği için hemen hemen her kesimi temsil etme gücüne de sahiptir. SEWA, daha çok kayıt dışı çalışan işçileri örgütlemesi nedeniyle dünyada devrimci nitelik taşıyan bir örnek haline de gelmektedir.

SEWA katılımcılarına ulaşabilmek için çok basit ancak etkin araçları kullanmaktadır. Bu araçlar ve tercihler kısmen kayıt dışılığa göre belirlenirken kısmen de Hindistan'ın kırsal bölgelerindeki altyapı eksikliğine bağlı olarak tercih edilmektedir.

SEWA örgütsel modeli ile işyerleri görece belirsiz olan kayıt dışı işçilere işyeri demokrasisine uygun katılım imkanı sunmaktadır. SEWA yukarıda da bahsedildiği üzere örgüt olarak bir sendika yapısına sahiptir ve farklı ticaret kollarının temsilcileri üç yılda bir seçim ile belirlenmektedir. Kayıt dışı istihdam, formel ve kayıtlı bir işyerinin yokluğu ve işçi mobilizasyonuna yönelik pratik temellerin eksikliği işyeri demokrasisinin ve işçi çıkarlarının dile getirilmesinin önündeki en önemli kısıtlardır. SEWA üyelerine ulaşmak için alternatif araçlar kullanarak bu pratik zorlukları aşmaya çalışır. (Aykaç,2018,sy 196).

SEWA'nın ve üyelerinin piyasa ile ilişki kurma biçimi birçok yönüyle özgündür. Öncelikle SEWA üyesi olan kadınlar piyasa ekonomisinin formel istihdam ilişkilerinin dışında kalmaktadır. Tarım işçileri, yeni sigara üreticileri, tütsü salonları, sokak satıcıları ve işportacıların hepsi birincil ekonomik sektörlerin dışında kalmakta ve piyasa ilişkilerine marjinal bir biçimde, piyasanın kıyısından dahil olmaktadır.

İşçiler ve üreticiler olarak hiçbir yasadan yararlanmamakta, bu nedenle küresel piyasanın ve daha geniş çerçevede kapitalist dünya ekonomisinin dışında kalmaktadırlar. İçinde bulundukları piyasa daha çok bir değişim alanı işlevi görmektedir.

SEWA'nın kooperatifler ve onlarla işbirliği içindeki ticari örgütleri, gerçekleştirdiği çalışmalar ile üreticilere çeşitli hizmetler sunmaktadır. SEWA bir sivil toplum örgütüdür, çalışmaları da devletin alanının dışında gerçekleşir. Siyasi partilerle işbirliği yapmaz, siyasi hedefleri yoktur ve iktidar üzerinde söz sahibi olmayı hedeflemez. Üyelerinin çıkarları doğrultusunda taleplerini dile getirmek adına hem ulusal düzeyde hem de eyalet düzeyinde devlet ile ilişkiler kurar ve SDE'nin yaklaşımlarını kullanır (ILO,2010, sy 82).

Bu bölümde dünyadaki örneklerine yer verilen SDE'nin, dördüncü bölümde Türkiye'deki potansiyel ekosistemi sivil toplum bileşenleri açısından incelenmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE SDE BİLEŞENİ OLARAK SİVİL TOPLUM HAREKETİ

Türkiye’de SDE’nin temel ilkelerine uyumlanacak potansiyel mevcut olup, SDE konusunda gerçekleştirilen çalışmalar çok fazla değildir. SDE bir ekonomik model olarak teorik açıdan Türkiye’de yeni gelişmektedir. Bu sebeple SDE aktörleri de henüz tam olarak tanımlanmamıştır. Türkiye’de de SDE’yi oluşturan potansiyel aktörler genel olarak dünyadaki birçok örnekte olduğu gibi kooperatifler, dernekler, vakıflar, yardım kuruluşlarıdır. TÜSEV’in raporuna göre sivil toplumun bileşenlerini oluşturan aktörler; dernekler, vakıflar, kooperatifler, sendikalar, meslek odaları ve birlikler olarak gösterilmektedir. Bu yapılar aynı zamanda SDE’nin teorisinde birer SDE aktörü olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle çalışmada Türkiye’deki SDE’nin potansiyel varlığını tartışabilmek için sivil toplumun tarihine ve yapısına bakılması uygun görülmüştür.

4.1. Türkiye’de Sivil Toplumun Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de sivil toplum konusunda yapılmış kapsamlı çalışmalardan olan Sivil Toplum Endeksi Projesi (STEP) kapsamında Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV) tarafından hazırlanan Sivil Toplum Endeksi Projesi raporlarından bu bölümde faydalanılmaktadır.

TÜSEV’in 2011 raporuna göre; Türkiye’de sivil toplumun gelişimi tarihsel olarak dört dönem ile sınıflanabilir 1. Cumhuriyet öncesi dönem, 2. 1923-1950 dönemi, 3. 1950-1980 dönemi, 4. 1980 sonrası dönem. Bu dönemlerden Cumhuriyet öncesi dönem Osmanlı vakıf geleneğine dayanmaktadır. 1923 ile 1950 arasındaki dönem tek partili dönem olarak sınıflamaya dâhil edilmektedir. Üçüncü dönem olan 1950-1980; çok partili sisteme geçiş ve ihtilaller dönemi olarak sınıflandırılmıştır. 1980 yılından 2000 yılına kadarki dönem ise demokratikleşme hareketleri ve AB sürecini içeren sivil toplum anlamında önemli gelişmelerin yaşandığı dönem olarak yer almaktadır. Sivil toplum anlamında gerçekleşen önemli dönüm noktaları aşağıdaki paragrafta detaylı olarak anlatılmaktadır. (TÜSEV,2011,s.17).

TÜSEV'in 2006 yılında STEP kapsamında gerçekleştirdiği ilk çalışmanın raporunda belirtildiği üzere; 1990'lı yıllarda gerçekleşen iki olay Türkiye'de sivil toplum açısından önemli gelişmeler olarak ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilki STK'ların bağlantıları ve uluslararası ağlara katılımını artıran bir etki yaratmıştır, diğeri ise toplumun sivil topluma bakışında bir değişim ve dönüşüme neden olmuştur. 1996 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen Habitat II Konferansı değişimi gerçekleştiren bir etki yaratmıştır. Konferanstan sonra Türkiye'deki STK'ların uluslararası forumlara katılımı daha fazla teşvik edilmiştir (TÜSEV,2006,s.55). Aynı zamanda bu konferansın diğeri bir önemli özelliği de ilk defa STK ifadesinin formal olarak kullanılmış olmasıdır. İkincisi ise 1999 yılında gerçekleşen ve 20.000 e yakın insanın ölümüne neden olan Marmara Depremi ve onu takip eden diğeri depremlerdir. Kazazedelere yardım konusunda yapılan arama kurtarma çalışmaları ve insani yardım faaliyetleri ile toplumun sivil topluma olan ilgisinde bir artış gerçekleşmiştir. Pek çok insan gönüllü olarak bu tür kuruluşlara katılım sağlamıştır (TÜSEV,2006,s.112). 2000 sonrası dönemde ise; bu iki önemli adım sonrasında 1999 yılında gerçekleşen Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin adaylığını ilan etmesiyle başlayan AB müzakere ve uyum süreçleri ile gerçekleşen yasal düzenlemeler, ayrıca sivil topluma ilişkin kanunlarda yapılan reformlar ile fon kaynaklarına erişim sağlanmıştır (TÜSEV,2011,s.55-58).

4.1.1. Türkiye'de Sivil Toplum Örgütleri

Türkiye'de yasal statülerine göre sivil toplum örgütleri: Dernekler, vakıflar, sendikalar, meslek örgütleri, kooperatifler, birlikler olarak kategorize edilmektedir (TÜSEV,2011,s.61). Bunların sayısını ve yüzdesini gösteren Tablo 4.1 aşağıda verilmektedir.

Tablo.4.1. Türkiye’deki STK Bileşenleri ve Sayıları

Sivil Toplum Bileşenleri	Faal Sayı	Yüzde%
<i>Dernek</i> ⁹	117.562	55,6
<i>Vakıf</i> ¹⁰	5.586	2,6
<i>Sendikalar</i> ¹¹	530	0,2
<i>Meslek Odası</i> ¹²	3.008	1,4
<i>Kooperatifler</i> ¹³	84.232	39,8
<i>Birlikler</i>	598	0,3
Toplam	211.516	100

Kaynak: TÜSEV¹⁴

Bu tablodan Türkiye’deki sivil toplum bileşenlerinin en büyüğünün %55,6 oranıyla dernekler ve %39,8 oranıyla kooperatifler olduğu görülmektedir. Sivil toplum bileşenleri içindeki en düşük payı ise %0,2 oranıyla sendikaların ve %0,3 oranıyla birliklerin aldığı görülmektedir.

Yasal statüleri kapsamında güncel verilere göre sayıları verilen STK’lardan dernekler, kooperatif ve vakıflar sayıca STK bileşenleri arasında ön plana çıkmaktadırlar. Yapısal özelliklerine göre mevzuattaki tanımlarına bakıldığında; 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu 56.maddesine göre; “**Dernekler**, en az yedi gerçek kişinin kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, bilgi ve

⁹ Derneklerle ilgili güncel veriler İçişleri Bakanlığı’nın Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü’nün web sitesinden alınmıştır. <https://www.siviltoplum.gov.tr/dernek-sayilari>

¹⁰ Vakıflarla ilgili güncel veriler 2018 yılı için Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün web sayfasında verilmektedir. https://www.vgm.gov.tr/Documents/YEN%C4%B0%20VAKIFLAR2018/VAKIFLARIN%20T%C3%9CRLER%C4%B0NE%20G%C3%96RE%20DA%C4%9EILIMI_17.07.2018.pdf

¹¹ Sendikalarla ilgili güncel veriler İçişleri Bakanlığı’nın Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü’nün web sitesinden alınmıştır. <https://www.siviltoplum.gov.tr/sendikalara-iliskin-istatistikler>

¹² Meslek Odaları ile ilgili güncel 2019 istatistikleri Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu’nun web sayfasından alınmıştır. <http://www.tesk.org.tr/tr/calisma/sicil/4.pdf>

¹³ Kooperatif ve birliklerin güncel verileri Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü’nün web sayfasından alınmıştır. <https://koop.ticaret.gov.tr/kooperatifler-hakkinda/turkiyede-kooperatifcilik>

¹⁴ TÜSEV,2011 raporundaki ilgili tablo güncellenmiştir.

*alışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları, tüz el kişiliğ e sahip kişi topluluklarıdır.” 101. Maddesine göre; “**Vakıflar**, gerçek veya tüz el kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüz el kişiliğ e sahip mal topluluklarıdır.” 4571 sayılı Kooperatifler Kanunu’nun 1. Maddesine göre; “Tüz el kişiliğ i haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüz el kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara **kooperatif** denir”. 11695 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu’nun 2. Maddesine göre; “**Sendika**, işçilerin veya işverenlerin çalışma ilişkilerinde, ortak ekonomik ve sosyal hak ve çıkarlarını korumak ve geliştirmek için en az yedi işçi veya işverenin bir araya gelerek bir işkolunda faaliyette bulunmak üzere oluşturdukları tüz el kişiliğ e sahip kuruluştur”.*

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa’sının 135. Maddesine göre; “**Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları**; belli bir mesleğ e mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğ in genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğ ü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüz el kişilikleridir.” Birlikler ise veya federasyonlar ve konfederasyonlar; “Derneklerin, vakıfların, kooperatiflerin, sendikaların ya da meslek kuruluşlarının bir araya gelerek oluşturdukları üst kuruluşlardır. Dernek statüsünde yer alırlar” (TÜSEV,2011,s.62).

Türkiye’deki sivil toplum hareketini oluşturan en büyük iki organizasyon dernekler ve kooperatiflerdir. Hem sayı hem üye hem de etkinlik alanı açısından bu iki aktör Türkiye’deki sivil toplum hareketinin potansiyelini ortaya koymaktadır. Bu nedenle aşağıdaki bölümde sivil toplumun yapısı ve göstergeleri açısından bu iki aktör incelenmektedir.

4.2.Türkiye’deki Sivil Toplumun Yapısı ve Göstergeleri

Türkiye’de gerek kamusal gerekse akademik söylem ekseninde sivil toplum kavramının 2000’li yıllar itibariyle ülke genelindeki faaliyetlerinin çeşit ve sayıca arttığı, toplumsal değişim konusunda da etki alanlarının giderek genişlediği gözlemlenmektedir. Bu canlanma süreci ile ilgili olarak TÜSEV’in 2006 ülke raporunda da benzer bir gözleme yer verilmektedir:

“Sivil toplum, bu canlanma sürecinde toplumsal gelişimin, toplumsal barışın, demokratikleşmenin ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın önemli bir aktörü olarak kabul edilmeye başlamıştır. Bu bağlamda son yıllarda, özellikle 2000’li yıllar içinde, Türkiye’nin modernleşme ve demokratikleşme süreçlerindeki önemli gelişmelere paralel olarak sivil toplumun “toplumsal sorunlara çözüm bulma çabasının olduğu bir iletişim alanı”, “siyasi ve ekonomik ilişkilerin ve yaşam alanlarının dışında yer alan ve hareket eden bir örgütsel yaşam” ve “devlet /toplum/birey ilişkilerinin demokratik düzenlenmesine katkıda bulunan bir kamusal alan” olarak, hem nicel hem de nitel anlamda önem kazandığını söyleyebiliriz.” (TÜSEV,2006,sy 35)

Bu bağlamda, Türkiye’deki sivil toplum hareketi 1980’lerden itibaren özellikle 2000’li yıllar itibariyle sadece yerel ve ulusal bir hareket olarak kalmamış, bölgesel ve küresel bir nitelik de kazanmıştır (TÜSEV,2006,sy 35). Türkiye’de STK’ların önemli bir kısmını Tablo 4.1’de de ifade edildiği üzere dernekler ve kooperatifler oluşturmaktadır. Aşağıda bu iki yapı göstergeleri açısından değerlendirilmektedir.

4.2.1 Dernekler

İçişleri Bakanlığı’na bağlı olan “Dernekler Dairesi Başkanlığı” Türkiye’deki dernekleri faaliyet alanlarına göre 21 sınıfa ayırmaktadır. Bu sınıflar ve Türkiye’de bu sınıflara dâhil olan derneklerin güncel verileri aşağıda Tablo 4.2’ de verilmektedir. Türkiye’deki nüfusun yaklaşık %8,99’unun bir derneğe üyeliği mevcuttur. Bunlardan %1.65’i kadın üyeler,%7.34 ‘ü erkek üyelerden oluşmaktadır. Derneklerin bölgelere göre dağılımında Marmara Bölgesi %34,69 oranıyla ilk sırada yer almaktadır. Onu %18,23 ile İç Anadolu Bölgesi ve %13.19 oranıyla Ege Bölgesi izlemektedir. Türkiye’de faaliyet alanlarına göre derneklerin dağılımında mesleki ve dayanışma

dernekleri ile spor ve sporla ilgili dernekler ve dini hizmetlerin gerçekleştirilmesine yönelik faaliyet gösteren dernekler diğerlerinden daha ön plana çıkmaktadır. (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, <https://www.siviltoplum.gov.tr/> ,25.07.2019)

Tablo 4.2 Türkiye’deki Derneklerin Faaliyet Alanları

Sıra	Faaliyet Alanı	Dernek Sayısı	Yüzdesi %
1	Mesleki Dayanışma Dernekleri	36.671	31,10
2	Spor ve Sporla İlgili Dernekler	25.775	21,86
3	Dini Hizmetlerin Gerçekleştirilmesine Yönelik Faaliyet Gösteren Dernekler	18.312	15,53
4	Eğitim Araştırma Dernekleri	6151	5,22
5	Kültür, Sanat ve Turizm Dernekleri	5890	5
6	İnsani Yardım Dernekleri	5488	4,65
7	Sağlık Alanında Faaliyet Gösteren Dernekler	2604	2,21
8	Toplumsal Değerleri Yaşatma Dernekleri	2573	2,18
9	Bireysel Öğreti ve Toplumsal Gelişim Dernekleri	2544	2,16
10	Çevre Doğal Hayat Hayvanları Koruma Dernekleri	2415	2,05
11	İmar, Şehircilik ve Kalkındırma Dernekleri	1664	1,41
12	Hak ve Savunuculuk Dernekleri	1467	1,24
13	Engelli Dernekleri	1384	1,17
14	Düşünce Temelli Dernekler	1081	0,92
15	Kamu Kurumlarını ve Personelini Destekleyen Dernekler	1071	0,91
16	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Alanında Faaliyet Gösteren Dernekler	744	0,63
17	Dış Türkler İle Dayanışma Dernekleri	651	0,55
18	Uluslararası Teşekküller ve İşbirliği Dernekleri	628	0,53
19	Şehit Yakını ve Gazi Dernekleri	461	0,39
20	Yaşlı ve Çocuklara Yönelik Dernekler	327	0,28
21	Çocuk Dernekleri	11	0,01

Kaynak: Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü

Türkiye’de dernekleşme sivil toplum hareketi içinde Avrupa ve dünyanın gerisinde olmasına rağmen ülke içinde azımsanamayacak sayıda dernek mevcut olup faaliyet alanları da oldukça geniştir. SDE açısından değerlendirildiğinde ise derneklerin bir SDE aktörü olup olmadığı iki açıdan incelenebilir. Bunlardan ilki derneklerin SDG amaçları doğrultusunda faaliyet gösterip göstermedikleri ve SDE’nin sekiz tematik hedefi ile uygunluklarının analizidir. İkinci olarak da SDE’nin teorisini oluşturan ve onun temel ilkelerini öne çıkaran değerlere sahip olup olunamamasına göre analizidir.

Bu değerler; gönüllü katılım, yatay hiyerarşı, dayanışma, müştereklik, demokrasi, kolektiftik, yerellik ve sürdürülebilir çevre yönetimidir. Bu derneklerin kaçının SDE'nin aktörü olduğunu bilmek bu aşamada mümkün olmamakla birlikte Türkiye'de SDE aktörü olma potansiyeli taşıyan birçok derneğin de varlığından söz edilebilir.

4.2.2 Kooperatifler

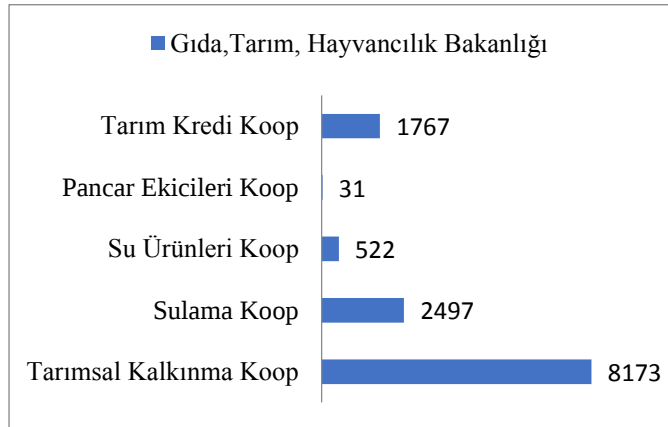
Türkiye'de kooperatifçilik değerlendirilecek olursa; kooperatifçiliğin başlangıcı cumhuriyet öncesine dayandığını söylemek mümkündür. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarında da kooperatifçilik devlet tarafından desteklenmiştir. 1952 yıllarına gelindiğinde Türkiye'nin ilk şeker fabrikası kooperatif desteğiyle ve devlet ortaklığıyla kurulmuştur. Türkiye'nin tarım bakanlığına bağlı en büyük tarımsal kooperatiflerinden olan pancar üreticileri bu vasıtaıyla kurulmuş olup 1956 yılında 11 şeker fabrikasına ortak olmuşlardır. Bu gelişme Türkiye'deki kooperatifleşme hareketini hızlandıran ve pancar üreticileri birliğinin oluşturtulmasıyla Türkiye'deki kooperatifçiliğin birlikler kurmasına da öncülük etmiştir. Bu dönemi takiben Tariş, Fiskobirlik, Marmarabirlik gibi büyük birlikler bugün de Türkiye'deki kooperatiflerin önemli bir kısmını bünyelerinde barındırmaktadır. Türkiye'deki kooperatifçiliğin gelişimine bakıldığında; dünyadaki gelişmelerden farklı olarak devletin rolü büyüktür. Dünya'da kooperatifçilik bir taban hareketi olarak ortaya çıkmıştır. Türkiye'de ise tersine bir tavan hareketi şeklinde gelişmiştir (Aykaç, 2018, sy 213-214). Bu da kooperatifçiliğin gelişiminin dünyadan farklı olarak seyretmesine yol açmıştır. Bu sebeple Türkiye'de kooperatifler SDE'nin iyi bir aktörü olarak kabul edilmesini zorlaştırmaktadır. Türkiye'de kooperatifçilik rakamlarına bakıldığında tarım ve inşaat sektörü hariç kooperatif başına düşen ortak sayısı 50 ve altındadır. Dünya'nın birçok yerinde ve ICA standartlarında bu rakam kooperatiflerin etkin olamadığı bir sınırı ifade etmektedir. ICA bir ülkedeki kooperatifçiliğin gelişmişliğini, birinci bölümde bahsedilen kooperatifçilik temel ilkeleri ile uyumluluğuna, yönetim biçimine ve kooperatif ortak sayısının fazlalığına dayandırmaktadır.

Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü'nün güncel verilerine göre Türkiye'de 26 farklı tipte toplam 84.232 kooperatif bulunmaktadır. Bu kooperatifler ana faaliyetlerine

göre; Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ve Çevre ve Şehircilik Bakanlıklarından birinin görev ve sorumluluğunda yer almaktadır. Bütün bu kooperatiflerin güncel ortak sayıları ise 8.109.225 kişidir. Bu 84.232 kooperatiften 12.990 tanesi Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na; 57.858 tanesi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na; 13.384 tanesi ise Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'na bağlıdır. Türkiye'de tüm kooperatif işletmelerinin yasal statüsü ortaklıklar olarak kabul edilmektedir. Birlikler, kooperatiflerin örgütlenmesinin ilk adımı ile oluşurlar. Merkez Birlikleri ile birlikler, Merkez Birliklerinin bir araya gelmesi ile de Türkiye Milli Kooperatif Birliği oluşmaktadır. (Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü <https://koop.ticaret.gov.tr/kooperatifler-hakkinda/turkiyede-kooperatifcilik>, 22.07.2019).

Kooperatiflerin ilgili bakanlıklara bağlı olarak türlerine göre sayıları incelendiğinde ise; Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlı kooperatifler içinde en büyük payın %63 oranıyla “*Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri*” ve %19 oranıyla “*Sulama Kooperatifleri*”nde olduğu görülmektedir. Aşağıda Şekil 4.1 ‘de Gıda, Tarım, Hayvancılık Bakanlığı bünyesinde yer alan kooperatiflerin verileri, yine Şekil 4.2’de Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ‘na bağlı olan ve Şekil 4.3’te de Gümrük ve Ticaret Bakanlığı’na bağlı olan kooperatiflerin verileri yer almaktadır.

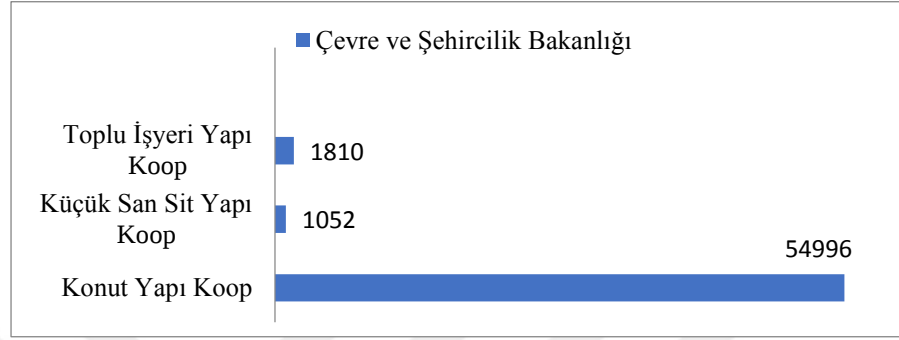
Şekil.4.1. Gıda, Tarım, Hayvancılık Bakanlığı Bünyesinde Yer Alan Kooperatifler

Kaynak: T.C.Gümrük Bakanlığı, Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesindeki kooperatifler içinde ise %95 oranı ile Konut Yapı Kooperatifleri açık ara farkla ilk sırada yer almaktadır.

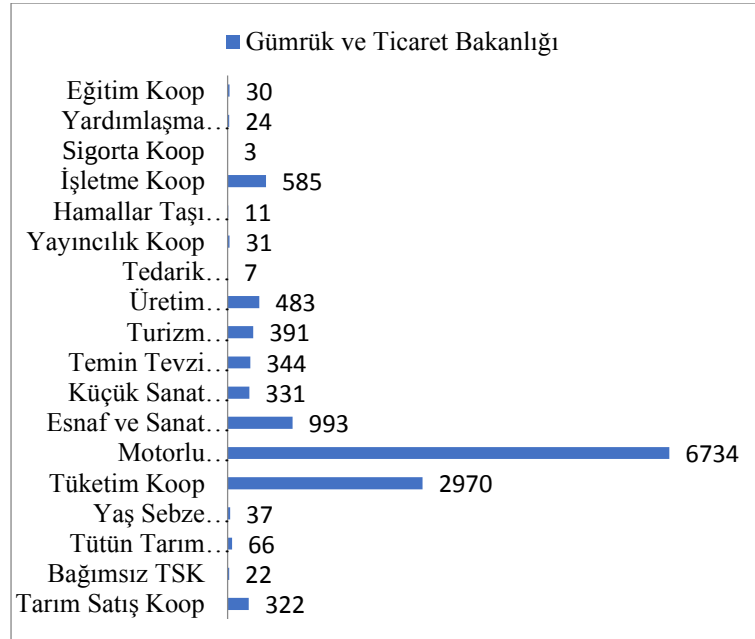
Şekil.4.2. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Bünyesinde Yer Alan Kooperatifler

Kaynak: T.C.Gümrük Bakanlığı, Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü

Şekil 4.3’te verilen Gümrük ve Ticaret Bakanlığı bünyesindeki toplam 18 farklı tür kooperatif içinde ise en büyük pay %50 oranıyla “*Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi*” ve %22 oranıyla “*Tüketim Kooperatifleri*”nindir.

Şekil.4.3. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Bünyesinde Yer Alan Kooperatifler

Kaynak: T.C. Gümrük Bakanlığı, Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü

Yukarıda detayları verilen sivil toplum örgütlerinden kooperatifçilik ve derneklerin SDE potansiyelinin değerlendirildiği bu bölümün ardından tezin uygulama bölümünde de tezin amacı doğrultusunda SDE'nin yerel sürdürülebilir kalkınma kapsamında İzmir Karaburun özelinde gelişebilmesini olanaklı kılacak koşulları ve içeriği araştırmak adına bu ajanlardan dernekler özelinde bir örnek seçilmiştir. Aşağıdaki bölümde seçilme nedenleri detaylandırılan bu örnek üzerinden, SDE'nin en önemli organizasyonlarından birisi olan STK'ların bölgedeki varlığını, etkilerini ve gelişme potansiyellerini ortaya koyabilmek hedeflenmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

UYGULAMA: ZEYTİN OKULU ÖRNEĞİ

5.1. Metodoloji ve Analiz

Uygulamanın Amacı; Zeytin Okulu'nda yürütülen ve gerçekleştirilen faaliyetlerin SSE'nin yerel kalkınmadaki rolünü belirleyen sekiz tematik hedefe uygunluğunu ölçmektir. Bu kapsamda; Türkiye'de İzmir Karaburun bölgesindeki Zeytin Okulu'nun bir SDE aktörü olarak aynı zamanda SDG amaçlarını gerçekleştirmedeki potansiyeli, bulunduğu bölgedeki yakın ve uzak paydaşları ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçları gerçekleştirirken hangi kurum ve topluluklarla nasıl bir işbirliği ilişkisi yürüttüğü analiz edilecektir. Bu amaçlar dâhilinde tezde şu sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Araştırma bölgesinde var olan sivil toplum inisiyatiflerinin faaliyet alanları nelerdir?
2. Zeytin Okulu'nun bölgenin yerel sürdürülebilir kalkınmasına olan etkilerini SDE'nin SDG'ler ve yerel kalkınmadaki rolünü belirleyen UN-TSFF'nin belirlediği sekiz tematik hedefi gerçekleştirme potansiyeli nedir?
3. Seçilen bölgede SDE'nin gelişmesi ve potansiyellerinin ortaya çıkmasını teşvik etmek için, dünyadaki bu konudaki olumlu örneklerden de esinlenerek neler yapılabilir?

Analiz bölümünde ulaşılması amaçlanan alt hedefler ise;

-Karaburun'da SDE'nin STK'lar yoluyla, SDG 2-5-8-9 ve alt amaçlarına etkisini incelemek.

-Zeytin Okulu'nun Karaburun'daki yerel ve uzak paydaşlarını araştırarak dayanışma ağının boyutunu ortaya koyabilmek.

-Zeytin Okulu'nun bölge aktörleriyle, hem özel hem de kamusal aktörlerle aralarındaki ağ ilişkilerini araştırmak.

- Bölgede SDE'nin sürdürülebilir kalkınma açısından görünürlüğünü ve önemini ortaya koymaktır.

Uygulamada İlk olarak; Zeytin Okulu'nda kurulduğundan bugüne gerçekleştirmiş olan faaliyetlerin sekiz tematik hedef ile uygunluğu araştırılmaktadır. Bu kapsamda Zeytin Okulu'nun faaliyetleri, amacı, projeleri, işbirlikleri, gönüllülük ve üye yapısı değerlendirilmiştir. İkinci olarak ise bunları teyit etmek ve daha kapsamlı bilgi edinmek amacıyla; Zeytin Okulu'nun tüzel kişiliği olan Zeytin Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği'nin yönetim kurulu üyeleriyle bir röportaj/görüşme gerçekleştirilmiştir.

Bu bölümde öncelikle, çalışma alanı olarak Karaburun'un seçilmesinin gerekçelerine ve araştırma sorularından biri olan; araştırma bölgesinde var olan sivil toplum inisiyatiflerinin faaliyet alanlarına değinilmektedir. Sonraki alt bölümde SDE örneği olarak Zeytin Okulu'nun seçilme gerekçeleri anlatılmaktadır. Ve Zeytin Okulu'nun kuruluşu ile gelişimi ile ilgili alt bölümün ardından son olarak; Zeytin Okulu'nun üyeleriyle yapılan görüşmelerin sonuçlarının ve Zeytin Okulu'nun faaliyetlerinin SDE'nin sekiz tematik hedefe uygunluğunun ele alındığı analiz bölümü yer almaktadır.

5.2. Çalışma Alanı Olarak Karaburun

Tezde, İzmir Karaburun bölgesi uygulama sahası olarak seçilmiştir. İzmir Karaburun bölgesi Yarımada olarak adlandırılan ilçeler arasında yer almaktadır. 2014 yılında İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA) ve bölgedeki üniversitelerin işbirliği ile oluşturulan “*Yarımada Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi*”; İzmir'in batısında yer alan Urla, Seferihisar, Çeşme, Güzelbahçe ve Karaburun ilçelerini kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. Bu belge ile bölgenin yerel kalkınmasına ilişkin bir eylem planı ve strateji raporu oluşturulmuştur. Yarımada Kalkınma Stratejisi, Gündem 2030'un hayata geçirilmesi kapsamında önemli bir girişim olarak değerlendirilebilir.

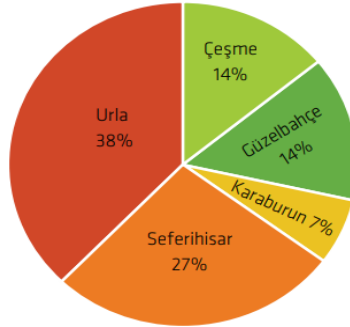
Bu tezde özellikle Karaburun ilçesinin seçilmesinde etkili olan nedenler şu şekilde sıralanabilir;

İZKA tarafından 2012 yılında hazırlanan “İzmir Sivil Toplum Araştırması”nda İzmir'deki sivil toplum kuruluşlarının %19.4'ü merkez dışında %80.6'sı merkezde yer almaktadır. STK'ların faaliyet türlerine göre;

- Eğitim öğretim;
- Konferans seminer sempozyum düzenleme ve
- Kurumun çalışma alanı ile ilgili yürüttüğü kampanyalar alanında yoğunlaştıkları belirtilmektedir. Yine aynı araştırma da ifade edildiği üzere STK'lar proje ortaklarını yüksek oranda belediyelerle oluşturmaktadır (İZKA,2014, sy 99).

Yarımada Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi (İZKA, 2014)'ne göre; Dünya ile ilişkilerin/bağlantıların güçlenme eğilimi Karaburun dışındaki ilçelerde artmaktadır. Yine aynı strateji belgesinde Yarımada'daki faal derneklerin¹⁵ ilçelere göre dağılımlarına bakıldığında; 2012 verilerine göre Karaburun % 7 oranı ile tüm ilçeler içerisinde en düşük değeri almaktadır (İZKA, 2014, sy 99).

Şekil 5.1. Yarımada'daki Faal Derneklerin İlçelere Göre Dağılımı

Kaynak: İZKA, 2012, sy 99

Aynı zamanda Yarımada Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi sonuç kısmında belirtildiği üzere:

“Yarımada mikro üretim bölgeleri ve merkezsiz yapısıyla butik anlayışta ele alınmalıdır. Kitlesel yatırım ve yığılmanın artması, örneğin Urla’da ortaya çıkan nüfus yığılması, girişimcileri tüketim bazlı yatırımlara itmektedir. Bölgede gelişen bu tür girişimcilik tipinin sürdürülebilir kalkınma amacı ile uyumlu olmaması nedeniyle, girişimcilik konusunda yerel yönetimlerin işlev yüklenmesi gereklidir. Seferihisar’da yerel yönetim, Karaburun’da ise sivil toplum örgütlerinin sürüklediği sosyal girişimcilik

¹⁵ Yarımada dışında kurulmuş olan derneklerin şubelerini içermemektedir.

modeli yaygınlaştırılmalıdır.”(İZKA,2014, sy 236) Karaburun’da bulunan sivil toplum örgütlerinden kooperatif ve derneklerin verilerine aşağıda Tablo 5.1 ve Tablo 5.2’de yer verilmektedir.

Tablo 5.1. Karaburun’da Yer Alan Kooperatifler ve Faaliyet Alanları

No:	Karaburun’daki Kooperatifler	Faaliyet Alanları
1	Eğlenhoca Tarımsal Kalkınma Koop.	50x10x2 Besi Sığırcılığı
2	Karaburun Merkez Tarımsal Kal. Koop.	Hayvancılık
3	Küçükbahçe ve Salman Tarımsal Kal. Koop.	Hayvancılık
4	Karaburun Batı Mahalleleri Yerel Kalkınma Kooperatifi	Kırsal Kalkınma
5	İnecik Köyü Su Ürünleri Kooperatifi	Hayvancılık
6	Küçükbahçe Köyü Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi	Ulaşım
7	S.S Yıldıztepe Konut Yapı Kooperatifi	İnşaat
8	S.S. AR-KO Arkeologlar Bahçelievler Arsa ve Konut Yapı Kooperatifi	İnşaat

Karaburun’da yer alan kooperatiflerin çoğunluğunun faaliyet alanını hayvancılık ve inşaat oluşturmaktadır. Dernekler içinde ise Şekil 5.2’deki grafikte de açıkça görüldüğü üzere spor ve mesleki dayanışma faaliyet alanı ön plana çıkmaktadır.

Tablo 5.2 Karaburun’da Yer Alan Dernekler ve Faaliyet Alanları

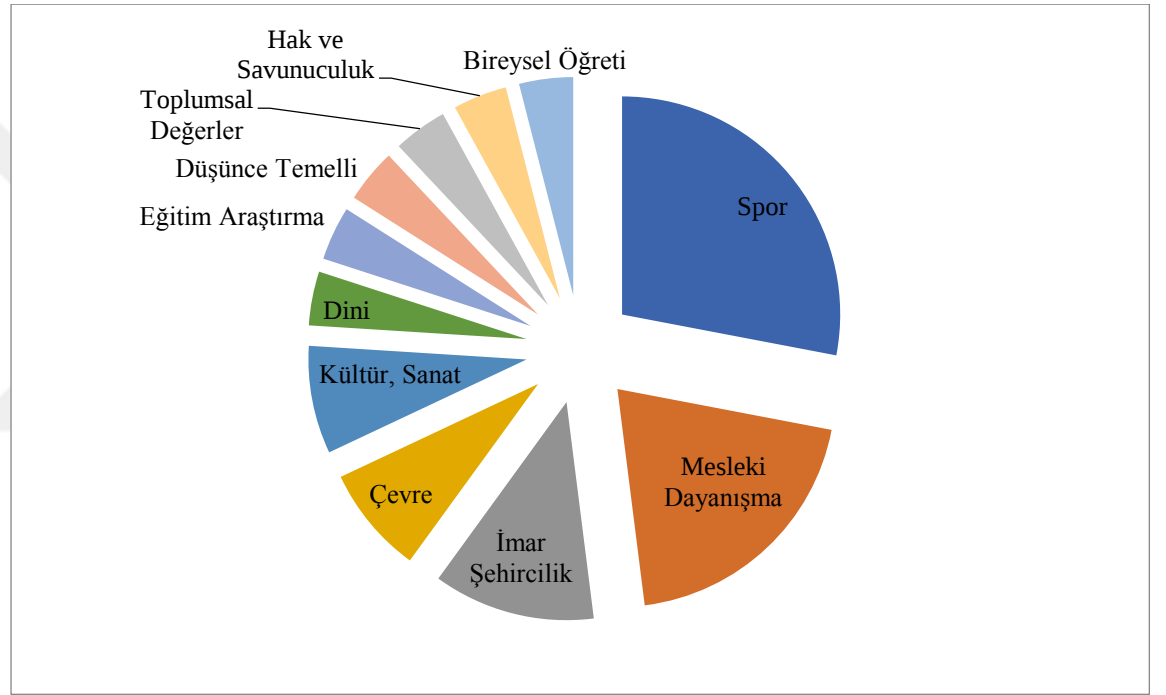
No	Faaliyet Alanı	Kurum Adı
1	Düşünce Temelli Dernekler	Atatürkçü Düşünce Derneği Karaburun Şubesi
2	İmar, Şehircilik ve Kalkındırma Dernekleri	Eğlenhoca Köyü Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği
3	İmar, Şehircilik ve Kalkındırma Dernekleri	İnecik Köyü Kalkınma ve Güzelleştirme Derneği
4	Spor ve Spor ile İlgili Dernekler	Karaburun Dama Sevenler Kültür Derneği
5	Eğitim Araştırma Dernekleri	Karaburun Eğitim ve Kültür Derneği
6	Spor ve Spor ile İlgili Dernekler	Karaburun Gençlerbirliği Spor Kulübü Derneği
7	Mesleki ve Dayanışma	Karaburun Gündelik Yaşam Bilim ve Kültür

	Dernekleri	Derneği
8	Çevre Doğal Hayat Hayvanları Koruma Dernekleri	Karaburun Güzelleştirme ve Doğayı Koruma Derneği
9	Çevre Doğal Hayat Hayvanları Koruma Dernekleri	Karaburun Hayvan Severler ve Dostları Derneği
10	Spor ve Spor ile İlgili Dernekler	Karaburun İlçesi Avcılar ve Atıcılar Kulübü Derneği
11	Dini Hizmetlerin Gerçekleştirilmesine Yönelik Faaliyet Gösteren Dernekler	Karaburun İmam Hatip ve Kuran Kursu Yaptırma Yaşatma ve Öğrencilere Yardım Derneği
12	Mesleki ve Dayanışma Dernekleri	Karaburun Koruma ve Yaşatma Derneği
13	Mesleki ve Dayanışma Dernekleri	Karaburun Müteahhitleri Derneği
14	Mesleki ve Dayanışma Dernekleri	Karaburun Üreten Eller Derneği
15	Kültür, Sanat ve Turizm Dernekleri	Karaburun Yarımadası Eko Turizm Kültür ve Sanat Derneği
16	İmar, Şehircilik ve Kalkındırma Dernekleri	Kösedere Köyü Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği
17	Spor ve Spor ile İlgili Dernekler	Küçükbahçe Köyü Avcılar ve Atıcılar Derneği
18	Spor ve Spor ile İlgili Dernekler	Mimas Dağcılık ve Doğa Sporları Kulübü Derneği
19	Spor ve Spor ile İlgili Dernekler	Mordoğan Spor Kulübü Derneği
20	Kültür, Sanat ve Turizm Dernekleri	Müesder Aktaş Etnografya Tarih Evi Koruma ve Yaşatma Derneği
21	Toplumsal Değerleri Yaşatma Dernekleri	Şeyh Bedrettin Börklüce Mustafa Kültür Sanat ve Dayanışma Derneği
22	Hak ve Savunuculuk Dernekleri	Türk Anneler Derneği Mordoğan Şubesi
23	Bireysel Öğreti ve Toplumsal Gelişim Dernekleri	Türk Hava Kurumu Karaburun Şubesi
24	Spor ve Spor ile İlgili Dernekler	Yarımada Doğa Sporları Derneği
25	Mesleki ve Dayanışma Dernekleri	Yarımada Sosyal Sorumluluk Derneği

Kaynak: Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü

Faaliyet alanlarına göre dernekler incelendiğinde ise %28 Spor, %20 mesleki dayanışma, %12 imar ve şehircilik , %8'inin ise çevre alanında yoğunlaştığı görülmektedir. Türkiye genelindeki derneklerin faaliyet alanlarına göre sıralanmasında nispeten arka sıralarda ve düşük yüzdelerde yer alan çevre ile ilgili derneklerin bölgedeki oranı ve sıralamadaki yerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Şekil 5.2. Faaliyet Alanlarına Göre Karaburun'daki Dernekler

Kaynak: Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü

2013 yılında İzmir metropol / merkezde kurulan “Zeytin Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği”; 2015 yılında eğitim çalışmalarını ve faaliyetlerini yürütmek üzere bir “Zeytin Okulu” kurma kararı almış ve Zeytin Rotası çalışması ile birlikte dahil olduğu, İZKA tarafından gerçekleştirilen “Yarımada Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi 2014-2023” raporu çerçevesinde, Karaburun ilçesini kendisine çalışma alanı olarak seçmiştir. Zeytin Okulu, 2017 Mayıs ayından itibaren bölgede faaliyetlerine başlamıştır. Hem bir sivil toplum kuruluşu hem de dünya ile ilişkilerin/bağlantıların güçlenme

eğilimine katkı sağlayacak bir model olarak “Zeytin Okulu” bu tezde örnek olarak ele alınmaktadır.

5.3. SDE Kapsamında Zeytin Okulu

Bölüm 2’de SDE’nin yerel kalkınma ile olan ilişkisine yer verilmiş ve SDE aktörlerinin Gündem 2030 amaçları ile ilgili bu anlamdaki öneminden de bahsedilmiştir. Bu bağlamda; Zeytin Okulu, uygulama sahası seçilen Karaburun ilçesindeki faaliyetleri ve etkileri ile SDE’nin yerel örgütlenme modeli kapsamında bir örnek olarak ele alınmaktadır. Bir SDE aktörü olma potansiyeli taşıyan Zeytin Okulu’nun Karaburun ilçesindeki yerel etkileri, faaliyetlerine başladığı günden bugüne kadar gerçekleştirdiği etkinlikleri ve kurduğu ağ ilişkileri ile analiz edilecektir. Türkiye’de SDE tanımlaması ve potansiyeli henüz ortaya konmamış olsa bile Türkiye’deki sivil toplum hareketi ile ilgili bölüme bakıldığında da görüleceği üzere SDE’ler ve SDG’ler açısından önemli bir rol oynadığını ve potansiyel taşıdığı ifade edilebilmektedir. Türkiye’deki tüm sivil toplum hareketi aynı homojenlikle olmamakla birlikte sosyal fayda ve dayanışma dinamiklerini öne çıkaran örneklerle de sahiptir. Zeytin Okulu’nun kuruluş amacı, yapısı, faaliyetleri, kurulduğu bölge, etkileşime geçtiği topluluklar ve kurumlar bu örneklerden biri olarak değerlendirilmesini gündeme getirmiştir. Birinci bölümün sonunda da değinildiği üzere SDE aktörlerinden piyasa dışı aktörlerin (NGO, dernek, meslek örgütleri, vakıflar, yardım kuruluşları) temel hedefi; çevre, yoksullukla mücadele, özgürlükler, göç, eğitim gibi piyasanın değer üretmediği alanlarda kolektif ve gönüllülük bilinci ile değer üretebilmesidir. Hemen hemen her faaliyet alanında etkinlik gösteren bu sivil toplum kuruluşları refahın ve yapabilirliklerin artması ve toplumun tabanına eşit bir şekilde yansıma açısından SDE de önemli bir yere sahiptir. Bu bahsi geçen özelliklerin Zeytin Okulu topluluğunun yerel kalkınma ile olan ilişkisini ve SDE’nin öne çıkardığı tematik hedeflerle bağlantısını ortaya koymak analizin kapsamını oluşturmaktadır.

5.4. Zeytin Okulu'nun Kuruluşu ve Gelişimi

Zeytin Okulu'nun kuruluşu ve gelişimini açıklarken öncelikle Zeytin Okulu topluluk üyelerinin bir araya gelişinin ilk basamağı olan Zeytin Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği'nin kuruluşuna değinilecektir. Zeytin Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği (Zeytin EYDD), 31 Aralık 2013 tarihinde, sayıca çoğunluğunu akademisyenlerin, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin oluşturduğu bir ekip ile kurulmuştur. Güncel olarak kayıtlı 35 üyesi bulunmaktadır. Zeytin Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği'nin kurulma amaçları üyelerinin ifade ettiği şekilde şöyledir;

- Ekolojik yaşam pratiklerinin doğa ve doğa ile uyumlu olarak tasarlanması
- Sembol olarak, Akdeniz kültüründe ve bölgesinde hem önemli bir ürün hem de bölgedeki geçmiş ve günümüz uygarlıkları için ortak bir değer olan zeytin seçilerek derneğin doğa ile, üretim ile olan ilişkisi ifade edilmeye çalışılmıştır.

Zeytin EYDD, kurulduğu ilk yılda faaliyetlerini kurucu dernek üyelerinin alandaki deneyimlerini ve bilgi birikimlerini pekiştirmek ve geliştirmek adına bölgelerinde yer alan diğer toplulukları, üreticileri, sivil toplumun farklı kesimleri ile ilişkilerini geliştirmeye ayırmışlardır. Grup içi eğitim çalışmalarında; küresel gıda sistemi, sağlıklı gıdaya erişimin kısıtları ve gıda topluluğu alternatifleri, zeytinin budanması, zeytinin kimyası, zeytinyağı tadım etkinlikleri, zeytinyağı sıkımı, zeytinin tarihçesi gibi temalar üzerinde durulmuştur. Örnek olarak 2014 yılında Ege'de Atölye'nin ulusal ve uluslararası alandan zeytin konusuna ilgi duyan farklı branşlar ve uzmanlıklara sahip katılımcılarla gerçekleştirdiği “Zeytin 2014” programına dahil olmuştur. Burada kurduğu bağlantıların bir uzantısı olarak da ertesi yıl köy kahvesinde akademisyenlerin ve yerellerin de katılımıyla Yeni Foça'da “Zeytin, Uygarlık ve Yelken” başlıklı bir seminer düzenlenmesine katkı sağlamıştır. Aynı zamanda bu grup içi eğitimlerin yanında topluluk üyeleri kendi bölgelerinde farklı alanlarda faaliyetler gösteren pek çok ekolojik bağlantılı toplulukla da iletişime geçmiştir ve onların faaliyetlerinde katılımcı olarak yer almıştır. İkinci yıllarında ise bölgedeki yerel aktörlerden İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin “Efes – Mimas Yolu Kültür Rotası Projesi” ne, “Zeytin Yolu”nun oluşturulması aşamasında gönüllü olarak çalışarak,

Yarımada Bölgesi için zeytinyağı işlikleri, anıt zeytin ağaçları, gibi değerlerinin tespitinde ve zeytin envanterinin elde edilmesine katkı sunmuştur. Yarımada'nın ilçelerindeki toplam 75 köyde gerçekleştirilen çalışmanın ardından 2015 yılında “Zeytin Okulu” nu kurma kararı almıştır. Zeytin Rotası çalışması ile birlikte içinde yer aldığı, İZKA tarafından gerçekleştirilen “Yarımada Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi 2014-2023” raporu çerçevesinde, İzmir’in Karaburun ilçesini faaliyet alanı olarak belirlemiştir. Karaburun’un İncecik Mahallesi içerisinde yer alan kullanılmayan ve hasar görmüş eski köy ilkokulu binasını Karaburun Kaymakamlığı aracılığı ve Milli Eğitim Bakanlığı’nın izni ile İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İzmir Defterdarlığı, Karaburun Mal Müdürlüğü’nün de onayıyla tahsisini gerçekleştirmiştir. *“İzmir Büyükşehir Belediyesi’ne sunulan “Zeytin Okulu Projesi”nin olumlu karşılanmasıyla, eski ilkokul binasının yerine aynı ölçülerde yeni bir prefabrik bina inşa edilmiş ve çevre düzenlemeleri tamamlanmıştır. Zeytin Okulu, 2017 Mayıs ayından itibaren faaliyetlerine başlamıştır.”* (www.zeytince.org, 12.07.2019).

5.5. Analiz

Tezde uygulama için “Zeytin Okulu” yönetim kurulu üyeleri ile bir görüşme gerçekleştirilmiş web sitesinde de verilen bilgilerin detaylandırılması, faaliyetleri, değerleri gibi konularda açık uçlu sorularla SDE’nin sekiz tematik alanı ile ilgili örtüşen yönlerinin tespiti gerçekleştirilmiştir. Bunun yanında potansiyel bir SDE aktörü olarak “Zeytin Okulu”nun ilkeleri, yönetim yapısı, gibi konular açısından SDE’nin değerlerine uygunluğu da analiz edilmiştir. Örneğin; şeffaflık ilkesi ile ilgili olarak; hem üyelerinin seçim kriterlerinde hem de dernek ve Zeytin Okulu’nun etkinlik alanlarında ve yönetimlerinde alınacak kararlar için “oy birliği” ilkesini benimsemeleri, Zeytince EYDD olarak dâhil oldukları “Açık Açık Platformu”nda ve kendi internet sitelerinde yıllık beyannamelerini herkese açık şekilde paylaşmaları gibi örneklerle bu ilke için attıkları adımlardan bahsetmişlerdir.

Bu bölümde “Zeytin Okulu’nun Faaliyet ve Çalışmaları” ve “Bulgular ve Değerlendirme” olarak adlandırılan iki alt başlıkta öncelikle web sitesinden ve medyadan elde edilen bilgilerle Zeytin Okulu’nun etkinlikleri ve ilgili oldukları

değerlerle ilişkisi analiz edilmiştir. Zeytin Okulu'nun uzak ve yakın faaliyet paydaşları, ağlarında yer alan aktörler araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıda Tablo 5.3 ve Tablo 5.4'te ve EK.A'da verilmektedir.

Tablo 5.3. Zeytin Okulu'nun Faaliyetlerindeki Paydaşları

ZEYTİN OKULU PAYDAŞLARI	Bölgesel /Yerel Paydaşlar	Ulusal /Uluslararası Paydaşlar
	• Ege Üniversitesi • İzmir Büyükşehir Belediyesi • İYTE • Karaburun Belediyesi • İncik Güzelleştirme Derneği • Karaburun Batı Yerel Kalkınma Kooperatifi • Akdeniz Akademisi	• Ege'de Atölye • Delft Üniversitesi – Random Works • TÜBİTAK

Kaynak: Zeytin EYDD ve Zeytin Okulu web sitelerinden elde edilmiştir.

Zeytin Okulu'nun faaliyetlerindeki paydaşları, Bölgesel/Yerel ve Ulusal/Uluslararası paydaşlar olarak iki grupta incelenebilir. Zeytin Okulu'nun ağında bulunan aktörler ise yerel, özel ve kamu aktörleri olarak sınıflandırılmaktadır.

Tablo 5.4. Zeytin Okulu'nun Ağındaki Yerel, Özel ve Kamu Aktörleri

Yerel Aktörler	Özel Aktörler	Kamu Aktörleri
-İncik Köyü Kalkınma ve Güzelleştirme Derneği -İncik Muhtarlığı -Eğlenhoca Muhtarlığı -Kösedere Muhtarlığı	-Malia -Mimas Sabun -Bi Avuç -Furma Çiftliği	-İzmir Büyükşehir Belediyesi -Karaburun Belediyesi -Ege Üniversitesi -İYTE -Akdeniz Akademisi -Delft Üniversitesi

Kaynak: Zeytin EYDD ve Zeytin Okulu web sitelerinden elde edilmiştir.

Analizde test edilmek istenen Zeytin Okulu'nun sekiz SDE hedefi ile uyumluluğu için yapılan bu ön çalışmanın ardından gerçekleştirilen görüşmeler ile

belirlenen bu başlıklar test edilmiştir. Analiz sonuçlarının tümüne aşağıda alt bölüm 5.5.1 ve 5.5.2’de yer verilmektedir.

5.5.1. Zeytin Okulu’nun Faaliyet ve Çalışmaları

Zeytin Okulu’nun faaliyet ve çalışmaları bu bölümde üç eksenle incelenecektir. Öncelikle Zeytin Okulu’nun gerçekleştirdiği eğitim faaliyetlerine değinilecektir. Ardından yerel kalkınmaya yönelik faaliyetleri analiz kapsamında ele alınacaktır. Üçüncü olarak ise akademik çalışmalar ve yaygın etkileri yapılan görüşmelerden derlenerek ifade edilecektir.

Eğitim Faaliyetleri:

Zeytin Okulu’nun kuruluş amaçları ve üyelerin çoğunluğun akademik kökenli olması nedeniyle bunun doğal bir sonucu olarak eğitim alanındaki çalışmaları ile ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle aynı zamanda da “İzmir Sivil Toplum Araştırması”nda değinildiği üzere İzmir’deki sivil toplumun, faaliyetlerine göre sıralamasında ilk sırayı alan eğitim alanı kapsamında kalmaktadır.

Zeytin Okulu’nun faal olduğu 2017 yılından bugüne gerçekleştirdiği eğitimleri; ekoloji, sürdürülebilirlik, zeytin, ekonomi, felsefe gibi birçok alanda yoğunlaşmıştır. Zeytin Okulu’nun eğitimleri “kısa süreli” ve “uzun süreli” olarak ayrıştırılabilir. Kısa süreli eğitimler genelde “2-3 gün” veya “1 haftalık tam” olarak tanımlanabilir. Bir haftadan daha fazla süreli olanlar ise uzun süreli olarak kabul edilebilir. Uzun dönemli etkinliklere örnek olarak; gerçekleştirilen projelerin eğitim faaliyetleri verilebilir. Kısa dönemli etkinlikler ise belirli temalar ile grubun kendi içinden ve/ veya işbirlikleri dahilinde gerçekleştirdiği yukarıda tanımlı zaman periyodunu kapsamaktadır. Zeytin Okulu’nun eğitimlerinde en çok ön plana çıkanlara bakıldığında bunların sürdürülebilirlik ve çevre ile ilgi olan eğitimler olduğu görülmektedir. Bu etkinliklerden uzun dönemli olanların içerisinde İzmir Büyükşehir Belediyesi Akdeniz Akademisi ile birlikte İzmir halkına açık çağrı ile kayıt olan katılımcılarla gerçekleşen “*Herkes için Ekolojik Okuryazarlık Eğitimi*”, yer almaktadır. Eğitim “ekolojik sürdürülebilirlik” üzerine odaklanmıştır ve eğitimin amacı doğanın, milyarlarca yıldır

süregelen gezegensel yaşamın altında yatan temel prensiplerinin anlaşılması, öğretilmesi ve bu prensiplerle uyumlu olabilecek yaşam biçimlerinin tasarlanması doğrultusunda farkındalık ve bilinç yaratılmasına katkı sunmasıdır. Ekolojik okuryazarlığın temel ilkesi; merak duygusunu artıran, ilham veren, yapabilirlik kapasitesini arttıran ve dolayısıyla insan – doğal sistemler etkileşimini yaşayarak, duyumsayarak, deneyimleyerek öğrenmeyi destekleyen eğitim pratiklerinin uygulanmasının sağlanmasıdır. Programı EK.B’de verilen “Ekolojik Okuryazarlık Eğitimi Seminerleri” çalışması 30 Ocak- 5 Şubat 2019 tarihleri arasında 5 modülde gerçekleştirilmiştir.

Zeytin okulu, tüm eğitimleri için ilke olarak; eğitimlerin didaktik bir akış içinde geçmesinden çok, uygulamaların ve deneyimlemenin önemini ortaya koymakta ve her eğitimde katılımcıların aktif rol üstlendiği bir formata yer vermektedir. Bu kapsamda iki önemli eğitime imza atmıştır. Bunlardan ilki Ege Üniversitesi, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) ve Zeytin Okulu işbirliği ile 4004- Doğa Eğitimi ve Bilim Okulları Destekleme Programı dâhilinde gerçekleştirilen “*Zeytinin Bir Bildiği Var / Ekolojik Okur-Yazarlık Eğitimi Projesi*”dir. Bu proje kapsamında hazırlanan eğitim 6 hafta ve 6 modülden oluşmaktadır. Ege Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nden seçilen 50 İktisat lisans ve lisansüstü öğrencisinin katılımıyla gerçekleşmiştir. Zeytin Okulu bu projede gerek mekânsal olarak gerekse İzmir Yarımada’daki ağ ilişkileri kapsamında destek sağlamıştır. Eğitim modüllerinde yine bu ağ ilişkilerinin aracılığıyla bölgedeki üreticilerin de dahil olmasını sağlayarak farklı pek çok bileşeni bir araya getirme rolünü de üstlenmiştir. İkinci önemli eğitim ise yukarıda detayları verilen “*Herkes İçin Ekolojik Okuryazarlık Eğitimi Seminerleri*”dir. Türkiye’de bu tarzda yapılmış ilk eğitimlerden biri olması ile ön plana çıkmaktadır. Zeytin Okulu bu eğitimde gönüllülerinin bireysel uzmanlık alanları ile Zeytin Okulu’nun temel ilkelerini birleştirerek kent genelinde yaygın bir eğitim çalışması gerçekleştirmiştir. Farklı uzmanlık alanlarından ve farklı demografik özelliklere sahip katılımcıları bir araya getirmiş ve kent için bireylerin ekolojik bilincinin kolektif bir bilince dönüşmesine öncülük etmiştir. Zeytin Okulu gönüllüleri, gerek kendi içlerinde, gerekse dış paydaşlarıyla farklı gruplara ekolojik okuryazarlık eğitimleri vermeye de devam etmektedir.

Zeytin Okulu'nun uluslararası bağlantıları ile gerçekleştirdiği etkinliklere örnek olarak ise; Ekolojik okuryazarlık eğitimi kapsamında Avrupa Öğrencileri Forumu (European Students Forum - AEGEE) İzmir Örgütü ile ortaklaşa 2018 ve 2019 yıllarında iki kez, yurt içinden ve yurtdışından üniversite öğrencilerinin katılımıyla yapılmış 1'er günlük eğitim çalışması verilebilir. Yine 2017 yılında Egede Atölye ile ortak olarak hazırlanan bir eğitim çalışması olan "Zeytin 2017" Zeytin temalı disiplinler arası uygulamalı atölye çalışmalarından oluşmaktadır.

"Ege'de Atölye ZEYTİN 2017 uluslararası bilim insanlarını, uzmanları, öğrencileri ve öğrenmeye meraklıları bir araya getiren bir disiplinler ve kültürler arası öğrenme programıdır. Gerek okuldan bunalan öğrencilere gerekse sistem içinde sınırlı hareket alanı bulabilen hocalara özgürce düşünecek, tartışacak, öğrenecek bir ortam sunar. Diploma ve meslek odaklı eğitimin ötesiyle ilgilidir ama toplumdan kopuk değildir. Program, katılımcıları bütüne bakmaya, bilimsel düşünmeye, araştırmaya, yaratıcı ve sorgulayıcı olmaya, kendilerini daha iyi ifade etmeye heveslendirir, eğitimle toplum arasında köprüler kurar. İçerik akademik açıdan yoğunudur, üniversite birinci sınıf seviyesindedir. Bu yıl katılanlar arasında Amerika'dan kimya profesörleri Pat O'Hara ve Rich Blatchly; Boğaziçi Üniversitesi endüstri mühendisliği profesörü Taner Bilgiç, Işık Üniversitesi'nden antropolog yardımcı doçent Meltem Türköz, Mimar Sinan Üniversitesinden ressam Derya Ülker, sosyolog Ebru Mocoş, Zeytindostu Derneği yönetim kurulundan Dilşen Oktay, çiftçiler, sosyal girişimcilik kulübü kurucusu lise öğretmenleri ve öğrencileri ve tabi Zeytin ekibi vardır. Zeytin Ağacı, Zeytinyağı ve Sağlık; Zeytin Değer Zinciri; Zeytine Etnografik Yaklaşım; Algı, Yaratıcılık, Sanat, Tasarım ve Öğrenme ele alacağımız başlıklardan bazılarıdır. Önceki yıllarda Yeni Foça ve Matematik Köyünde yaptığımız programlarda olduğu gibi Zeytin 2017 de yaşadığımız yeri ve kültürü daha iyi tanımamıza imkan verecek, burada ortaya atılan ilham, fikir ya da işbirliği tohumlarından bazıları zaman içinde topluma faydalı, heyecan verici projelere dönüşecektir." (www.egedeatolye.org ,15.07.2019).

Hollanda Delft Üniversitesi, Random Works tarafından yürütülen, çeşitli uygulamalar, saha çalışmaları ve çalıştaylarla devam eden, Türkiye'de de Karaburun Belediyesi ve Zeytin Okulu'nun yerel paydaşlar olarak yer aldığı, Karaburun yarımadasına odaklanan ve bir döngüsel tasarım projesi olan "Pirina: Döngüsellliği

Zeytinden Öğrenmek" adlı proje ile Zeytin Okulu hem yerel hem de uluslararası alanda katkı sağlamaktadır.

Yerel Kalkınma Faaliyetleri

Zeytin Okulu yerel kalkınma faaliyetlerini; eğitim alanında, projelerle ve hem yerel hem de bölge dışından katılımcıları bir araya getiren etkinlikleriyle gerçekleştirmektedir. Zeytin Okulu'nun yerel kalkınma faaliyetleri bu bölüm içerisinde çeşitli örnekler aracılığıyla ele alınmaktadır. Zeytin okulu ekibi ilk projesini 2014 yılında yarımada kalkınma stratejisi kapsamında projelendirilen "Zeytin Rotası" ile gerçekleştirmiştir. Zeytin Okulu aynı zamanda bu rotanın bir merkezi olarak rota yürüyüşçülerine destek sunmaktadır. Zeytin Rotası projesi yarımada boyunca anıt ağaçlar, antik zeytinyağı yağhaneleri geleneksel tarımsal alanlardan zeytinin kültürel mirasını tanıtmaya yönelik bir çalışmadır. Zeytin Rotası; Güzelbahçe Seferihisar Karaburun Çeşme ve Urla boyunca geçmişten günümüze zeytin ile ilgili tüm faaliyetleri deneyimsel olarak insanlara sunmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle hem uygulamalı bir deneyimsel etkileşimi arttırmak hem de zeytin rotalarının yaşanabilirliğini hayata geçirmek için tüm eğitimlerine rotayı dâhil etmektedir.

Profesyonel Bisikletçiler Derneği, Zeytin Rotası'nın Karaburun bölümünde çeşitli etkinlikler düzenleyerek projenin hem yaygınlaştırılmasına katkı sunmakta hem de rota deneyimlerini düzenli olarak okula aktarmaktadır. Pedallıyorum Bisiklet ve Ekoturizm Derneği tarafından Zeytin Okulu'nda düzenlenen "Ekolojik Belgesel Atölyesi" örneğinde ise katılımcıların bölgenin ekolojik ve kültürel şartlarını anlamaya yönelik olarak gerçekleştirdikleri faaliyetleri ile yerleşikler ve üreticilerle bisikletçileri bir araya getirerek yenilikçi fikirlerin ve karşılıklı etkileşimin oluşmasına katkı sunulması hedeflenmiştir. Etkinlikte yapılan röportajlar ve çekimlerden bölgenin özelliklerinin ve yereldeki insanların tanıtıldığı bir belgesel hazırlanmıştır. İzmir bölgesinin pek çok aktörünün işbirliği içerisinde oluşturduğu rotalardan biri olan bisiklet rotası ile zeytin rotasının entegrasyonunun sağlanması ve bölgenin tanınırlığı açısından bu örnekler ön plana çıkmaktadır.

Zeytin Okulu'nun yerel kalkınma kapsamında gerçekleştirdiği bir diğer faaliyeti ise Karaburun bölgesindeki üreticilerin talebine yönelik olarak zeytin sineği ile

mücadele projesidir. Bu projedeki asıl amaç Karaburun'un yerli üreticileri ve halkının zeytin ve zeytin ile ilgili tarımsal faaliyetlerinde karşılaştıkları sorunlara çözüm üretmek amacıyla ağ ilişkilerini kullanarak yetkililerle üreticiler arasındaki bağlantıyı kurmuştur. Bölgede yaygınca görülen zeytin sineği zararlısı yerli üretici ve çiftçilerin ekonomik kazancını oldukça etkilemektedir. Zeytin Okulu ekibi bu ekonomik kaybının gerilemesi amacıyla İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarımsal Daire Başkanlığı ile ortak olarak zeytin sineği ile mücadele projesi başlatmıştır. Ekip, projeyi doğanın dengesine ve sürdürülebilirliğine zarar vermeyecek şekilde yürütmüştür. Bu bağlamda proje kapsamında ekolojik tuzaklama yöntemi seçilerek 3 köyde Karaburun'da İncik-Eğlenhoca- Kösedere havzasında 50.000 ağacı tuzaklamıştır. Bu proje kapsamında 3 köyün muhtarları, köylü halkı imece usulü çalışarak projenin hayata geçmesinde ve başarılı olmasında büyük katkı sağlamıştır. Zeytin Yönetim Kurulu ekibi ile olan görüşmelerde projenin yaygın etkisinin ulusal medyaya kadar yansıdığını ve hemen hemen Ege Bölgesindeki dezavantajlı durumda olan üreticilerin ilgisini çekmiştir. Ekip proje ile ilgili sonuçları yayınlamakta ve hem projenin gerçekleştirildiği hem de bu sorununa çözüm arayan İzmir genelindeki üreticilere projeye ilgili bilgi desteği vermeye devam etmektedir.

“Zeytinciliğe Giriş Eğitimi” ile de özellikle bölgenin yerel üreticileri ile zeytin konusunda Türkiye’de farklı alanlarda çalışan akademisyenleri bir araya getirmiştir. İyi ve kaliteli zeytinyağı üretmek, üreticilerin kazanımını arttırmak amacıyla zeytin yetiştiriciliğine dair bilgi ve tecrübeleri sahada karşılıklı etkileşimle geçirerek uygulamalı olarak gerçekleştirmiştir. Türkiye Vodafone Vakfı ve Habitat Derneği'nin projesinin bir parçası olarak "Scratch Programlama Dili Eğitimi", yereldeki çocuklar ile gerçekleştirilmiştir. Yine oyuncak yapım atölyesi, müzik ve masal etkinlikleri çocukların ancak kent yaşamında erişmesi mümkün olan sosyal faaliyetlere katılımını sağlamaya yöneliktir.

“Zeytinin Bir Bildiği Var! Ekolojik Okuryazarlık Eğitimi Projesi”nde de yerel kalkınma ile bağlantılı olarak iktisat öğrencisi katılımcıların teorik olarak işledikleri konuları, pratikte, uygulamalı olarak yeniden deneyimlemeleri yoluyla doğa ile ilişkilerinin güçlendirilmesi, yerel sorunlara katılım ve katkı için fikirlerinin ve

yeteneklerinin geliştirilmesi, yerel kültür ile bağ kurmaları hedeflenmiştir. (www.zeytininbircildiğiivar.org,21.07.2019)

Akademik Çalışmalar ve Yaygın Etki

Zeytin Okulu bağlantılı olduğu kuruluş ve kişilerin akademik çalışmalarına, çalıştaylarına, toplantılarına da ev sahipliği yapmaktadır. Temmuz 2019 ‘da Strasbourg’ta A.M.S.E.D (Association Migration Solidarite & Echange Pour Le Developpement) tarafından düzenlenen, “Döngüsel Ekonomi ve Dezavantajlı Grupların İstihdamı” konulu Erasmus+ projesinde Hatice Bakanlar Mutlu tarafından Zeytin Okulu’nun faaliyetleri hakkında bir sunum gerçekleştirilmiştir.

5.5.2. Bulgular

Zeytin Okulu'nun faaliyetleri 8 tematik hedef doğrultusunda analiz edilmiştir. SDE'nin 8 tematik hedef ile ilişkili bölgeye olan etkisinin detaylarına aşağıda yer verilmektedir.

1.Kayıt dışı ekonomiden insana yakışır işe geçiş.

Zeytin okulu ve Zeytince E.Y.D.D bir sivil toplum kuruluşudur. Üyelerinin tamamen gönüllülerden oluştuğu gözlenmektedir ve alanında ekolojik farkındalık yarattığı faaliyetler düzenlemektedir. Zeytin Okulu faaliyet ve projelerinde sosyal faydanın esas alındığı belirtilmektedir. Zeytin Okulu’nun ekonomik faaliyetlerinin ise kısıtlı olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda Zeytin Okulu’nun istihdama katkısı doğrudan değildir. Ancak dolaylı olarak bölgede gerçekleştiği faaliyetlerle istihdama katkı sağlamaktadır. Batı Köyleri Kooperatifinin kurulması aşamasında ve kooperatifin toplantılarına katılarak hem bilgi hem de işbirliği açısından destek olarak bölgede iyi kooperatifçiliğin gelişmesi için çalışmakta olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca Zeytin Sineği ve Zeytin Rotası projeleri ile yerel halkın ekonomik olarak faydalanabileceği doğal ortamı sağlamak için çalışmakta olduğu gözlenmiştir. Bu kapsamda yerel girişimleri desteklediği ve teşvik ettiği görülmektedir. Zeytin Okulu kuruluşundan bu yana bölgede kurulan Bi Avuç, Mimas Sabun, Malia Organik gibi kuruluşları da dolaylı olarak

desteklediği belirtilmiştir. Ayrıca yöredeki çocuklarla yapılan atölyeler, Ege Üniversitesi öğrencileri ile ekolojik farkındalığa ilişkin yerelin de dahil olduğu eğitimler sağlayarak farklı bir gelecek kurgulamalarına yardımcı olarak aynı zamanda da yerel kalkınmayla bağlantılı SDG 2.3 alt amacına dolaylı olarak katkıda bulunduğu bulgulanmıştır. Türkiye’de tarımda kayıt dışı istihdam probleminin çözümünde yerelde farkındalığa ve çözüme ilişkin çeşitli etkileri açısından, TÜBİTAK 4004 projesine paydaş olarak yerel ekonomilerin gelişimine destek olmaya çalıştığı da ifade edilebilir.

2.Yeşil Ekonomi ve Yeşil Toplum

Zeytin Okulu’nun “Yeşil Ekonomi” ekolojik okuryazarlık eğitimleri ve sürdürülebilir yaşama geçiş atölyeleri, vb. ile en fazla etkinlik gösterdiği tematik alan olduğu görülmektedir. Zeytin Okulu amaçlarında ekolojik dönüşümün gerçekleşmesine ön sıralarda yer verdiğini belirtmektedir. Bu bağlamda Zeytin Okulu eğitimlerini; katılımcıların hem ekonomik hem de sosyal hayatı, doğa ve insan ilişkilerini yeniden düşünmeye yönelik olarak kurgulandığı ve gerçekleştirilmeye çalışıldığı bulgulanmıştır. Bu durumun da Zeytin Okulu’nun bu alandaki dönüştürücü ve dayanışmacı özelliklerini ön plana çıkardığı gözlenmiştir.

3.Yerel Ekonomik Büyüme

Zeytin Okulu faaliyetlerinde yerel paydaşlara yer vermektedir. Yukarıdaki bölümlerde detaylıca ele alınan “Zeytin Sineği Projesi” ve “Pirina: Döngüsellliği Zeytinden Öğrenmek” projesine sunduğu katkılar ile yerel değerlerin yeniden ön plana çıkarılmasını desteklemeyi amaçladığı gözlenmiştir. Bu kapsamda Zeytin Okulu yerel paydaşlarla ortak hareket ederek, onların proje faaliyetleri için alan açmaya çalışmaktadır.. Yerel imecenin ve dayanışmanın ortaya çıkması için projeyi gerçekleştirmeden önce köy kahvelerinde toplantılar düzenlemektedir. Bu toplantılarla gerçekleştirilmek istenenin; projenin katma değerini arttırmak ve sosyal faydaları paylaşmak olduğu belirtilmiştir. Bu toplantılar sayesinde yerel paydaşların ve halkın projelerin gerek uygulama gerekse sonuç aşamaları için fikirlerine başvurarak geri bildirimlerini topladığı bildirilmiştir. Yöre halkının projede etkin olarak çalışması konusunda adımlar atarak sosyal faydaların maksimize edilmesine katkıda

bulunulmasının hedeflendiği belirtilmiştir. Ayrıca yerel paydaşlar da işbirliği kültürü ve akademik bilgiyle doğrudan yüz yüze erişim imkânı bulmaktadır. Bu amaçla yerel ekonomik büyümeye dolaylı katkı sağladığı gözlenmektedir.

4.Sürdürülebilir Şehirler ve İnsan Yerleşimleri

Zeytin Okulu bulunduğu havzada (Kösedere, İncelik, Eğlenhoca) ekolojik sürdürülebilirliğe ön planda tutarak gerek kent merkezinde gerekse Karaburun ve Yarımada'nın diğer bölümlerinde, bu alana katkılarını sunmaya çalışmaktadır. Gerçekleştirdiği proje faaliyetlerinde yerel kalkınma ve bölgenin bilgi ihtiyacını karşılamanın yanı sıra bölgenin faaliyetlere daha ekolojik yöntemlerle yaklaşması için de farkındalık yaratarak dolaylı katkı sağladığı görülmüştür. Kent Konseyi ve Batı Mahalleleri Kooperatifi, Furma Ekolojik Yaşam Çiftliği gibi aktörlerle kurduğu işbirlikleri aracılığıyla Karaburun'un gelişme ve büyümesinde sürdürülebilirlik ile ilgili faaliyetlerinin sayısının ve niteliğinin artırılması amaçlandığı belirtilmiştir. Yerel üreticileri tarımda kimyasal kullanımından, ekolojik biyo organik tarım konusuna kadar bilgilendirerek onları bu alana teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Aynı zamanda kentsel alanda da "Herkes İçin Ekolojik Okuryazarlık Seminerleri" gibi eğitimler ve kentsel alanlardaki diğer faaliyetleri aracılığı ile kent içerisinde sürdürülebilirlik faaliyetlerine katkı verdiği bulgulanmıştır. Yerel üreticilerin üretim süreci boyunca ihtiyaç duyabilecekleri bilgi ve network desteğini de sağlamaya çalışmaktadır. Yarımada da çalışan uzmanlarla da yerel bir networkün kurulduğu tespit edilmiştir.

5.Kadının Refahı Ve Güçlendirilmesi

Üyelerinin çoğunluğunu kadınların oluşturduğu Zeytin Okulu'nun faaliyetlerinde de çoğunlukla kadınlara yer verildiği görülmektedir. Faaliyetlerinde kadınlara öncelik veren Zeytin Okulu'nda 2019 yaz döneminde yereldeki kadınlara ve çocuklara yönelik çeşitli alanlarda tek günlük atölyeler düzenlenmiştir. Ancak geniş kapsamlı ya da spesifik olarak kadınlara yönelik özel bir çalışma yapıldığı konusunda net bir bulguya ulaşılmamıştır. Ancak yürütülen tüm etkinliklerin yarımada genelinde üretici konumunda olan kadın nüfusunu içerdiği de gözlenmiştir. Bu nedenle bu temada daha çok dolaylı bir katkı sağlandığı söylenebilir. Bu konuda Zeytin Okulu'nun

üyeleriyle yapılan görüşmelerde ilerleyen dönemlerde gerek İzmir genelindeki gerekse Karaburun bölgesindeki kadınlara yönelik çeşitli faaliyetler planlandığı ifade edilmiştir.

6.Gıda Güvenliği ve Küçük Çiftçilerin Güçlendirilmesi

Zeytin okulu küçük çiftçilere ve yerel üreticilere ücretsiz olarak tüm faaliyet, eğitim ve projelerinde yer alması için öncelik tanımaktadır. Aynı şekilde üreticilere yönelik eğitim ve faaliyetleri ile tarımda katma değer yaratan ürün elde etmelerine de yardımcı olmaktadır. Örneğin; “Zeytin Sineği Projesi”yle yerel üreticilerin katma değeri yüksek ürün elde etmesi, zeytincilik ve tarım faaliyetlerinin sürdürülebilir ve yerel üreticiler lehine kazançlı olarak doğaya uyumlu bir şekilde dönüştürülmesine de destek vermektedir.

7. Evrensel Sağlık Kapsamı

SDE'nin sağlık kuruluşları özel olarak bu alanda uzmanlık isteyen kuruluşlardır. Ancak her toplumda yeterli orada uzman ve bu tarz kuruluşları görmek mümkün olamamaktadır. Bu sebeple dünyada belli kurumlar yan faaliyet olarak bu hizmeti karşılamaya çalışırlar. Zeytin Okulu bünyesinde sağlık konusunda uzmanlığı olan 1 üye bulunduğu belirtilmiştir. Zeytin Okulu sağlıkla ilgili faaliyetlere yan kuruluşlarla işbirliği yaparak dolaylı olarak destek vermektedir. Örneğin uzuv kaybı yaşayan ve ekonomik durumu olmayan insanlar için uygun çözümler sunan “Robotel Derneği” bu tarz kuruluşlara bölgede önemli bir örnek teşkil etmektedir. Zeytin Okulu her yıl Robotel Derneği'nin etkinliklerine ve atölyelerine ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca “Ege Geriatri Derneği” ve Kösedere, Eğlenhoca ve İncik Mahallelerinin Muhtarlıklarının desteği ile “Birlikte Sağlıklı Yaş Alalım Etkinliği” düzenlenmiştir. Bölge nüfusunun Türkiye'deki birçok kırsal yerleşke gibi ortalama yaş oranının yüksek olduğu düşünülürse bu tarz bir faaliyet alanının olması yerinde bir uygulama olarak değerlendirilebilir. Zeytin Okulu bölgedeki üreticileri, doğa ile uyumlu, sağlıklı ve güvenli gıda üretimi, konusunda teşvik ederek ve eğitimlerinde sağlığa olan etkilerini gündeme getirerek dolaylı olarak bu ilkeye bir katkı sağlamaktadır.

8. Dönüştürücü Finans

2.2 'inci bölümde detaylı açıklanan bu 8 tematik alandan finans bölümünde bahsedilen ve önerilen finans kurumları maalesef bölgede bulunmamaktadır. Türkiye'deki ticaret ve finans mevzuatları SDE'nin önerdiği biçimde yapıya uygun değildir. Bu sebeple Türkiye'de özellikle kooperatif alanında böyle bir örnek görmek mümkün değildir. Türkiye'de finans ile ilgili SDE organizasyonunu sayılabilecek finans dernekleri mevcuttur. Ancak bunların büyük çoğunluğu SDE ilkeleri ve organizasyon yapılarıyla örtüşmemektedir. Zaten büyük çoğunun kuruluş amacı da bu yönde değildir. Bu nedenle de Zeytin Okulu'nun ilkeler ile örtüşebilecek, işbirliği içinde olabileceği bir aktör mevcut olmayabilir. Derneğin finans kaynakları ise Türkiye'deki sivil toplum hareketinden farklı olmayıp kaynaklarını bağış, üye aidatları, hibe ve proje fonları ile sağlamaktadır. Dernek şeffaflık adına yıllık beyannamelerini web sitesinden paylaşmaktadır.

5.5.3 Bulguların Değerlendirilmesi

Uygulamanın birinci bölümünde Karaburun'un sivil toplum yapısı incelenmiştir. Edilen veriler ve yarımada strateji raporu ile kıyaslandığında bölgenin sivil toplum yapısının zayıf olduğu görülmektedir.

Yine uygulamada beklenildiği gibi Karaburun kooperatifçilik faaliyetleri yönünden de zayıf olduğundan, kırdan kente göç ve tarım politikaları ile bağlantılı olarak Türkiye'deki birçok kırsal bölge ile ortak sorunlar barındırdığı görülmüştür.

Uygulamanın ikinci kısmında Zeytin Okulu'nun bölgeye etkisini ve faaliyetlerini ve iş birlikleri analiz edilmiştir. SDE'nin SDG'ler ve yerel kalkınma ölçeği açısından önerdiği sekiz tematik hedef doğrultusunda Zeytin Okulu'nun etkinliği incelenmiştir.

Edilen bulgulara göre Zeytin Okulu'nun faaliyetleri 1. Tema, 5.Tema ve 7. Tema ya doğrudan değil dolaylı olarak katkı yapmaktadır. 2. ,3. ,4. ve 6. Temalara ise doğrudan katkı yaptığı gözlemlenmiştir. Bulgulardan beklenildiği gibi Zeytin Okulu sekiz tematik hedeften 7 sine katkı sunmaktadır. 8. tema olan dönüştürücü finans konusunda katkı sağlamıyor olması makro sebeplerden kaynaklanmaktadır. 8. Tema

dönüştürücü finans Türkiye'deki finansal mevzuatın sivil toplum yapısıyla olan ilişkisine bakıldığında finans kurumlarıyla doğrudan bir ilişki üçüncü sektör genelinde görülmemektedir.

5. Tema ise Zeytin Okulu 'nun faaliyetlerinde görece diğerlerine göre geride kaldığı bir alan olarak değerlendirilebilir. Özellikle üyelerinin çoğunluğunun kadınların oluşturduğu bu topluluğun “Kadınların Güçlendirilmesi” konusunda ilerleyen dönemlerde, bu alana katkı yapması beklenmektedir.

Sonuç olarak hedef temalar kapsamında Zeytin Okulu'nun gösterdiği performans ile SDE aktörlerinin iyi bir örneği olduğunu söylenebilir.

SDG'ler açısından değerlendirecek olursak incelediğimiz SDG 2,8 ve 9'un yukarıdaki tematik hedefler ile uyumlu bir şekilde gerçekleştiği görülmektedir. Yine elde edilen bulgularla uyumlu olmak kaydıyla SDG-5 konusu diğerleri arasında geride kaldığı bulgulanmıştır.

Bunlara ek olarak beklenen bulguların ötesinde SDG 4 Zeytin Okulu'nun en başarılı ve en çok katkı sunduğu alan olarak ortaya çıkmaktadır. SDG 4 nitelikli eğitim alanıdır. Grubun faaliyetleri, üyelerin akademik kariyere sahip oluşu buradaki başarıyı açıklayan faktördür.

Ek bulgular doğrultusunda SDG 17 'de de önemli bir katkısı olduğu görülmektedir. SDG 17 ile ilgili olarak;

“Her şeyden önce SDE, Gündem 2030'un dönüşümsel vizyonunu (SDG17) gerçekleştirmede yardımcı olacaktır. SDE kuruluşlarını içeren savunma ve politika diyalogu, politika tutarlılığının sağlanması için önemlidir Bölgesel ve uluslararası SDE ağları, ilgili sosyal, teknolojik, kurumsal ve politika yenilikleri hakkında bilgiyi yayma da önemli bir rol oynayabilir. SDE ile ilgili veriler, sürdürülebilir kalkınma ölçümünün ilerlemesini iyileştirmek için önemlidir.”(UNTFSSE ,2016 sy 3)

Bu bağlamda bakıldığında Zeytin Okulu'nun yerel ve ulusal bağlantılarının çeşitliliği açısından gelişmiş bir ağ yapısı olduğu görülmektedir. Topluluğun işbirliği alanındaki başarısını yerele yansıtabilmesi SDE için sadece iyi bir örnek değil, aynı zamanda kendi bölgesinde özgün bir örnek olduğunun da göstergesi olarak ön plana çıkmaktadır.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Kendine özgü organizasyonları ile (kooperatifler, karşılıklı fayda kuruluşları, sivil toplum hareketi, NGO'lar vb.) kilit rolü oynayan, yeni bir yerel sürdürülebilir kalkınma aracıdır. SDE, aktörler üzerinden yerel örgütlenme modelini benimseyen bir yapıya sahip olduğu için mevcut yapısal farklılıkları da bu bağlamda inceleyip kabul etmek anlamlıdır. Örneğin Afrika'daki ihtiyaçlar ve sorunlar, Avrupa, Amerika ya da Latin Amerika'daki ihtiyaç ve sorunlardan farklıdır. Bu sebeple ihtiyaca göre farklı politika önerileri ve farklı aktörlerin olduğu söylenebilir. SDE, zaten kapitalist sistemden farklı olarak tek merkezli bir yapı olmaksızın ya da ekonomik problemlere karşı tek bir reçete sunmaktansa ihtiyaca göre mevcut politik farklılıkların olabileceğini kabul eder (Utting ve diğ. , 2015, sy 4).

BM Görev Gücü (UN-TFSSE, 2014), sürdürülebilir kalkınmaya ve Gündem 2030'un başarılı bir şekilde uygulanmasına geçişte SDE'yi daha merkezi bir konuma getirmek için sekiz tematik konu alanını belirlemiştir. Kayıt Dışı Ekonomiden İnsana Yakışır İşe Geçiş, Yeşil Ekonomi ve Yeşil Toplum, Yerel Ekonomik Büyüme, Sürdürülebilir Şehirler ve İnsan Yerleşimleri, Kadının Refahı ve Güçlendirilmesi, Gıda Güvenliği ve Küçük Çiftçilerin Güçlendirilmesi, Evrensel Sağlık Kapsamı ve Dönüştürücü Finans bu 8 tematik hedefi tanımlamaktadır.(UN-TFSEE, 2015, sy 2-3).

SDE uluslararası başarı yerel aktörlerin başarısına ve yukarıdaki 8 tematik hedefle olan ilişkisi ile bağlantılıdır. SDE'nin dünyanın her yerinde ilişkili olduğu aktörlerden iyi örnekler mevcuttur. SDE 'nin SDG ler kapsamında başarılı olabilmesi için bu iyi örneklerin sayısının artması yaygınlaştırması ve ağlar ile birbirine bağlanması gerekmektedir. Böylece SDE lerin ve ilkelerin küresel sistemde gerçek bir dönüşüm yaratabileceğini ancak o zaman söyleyebiliriz.

Bu bağlamda çalışmamızda değerlendirmek üzere Karaburun Bölgesinden Zeytin Okulu seçilerek değerlendirilmiştir. Bu tezde özellikle Karaburun ilçesinin seçilmesinde etkili olan nedenler şu şekilde sıralanabilir;

İZKA tarafından 2012 yılında hazırlanan “İzmir Sivil Toplum Araştırması”nda İzmir'deki sivil toplum kuruluşlarının %19.4'ü merkez dışında %80.6'sı merkezde yer almaktadır. Yarımada Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi (İZKA, 2014)'ne göre; Dünya

ile ilişkilerin/bağlantıların güçlenme eğilimi Karaburun dışındaki ilçelerde artmaktadır. Yine aynı strateji belgesinde Yarımada'daki faal derneklerin ilçelere göre dağılımlarına bakıldığında; 2012 verilerine göre Karaburun % 7 oranı ile tüm ilçeler içerisinde en düşük değeri almaktadır (İZKA, 2014, sy 99). Zeytin Okulu tam da bu anlamda bu amaçlar kurulmuş bir sivil toplum hareketidir. Bu bağlamda; Zeytin Okulu, uygulama sahası seçilen Karaburun ilçesindeki faaliyetleri ve etkileri ile SDE'nin yerel örgütlenme modeli kapsamında bir örnek olarak ele alınmaktadır. Bir SDE aktörü olma potansiyeli taşıyan Zeytin Okulu'nun Karaburun ilçesindeki yerel etkileri, faaliyetlerine başladığı günden bugüne kadar gerçekleştirdiği etkinlikleri ve kurduğu ağ ilişkileri ile analiz edilmiştir.

Analiz sonucu edilen bulguları değerlendirecek olursak; uygulamanın birinci bölümünde Karaburun'un sivil toplum yapısını incelemiştik. edilen veriler ve yarım ada strateji raporu ile kıyaslandığında bölgenin sivil toplum yapısının zayıf olduğu görülmektedir. Yine uygulamada beklenildiği gibi Karaburun kooperatifçilik faaliyetlerinin de zayıf olduğu kırdan kente göç ve tarım politikalarına bağlantılı olarak Türkiye'deki bir çok kırsal bölge ile ortak sorunlar barındırdığı görülmüştür. SDE, açıkça sosyal ve çevresel hedefleri olan çok çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından mal ve hizmetlerin üretimini ifade eder. İşbirliği, dayanışma ahlakı ve demokratik öz yönetim ilke ve uygulamalarına rehberlik eder. SDE, kooperatifleri ve diğer sosyal girişim türlerini, kendi kendine yardım gruplarını, topluluk temelli örgütleri, sendikaları, dayanışmacı finans programları ve diğerlerini içermektedir (UN-TFSSE,2014, sy 1).

SDE sadece yoksullar ve belli bir dezavantajlı gruba hitap eden bir model olmanın dışında toplumun tüm kesimleri için kapsayıcı ilkelere sahip bir ekonomik modeli ifade eder. SDE sadece ekonomik sistemi değil ekonomik sistemle birlikte sosyal ve politik alanları da birlikte düşünülmesi gerektiği fikrini savunur. SDE'nin amacı demokratikleşme, yerel toplulukların geliştirilmesi, sürdürülebilir çevre, dayanışma kültürün yaygınlaştırılması, eşitsizliklerin giderilmesi olarak sıralanabilir. SDE bu amaçlara toplumsal örgütlenme kültüründe dönüşüm yaratmasıyla ulaşmayı hedefler. SDE kamu ve özel sektör dışında kalan ekonomik alanı ifade etmektedir. SDE, "Sosyal Ekonomi"nin kolektif yapısını, sosyal hedeflerini ve organizasyonlarını içerir.

SDE tüm bu kazanımlarının yanında “Dayanışma Ekonomisi”nin örgütlenme biçimini, politik ilkelerini, kapsayıcılığını, kapitalist ekonomik sistem üzerindeki dönüştürücü etkisini, sürdürülebilir çevre ve kalkınma politikaların da içermektedir (UN-TFSSE, 2014, sy5) (RIPESS, 2015, sy 2,6). Sosyal ve dayanışma ekonomisi (SDE), bu sorunların çözümünde dayanışma, işbirliği ve demokratik özyönetim ilkeleri ve uygulamalarıyla kalkınma teorisinde yeni bir perspektif sunmaktadır (RIPESS, 2015,sy1). SDE bu bağlamda 2030 Küresel Kalkınma Gündeminin bütünleşik amaçlarını ele almak için önemli bir taahhütte bulunmaktadır(UNTFSSSE, 2014 sy1).

Uygulamanın ikinci kısmında Zeytin okulunun bölgeye etkisini ve faaliyetlerini ve iş birliklerini analiz edilmiştir. SDE’nin SDG’ler ve yerel kalkınma ölçeği açısından önerdiği 8 tematik hedeflerin doğrultusunda Zeytin Okulu’nun etkinliği incelenmiştir. Edinilen bulgulara göre 1.tema ve 7 tema ya doğrudan değil dolaylı olarak katkı yapmaktadır. 2,3,4 ve 6 ise doğrudan katkı yaptığı gözlemlenmiştir. Bulgulardan beklenildiği gibi Zeytin Okulu 8 tematik hedeften 6 sına katkı sunmaktadır. 8 . Tema olan dönüştürücü finans konusunda katkı sağlamıyor olması makro sebeplerden kaynaklanmaktadır. 5 tema ise Zeytin Okulu ‘nun faaliyetlerinde eksik kaldığı bir alan olarak söyleyebiliriz. Özellikle çoğunluğunun kadınların oluşturduğu bir topluluğun Kadınların güçlendirilmesi konusunda ilerleyen dönemlerde daha farklı bir katkı yapması beklenmektedir. Sonuç olarak hedef temalar kapsamında Zeytin Okulu’nun gösterdiği performansı etkileyicidir. SDE aktörlerinin iyi bir örneği olduğunu söyleyebiliriz

SDG’ler açısından değerlendirecek olursak incelediğimiz SDG 2,8 ve 9 yukardaki tematik hedefler uyumlu bir şekilde gerçekleştiği görülmektedir. Yine elde edilen bulgularla uyumlu olmak kaydıyla SDG-5 geri kalmaktadır. Bunlara ek olarak SDG 4 en başarılı ve en çok katkı sunduğu alan olarak ortaya çıkmaktadır. SDG 4 nitelikli eğitim alanıdır. Grubun faaliyetleri üyelerin akademik kariyere sahip oluşu buradaki başarıyı açıklamaktadır. Ek bulgular doğrultusunda SDG 17 ‘de önemli bir katkı görülmektedir. SDG 17 “Her şeyden önce SDE, Gündem 2030’un dönüşümsel vizyonunu (SDG17) gerçekleştirmede yardımcı olacaktır. SDE kuruluşlarını içeren savunma ve politika diyalogu, politika tutarlılığının sağlanması için önemlidir Bölgesel ve uluslararası SDE ağları, ilgili sosyal, teknolojik, kurumsal ve politika yenilikleri

hakkında bilgiyi yaymada önemli bir rol oynayabilir. SDE ile ilgili veriler, sürdürülebilir kalkınma ölçümünün ilerlemesini iyileştirmek için önemlidir.”(UNTFSSSE ,2016 sy 3) Bu bağlamda bakıldığında Zeytin Okulu’nun yerel ve ulusal bağlantıları gelişmiştir. Topluluğun iş birliği alandaki başarısını yerele yansıtabilmesi SDE için sadece iyi bir örnek değil aynı zamanda kendi bölgesinde özgün bir örnek olduğu görülmektedir.

Karaburun’da SDE’nin Zeytin Okulu örneği aracılığıyla, SDG 2-5-8-9-17 ve alt amaçlarına etkisinin bulgulara olumlu yansıdığı görülmektedir. Yukarıdaki SDG amaçlarına ek olarak SDG 4’teki başarısı yerel kalkınma açısından zincirleme etki yaratarak diğer alanlardaki başarılarını da kuvvetlendirmektedir. Bölgesel ve yerel kalkınmada üniversite ve eğitim kurumlarının ileri ve geri bağlantılar oluşturarak, bilgi birikimini arttırılmasında, bölgedeki insan sermayesine katkı yapılmasında stratejik bir öneme sahip olduğu literatürde yer almaktadır. Zeytin Okulu sivil toplum inisiyatifiyle geliştirilmiş bir yerel akademi gibi hareket ederek benzer etkiyi Karaburun bölgesi içinde de sağladığı gözlemlenmiştir. Bu da neden SDG 4’teki başarısının bu kadar ön plana çıktığını açıklamaktadır.

Bu çalışma hem uluslararası örneklerden hem de yerel örneklerden yola çıkarak SDE’nin potansiyelini ortaya koymaya çalışmaktadır. SDE’nin kalkınma açısından özellikle gelişmişlik farklarının yüksek olduğu bölgelerde gelişmişlik farkını azaltmak açısından önemli bir rol oynadığı görülmektedir. SDE ve aktörlerinin sadece yerel kalkınmanın değil bunun yanında birçok sosyal değeri de ortaya koyan bütünleşik politikaları, örgütlenme biçimleri, birbirleri arasında kurdukları ağları ile birlikte değerlendirildiğinde mevcut sistemin en azından belirli alanlarında değer kavramını değiştirme potansiyelinin olduğu ön görülmektedir. Bu bağlamda SDE’ler önümüzdeki yüzyılın önemli ekonomik modellerinden biri olmaya aday olarak gösterilebilir. SDE’nin bu potansiyeli 20 yıl içerisinde göstermiş olduğu performans ve aktörlerinin istikrarlı gelişimine bağlıdır. SDE potansiyelinin çalışma alanı olarak seçilen Karaburun bölgesi için Zeytin Okulu örneğinin, Yarımada strateji raporunda da bahsi geçen zayıflıklarını gidermede doğru bir aktör olduğu yapılan analizler sonucu ortaya çıkmaktadır. Ancak hem yerel hem ulusal anlamda SDE performansının tam olarak görülebilmesi için kooperatiflerin de rolü de oldukça etkilidir. Bunun test edilebilmesi

için ayrıca bir çalışmanın gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Ayrıca dünyada genel olarak SDE ile ilgili nicel analizlerin eksik ve etkin olmama problemi mevcuttur. Bunun temelinde SDE aktörlerinin ve üçüncü sektör verilerinin kamu ve özel sektör verilerine göre homojen ve kapsamlı bir biçimde tutulmuyor olması yer almaktadır. Bununla ilgili özellikle ILO'nun yaptığı çalışmalar son dönemde fark yaratmaktadır. Bu ölçüm probleminin giderilmesi, SDE aktörlerinin kamu ve özel sektöre oranla gelişiminin ne ölçüde olduğunu karşılaştırmak açısından önemli olabilir. SDE'nin performansının artması aktörlerin görünürlüğünün ve birbirleriyle olan ilişkilerinin artmasıyla doğru orantılıdır. Bu sebeple SDE aktörlerinin ilişkili ve işbirliği içerisinde olması yerel, ulusal ve uluslararası ağlara katılımında önemli görülmektedir.

Türkiye'de SDE'nin yerel kalkınmadaki önemini ortaya koyabilmek için hem sivil toplum kuruluşları hem de kooperatifçilik özelinde çalışmaların arttırılması gerekmektedir. Bu çalışmalar özellikle SDE'nin temel ilkelerini oluşturan özerklik, demokratik katılım, gönüllülük, sürdürülebilirlik, dayanışma, kolektif hareket etme kültürünün oluşması ve oluşturulmasına yönelik olmalıdır. Türkiye'de SDE performansının artması için Zeytin Okulu gibi özel örneklerin arttırılmasına ihtiyaç vardır. Türkiye'deki sivil toplum ve kooperatifçiliğin etkinliğinin artmasındaki en önemli etkenlerden biri de özerklik unsurudur. Kamunun burada üstlenebileceği rol sivil toplumun özerkliğinin arttırılmasında teşvik edici olmalıdır. Ayrıca mevcut kooperatif ve sivil toplum yapılarının ve finansal mevzuatlarının SDE ile birlikte değişen yeni sivil toplum hareketine entegre olacak şekilde yeniden yapılandırılması önerilmektedir. SDE nin gelişiminde sivil toplumun, üniversitelerin ,eğitim kurumların ve yerel kuruluşların birlikte çalışması Zeytin Okulu örneğinde olduğu gibi SDG'ler aracılığıyla SDE'lere ulaşmakta dönüştürücü ve hızlandırıcı bir etki yaratabilir.

KAYNAKÇA

Aykaç, A. (2018). *Dayanışma Ekonomileri: Üretim ve Bölüşüme Alternatif Yaklaşımlar*. İstanbul:Metis Yayınları.2018.

CICOPA (2017). *Cooperatives and Employment: Second Global Report*. Contribution of cooperatives to decent work in the changing world of work.

Dakar Deklarasyonu (2005). http://www.riposs.org/wp-content/uploads/2017/07/declaration_dakar05_EN.pdf adresinden elde edildi (22.07.2019).

Dash, A. (2013). *Towards and Epistemological Foundation of Social and Solidarity Economy* , UNRISD, Occasional Paper 3

Defourny,J., Develtere,P., Fonteneau, B. (1999) . *The Social Economy: The Worldwide Making of a Third Sector* . Centre d'Economie Sociale HIVA. University of Liège . Catholic University of Leuven .

ICA (2017). *Exploring The Co-Operative Economy Report 2017*.World Cooperative Monitor.

UN-DESO. Ecosoc web sitesi adresinden elde edildi (22.07.2019).

ILO (2010). “*Social and Solidarity Economy: Building a Common Understanding*” .THE READER 2010. İtalya.

ILO (2011). *Social and Solidarity Economy: Our Common Road Towards Decent Work*” .THE READER 2011. İtalya.

ILO (2014). *Social and Solidarity Economy:Towards Inclusive and Sustainable Development*. 4.Edition of Social and Solidarity Economy. THE READER 2014. Campinas. Brezilya.

ILO (2015). *Social and Solidarity Economy in Asia: A South-South and Triangular Cooperation Perspective* . Geneva

İZKA (2012). *İzmir Sivil Toplum Araştırması*. İzmir Kalkınma Ajansı ve Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi. İzmir.

İZKA (2014). *Yarımada Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi 2014-2023*. İzmir Kalkınma Ajansı. İzmir.

Lima Deklarasyonu (1997). http://www.riposs.org/wp-content/uploads/2016/10/declaration_lima1997_EN.pdf adresinden elde edildi (28.07.2019).

Laville, J.L., (2010). *The Solidarity Economy: An International Movement*. RCCS Annual Review , Vol. 2. <http://rccsar.revues.org/202> (27.08.2019)

Laville, J.L. (2013). *The Social and Solidarity Economy: A Theoretical and Plural Framework* . UNRISD.

Kawano,E. , Masterson,T.N. & Teller-Elsberg,J. (2009). *Solidarity Economy I: Building Alternatives for People and Planet* . Papers and Reports from the 2009 U.S. Forum on the Solidarity Economy, Center for Popular Economics Amherst. MA USA.

Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü Web Sitesi <https://koop.ticaret.gov.tr/kooperatifler-hakkinda/turkiyede-kooperatifcilik> (22.07.2019)

Lux'09 (2009). http://www.riposs.org/wp-content/uploads/2017/07/declaration_final_lux09_EN.pdf adresinden elde edildi (28.07.2019).

Manila Declaration (2013). <http://www.riposs.org/who-are-we/history/?lang=en> adresinden elde edildi (28.07.2019).

Marques, J.S (2013). *Social and Solidarity Economy: Between Emancipation and Reproduction* . Draft paper prepared for the UNRISD Conference, Potential and Limits of Social and Solidarity Economy, 6–8 May 2013, Geneva, Switzerland UNRISD Publication.

Neamtan, N. (2002). *The Social and Solidarity Economy: Towards an 'Alternative' Globalisation*. The Carold Institute for the Advancement of Citizenship in Social Change, Langara College, June 14-16, 2002, Vancouver.

Quebec Deklarasyonu (2001). http://www.riposs.org/wp-content/uploads/2016/10/declaration_quebec01-EN.pdf adresinden elde edildi (28.07.2019).

Poirier,Y. (2014). *Social Solidarity Economy and related concepts Origins and Definitions: An International Perspective* . Quebec.

RIPESS & UNRISD (2013). *Social Solidarity Economy recommendations for the Post-2015 Development Agenda.* http://www.riposs.org/wpcontent/uploads/2014/08/SDE_recommendations_post2015_SDGs_EN_with_endorsements1.pdf adresinden elde edildi (30.07.2019).

RIPESS (2015). *Global Vision for a Social Solidarity Economy: Convergences and Differences in Concepts, Definitions and Frameworks.* RIPESS, Quebec.

RIPESS (2018). *Social and Solidarity Economy* .

Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü. Dernek Sayıları. <https://www.siviltoplum.gov.tr/dernek-sayilari> adresinden elde edildi (22.07.2019).

Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü. Sendikalara İlişkin İstatistikler. <https://www.siviltoplum.gov.tr/sendikalara-iliskin-istatistikler> adresinden elde edildi (22.07.2019).

T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü (2012). *Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planı 2012-2016.* Ankara

T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü. Kooperatif ve Birliklerin İstatistikleri. <https://koop.ticaret.gov.tr/kooperatifler-hakkinda/turkiyede-kooperatifcilik> adresinden elde edildi (30.07.2019).

T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı (2015). *Kooperatif İstatistikleri Bülteni.* <http://koop.ticaret.gov.tr/data/54b539e4f293709bc0985728/%C4%B0statistik%20%20%20aral%C4%B1k.pdf> adresinden elde edildi (28.07.2019).

Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu. Meslek Odaları İstatistikleri. <http://www.tesk.org.tr/tr/calisma/sicil/4.pdf> adresinden elde edildi (22.07.2019).

TÜSEV (2006). *Türkiye’de Sivil Toplum: Bir Değişim Süreci.* Uluslararası Sivil Toplum Endeksi Projesi Türkiye Ülke Raporu-I. TÜSEV Yayınları No. 39.

TÜSEV (2011). *Türkiye’de Sivil Toplum: Bir Dönüm Noktası.* Uluslararası Sivil Toplum Endeksi Projesi Türkiye Ülke Raporu-II. TÜSEV Yayınları No.51.

UNDP (2015). *Mainstreaming the 2030 Agenda for Sustainable Development .*Interim Reference Guide to UN Country Teams.

UNRISD (2014). *Social and Solidarity Economy Is There A New Economy In The Making?.* Potential and Limits Of Social and Solidarity Economy Occational Paper #10.

UNRISD (2016). *Policy Innovations for Transformative Change .*UNRISD FLAGSHIP REPORT 2016. Implementing the 2030 Agenda for Sustainable Development.

UNRISD (2018). *Measuring The Scale And Impact Of Social and Solidarity Economy.* Research For Social Change Issue Brief 9.

UNSDSN (2015). *Indicators and Monitoring Framework For The Sustainable Development Goals- Launching a Data Revolution For The SDG’s.* Haziran 2015.

UN-TFSSE (2014). *Social and Solidarity Economy and The Challenge of Sustainable Development .* A Position Paper by the United Nations Inter-Agency Task Force on Social and Solidarity Economy (TFSDE). Cenevre.

UN-TFSSE (2015). *Social and Solidarity Economy and The Challenge of Sustainable Development.* Exacutive Summary.

UN-TFSSE (2016). *UNTFSE Realizing The 2030 Agenda Through The Social and Solidarity Economy Final Position Paper.*

Utting,P. , Smith,K. & Cook,S. (2012). *Green Economy or Green Society.* Occational Paper:10. UNRISD.

Utting, P. (2014). *Raising the Visibility of Social and Solidarity Economy in the United Nations System .*ITC/ILO Publications.

Utting, P. (2015). *Realizing the 2030 Development Agenda Through Social and Solidarity Economy* .UNSD.

Utting ve diğeri (2015). *Introduction: The Challenge Of Scaling Up Social & Solidarity Economy* .From to Book: Beyond The Frindge. London: Zed Books.

Utting, P. (2016). *Mainstreaming Social and Solidarity Economy: Opportunities and Risk For Policy Change* . Work of UNTFSD. <http://unSDE.org/wp-content/uploads/2014/08/Paper-Mainstreaming-SDE-12-November-2016-EDIT-UNTFSD.pdf> adresinden elde edildi (20.07.2019).

Utting, P. (2018). *Achieving The Sustainable Development Goals Through Social and Solidarity Economy: Incremental Versus Transformative Change*. UNTFSD.

Vakıflar Genel Müdürlüğü. *Vakıf İstatistikleri.* https://www.vgm.gov.tr/Documents/YEN%C4%B0%20VAKIFLAR2018/VAKIFLARIN%20T%C3%9CRLER%C4%B0NE%20G%C3%96RE%20DA%C4%9EILIMI_17.07.2018.pdf adresinden elde edildi (22.07.2019).

Zeytin E.Y.D.D. Web Sitesi. www.zeytin.org adresinden elde edildi(05.07.2019).

Zeytin Okulu Web Sitesi. www.zeytinokulu.net adresinden elde edildi(05.07.2019).

EK. A Zeytin Okulu'nun Etkinlik ve Projeleri

No	Proje /Etkinlik Adı	Kurum/Topluluk	Etkinlik Tarihleri
1	EFE Çalıştayı	İzmir Türk Koleji Ege Üniversitesi	1. EFE 16.12.2017 2. EFE 11.05.2019
2	AEGEE-Avrupa Öğrencileri Forumu	AEGEE İzmir Şubesi	1.AEGEE: 28.03.2018 2.AEGEE: 23.03.2019
3	Sürdürülebilir Yaşam Atölyesi	Furma Ekolojik Yaşam Çiftliği Zeytince EYDD	2-3 Haziran 2018
5	Robotel İzmir Atölye Çalışması	Robotel İzmir Derneği	27.05.2017
6	Zeytin 2017	Egede Atölye	22-28 Haziran 2017
7	İzmir Yarımada Envanteri Uzman Çalıştayı	-	29.09.2017
8	Ege Jam	YES Organization- Sezin İlbasmış Dindaroğlu,	27 Nisan-1 Mayıs 2018
9	V. Düşünbil Akademi Felsefe Kampı	Düşünbil Dergisi	10-13 Ağustos 2018
10	Scratch Kodlama Eğitimi	Türkiye Vodafone Vakfı Habitat Derneği	03.08.2018
11	Birlikte Yaş Alalım Etkinliği	Ege Geriatri Derneği Zeytince EYDD Eğlenhoca Mah. Muhtarlığı İnecik Mah. Muhtarlığı Kösedere Mah. Muhtarlığı	24-25 Kasım 2018
12	Ekonomi ve Ekoloji Perspektifi İle Zeytin	TÜBİTAK Ege Üniversitesi	02.11.2018

13	Delice Deneyler	TÜBİTAK Ege Üniversitesi	30.11.2018
14	Değerlendirme Etkinliği	TÜBİTAK Ege Üniversitesi	21.12.2018
15	Herkes İçin Ekolojik Okuryazarlık Seminerleri	Akdeniz Akademisi	13 Şubat- 22 Mart 2019
16	“Pomace: Learning Circularity from Olive (Pirina: Döngüyü Zeytinden Öğrenmek)	Delft Üniversitesi	2019
17	Karaburun’da Zeytin Sineği ile Mücadele Kapsamında Kitlese Tuzaklama Projesi	İzmir Büyükşehir Belediyesi Zeytince EYDD	2017-2018
18	Efes Mimas Yolu Kültür Rotası Projesi-Zeytin Yolu	İzmir Büyükşehir Belediyesi Zeytince EYDD	2015

Kaynak: Zeytince EYDD ve Zeytin Okulu web sitelerinden elde edilmiştir.

EK. B Herkes İçin Ekolojik Okuryazarlık Eğitimi Seminerleri Programı

Seminerlerin Amacı

- Katılımcılara, gerek bireysel hayatlarını gerekse kent yaşamını kavrayışlarında, yeni ve kapsayıcı bir bakış açısı kazandırmak; böylelikle "iyi yaşamın" olanaklarına dair ufku ve yaratıcılığı genişletmektir.
- Katılımcıların insan-doğa etkileşimini ve ekolojik sorunları derinlemesine anlama, öğrenme ve değerlendirmeye kapasitelerini artırmaktır.
- Sürdürülebilir yaşam pratiklerinin desteklemesi, tasarlama ve hayata geçirilmesine katkı sağlamaktır.

Seminerlerin Tarihi ve Yeri

Seminerler; 13 Şubat, 21 Şubat, 28 Şubat, 14 Mart ve 21 Mart 2019 tarihlerinde İzmir Sanat Oditoryum salonunda 18:30-21:00 saatleri arasında gerçekleştirilecektir.

Başvuru ve Kayıt

Kontenjan sınırlıdır. Seminerlerin başvuru ve kayıt işlemleri **30 Ocak- 8 Şubat 2019** tarihleri arasında, www.izmeda.org adresinden başvuru formunu indirip, doldurarak imzalı bir şekilde İzmir Büyükşehir Belediyesi Akdeniz Akademisi Şube Müdürlüğü'ne şahsen teslim ederek yapılmalıdır. **Katılım ücretsizdir.**

Bilgi için: Melek Demir,

İletişim: 0232 2934614 - melekdemir@izmir.bel.tr

Ekolojik Okuryazarlık Seminerleri Takvimi

Kayıt için Başvuru: 30 Ocak-8 Şubat 2019
(Başvurular elden ve şahsen alınacaktır)

Seminerler:

13 Şubat, 21 Şubat, 28 Şubat,

14 Mart ve 21 Mart 2019

Yer: İzmir Sanat Oditoryum Salonu **Saat:** 18:30-21:00

13 Şubat 2019 Çarşamba

"Ekolojik Okuryazarlık Ana Hatlar"

18:30-19:15

Ekoloji ve Eko-Sistemler

Ağlar-Bağlantısalılıklar ve Döngüler

Doç. Dr. Meneviş Uzbay Pirili

19:15-19:30

ARA

19:30-20:15

Ekolojik Okuryazarlık Uygulamaları

Uluslararası Gündem

Prof. Dr. R. Funda Barbaros

20:15-21:00

Video-Tartışma

21 Şubat 2019 Perşembe

"Sürdürülebilir Yaşam"

18:30-19:15

Sürdürülebilir Yaşam Tasarımları:

Duyusal-Sosyal ve Ekolojik Zeka

Doç. Dr. Meneviş Uzbay Pirili

19:15-19:30

ARA

19:30-20:15

Ekolojik Sorunlar İklim Krizi

Pınar Börü

20:15-21:00

Video-Tartışma

28 Şubat 2019 Perşembe

"Ekolojik Okuryazarlık Ana Hatlar"

18:30-19:15

Yeşil Ekonomi-Yeşil Büyüme

Yenilenebilir Enerji Çevre Göstergeleri

Arş. Gör. Özge Kozal

19:15-19:30

ARA

19:30-20:15

Kültür Varlıklarının Sürdürülebilirliği

Doç. Dr. Zehra Akdemir

20:15-21:00

Deneyimler

14 Mart 2019 Perşembe

"Sürdürülebilir Yaşam Pratikleri"

18:30-19:15

BM Yoksullukla Mücadele ve

Çevre Ortak Stratejileri

Gündem 2030'un Neresindeyiz?

Doç. Dr. Meneviş Uzbay Pirili

19:15-19:30

ARA

19:30-20:15

Eko Köyler, Gıda Toplulukları

Alternatif Öğrenme Uygulamaları

Prof. Dr. R. Funda Barbaros

20:15-21:00

Dünya'da Ekolojik Gurular-Video-Tartışma

21 Mart 2019 Perşembe

"Ortak Akıl Oluşturma Çemberi"

18:30-19:30

"Felsefeyle Soruşturma Topluluğu" Uygulaması

Selin Tunçer

19:30-19:45

ARA

19:45-21:00

Çıktılar ve Değerlendirme

Tüm Konuşmacılar

22 Mart 2019 Cuma Sertifika Töreni

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Akın Erdoğan
Doğum Tarihi ve Yeri : 26/04/1986, Samsun
E-Posta : akinerdogan.sardis@gmail.com

ÖĞRENİM GEÇMİŞİ

LİSANS : 2012, Ege Üniversitesi, İ.İ.B.F., İktisat

YÜKSEK LİSANS : 2019, Ege Üniversitesi, İ.İ.B.F., Bölgesel Kalkınma İktisadı

DENEYİM

- 2013-2014 yıllarında Zeytin Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneğinde Y.K. Başkanlığı yaptı. Halen Y.K. üyesi olarak devam etmektedir.
- 2014-2019 yıllarında Bağcan Güneş ile birlikte Fikriye Vintage kurdu. Halen devam etmektedir.
- 2017 yılında Zeytin Okulu kurucularının arasında yer aldı ve proje sorumlusu olarak devam etmektedir.
- 2018-2019 TÜBİTAK 4004 “Zeytinin Bir Bildiği Var-Ekolojik Okuryazarlık Eğitimi” projesinde proje ekibinde yer aldı.

YAYINLAR

- EGE ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ, 12. ULUSLARARASI İKTİSAT ÖĞRENCİLERİ KONGRESİ, 7 Mayıs-8 Mayıs 2009, Sözlü Sunum ve Tebliğ: Ekonomik Krizin Sosyal Hayatımıza Etkileri.
- EGE ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ, 14. ULUSLARARASI İKTİSAT ÖĞRENCİLERİ KONGRESİ, 11-13 MAYIS 2011, Sözlü Sunum ve Tebliğ: Nöroiktisat.
- Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Eşitsizliği ve Yatırım Teşvikleri, Özge ERDÖLEK, Funda BARBAROS, Akın ERDOĞAN, Coğrafyacılar Derneği Uluslararası Kongresi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi 4-6 Haziran 2014, Bildirimler Kitabı Syf:662-671